



B. W. LUXDORPHS

Anledning og Beviisning

til

Myntens Udregning

her i Landene,

i det Tiortende Aar-Hundrede,

og fremdeles under

Kong ERIC af Pommeren,

hans Regiering,

tilligemed tvende, forhen utrakte, Mynte-Foreeninger,
den første af 6 Februarii 1403. imellem Lybek, Hamborg, og flere
Hanse-Stæder indbyrdes.

Den anden af Octob. 1424. imellem Dronning PHILIPPA til
Danmark og Norge, og 4 af de forbermeldte Stæder.

Begge med Anmærkninger ophyste.

Dumos inter, & Aspera.

§. I.

S mine Anmærkninger over adskillige Mynte-Anordninger, som i Selskabs Skrifters 8de Deel ere indlemmede, udlod jeg mig med det Forsæt, støkkevis at ville indgive, hvad Esterrætninger jeg kunde finde om de ældre Danske Mynter.

Jeg igiennemgik den Gang nogle af de Høysalige Konger, Christian II, Friderich I, og Christian III, deres Mynte-Forordninger. At jeg nu gaaer tilbage i Tiden, dertil er Aarsagen fornemmelig denne:

Ligesom enhver bør læmpe sit Diemærke efter sine Kræfter, saa har jeg og ingen Tiid foresat mig at forfatte en ordentlig Historie over vort Mynte-Væsen, da jeg gandske vel har indseet, at jeg gjorde best og raadeligst i, at overlade saadant Arbeide til dem, som dertil havde bedre Tøyne, end jeg: Men for dog at

H h h 3

befor

befordre et faa nootigt Bærf paa nogen Maade, har jeg beftittet mig paa at famle, og beftattet efterhaanden at udgive, ald den Forraad, fom jeg maatte overkomme, og anfee at kunde tiene andre til Oplyfning og Hjelpe-Middel. Et faadant Forsæt syntes ikke at binde mig til en Neiaagtighed i at følge Tidens Orden, der lættelig kunde finke, om ei aldeeles qvale, mit Arbeide, men snarere at tillade mig at ffrive om det, hvori jeg fandt mine Anmærkninger at være fuldstændigst, og nærmest ved Haanden.

Jeg maae ellers strax i Begyndelsen erindre, at jeg frygter for, at faae meere at tale om fremmede Mynter, end om Landets egne, efterdi hiine vare virfelig da mere gængse her i Landet, end disse. Handelen, fom blev drevet uden Bæpler, maatte nødvendig bringe fremmede Penge, af hvilke en stor Mængde baade i Guld og Sølv blev flaget, sær i Engelland og Hanse-Stædterne. Begges Myntefod var ypperlig, og i sær var Lybeks og Hamborgs Udmyntning, fom et Giarde for den slætte Mynt, fom floges høiere oppe i Tydftland. Det var altsaa de Danffe Undersaatters Fordeel at lade sig betale i faadanne fremmede Mynt-Sorter, hvilket hverken var forbuddet, eller vel kunde forbydes. Der kunde og lættelig af denaem aarlig indflyde faa meget til Regjeringen, fom den med god Huusholding behøvede, helst da Befoldinger og Arbeids Løn tildeels bleve betalte i Bahre. Hertil kommer, at, naar store og ufornodentlige Udgifter nødte Regjeringen til, at gjøre sig rigere, end den virkelig var, lod man de nye Penge-Stoffer bære de Dimsneltedes Navne, faasom Groffer, Strælinger, Zviide, o. s. v., hvorfors der endog i den Henseende ligger Magt paa, at vide Mønfternes rette Befkaffenhed.

Da der af adffillige Mynters Brug flyder adffillig Beregning og Bogholderie, hvoraf fornemmelig trende Slags her i Landet faaledes have været antagne, at alle flagne Mynter maatte lade sig henføre til dennem, og vurderes under deres Navne, faa vil jeg, for Ordenens Skyld, handle noget udforlig om hver af dem i Særdeleshed. Disse vare: (1) Øre-Fallet, fom var den Nordiffe, eller vor egentlige Jndenlandffe. (2) Marke-Fallet, den Lybffe eller Søe-Stædernes, og (3) Grote-Fallet, eller den flamske eller Nederlandffe Regning.

Dog, forend jeg ffrider dertil, maa jeg i Forveien anftille en Undersøgning om disse Tidens Guld-Mynters Natur og Befkaffenhed, deels i Henseende til deres Ypperlighed; thi med denne, ræt Forftellige, Malm blev snart Pringessers Brude-Stat udbetalt, snart de kostbarefte Bahre, heele Stæder og Lande,

de, solgte eller indløste: Men fornemmelig fordi Guld-Mynten er den sikkerste Grundvold, hvorpaa man kan bygge Sølv-Myntens Udregning.

§. 2.

De første Nobler bleve slagne i Engelland under Kong Eduard den tredie, i hans Regierings 17de Aar, eller 1344. En Engelsk Skribent (a) beretter, at bemeldte Konge lod dem mynte for at betegne hans Herredomme over Søen, og Rættighed til den Franske Krone, samt til Erindring af det navnkundige Slag, som stod ved Sluys i Flandren 1340 (b), hvorudi Kongen i egen høie Person anførte sin Flode, og overvandt den Franske, der bestod af 120, med 40000 Folk bemandede, Orlogs-Skibe. I den Henseende forestilles han (siger bemeldte Skribent) paa disse Nobler, som en Seierriig Enevolds-Herre over Havet, staaende i fuld Rustning i et Skib, med Krone paa Hovedet, og havende et draget Sværd i den høire, men i den venstre Haand et firedeelt Skield med det Franske og Engelske Vaaben om hinanden. Den fortjener altsaa rættelig at kaldes en ædel Mynt, i Betragtning saavel af dens Pragt og Kostbarhed, som af den drabelige Giærning, hvorefter den bærer Bidne, og bør ansees ey allene, som en Mynt, men tillige som en Skue-Penge.

Kong Edward lod sig det ikke være nok, saavel i dette Aar, som 1347 og 1352. at slaae en anseelig Mængde af disse Nobler i Engelland, men, for at gjøre dem desto meere gangbare, benyttede han sig af det Forbund, som de Flamske havde sluttet med ham imod Frankerige, og 1346 den 24 Martii (c) befuldmægtigede Willielmum Stury, og Gilbertum de Wendelyngburgh at handle med Regieringerne i Gent, Brugges, Ypren, og andre Stæder i Grevskabet Flandren, (cum fidelibus suis Gubernatoribus, Capitaneis, Scabiniis, Bourgi magistris, Advocatis, Confilibus & probis hominibus Villarum de Guandauo, Brugges, & Ipre, & aliorum locorum Comitatus Flandriæ) at lade slaae i hans Navn, heele, halve og Kvart-Nobler (Denarii, Oboli, & Quadrantes), saa at denne Mynt kunde have den samme Gang og Gyldighed i Flandren, som i Engelland.

Da

- (a) Stephen Martin Leake Historical. Account of English Money, London, 1745. 8vo. pag. 109. 110.
- (b) See tillige Hainault Abregé Chronologique de l'Histoire de France. Paris 1749. 8vo. pag. 330.
- (c) Rymer. Acta Publ. Angl. T. V. p. 506.

Da god Mynt er Livet i Handelen, saa er det ei at undre over, at dette Vrende ingen Modstand eller Banskelighed har forefundet, ja at Greverne selv i Flandren, efterat Urolighederne vare stillede, have fundet denne Indretning gavnlig, og værd at efterfølge.

Dette kan vi see af et Haandskrift paa Pergament, udi Hr. Kammerherre Grev Holstein-Ledreborgs store og udvalgte Bog-Samling. Samme fører Navn af Recessus Hanfæ, indeholder Stædernes Handlinger fra 1361. til 1405, og har været mig til stor Hielp og Oplysning ved denne Afhandlings Forfattelse.

Man erfarer deraf (d), at Lybek udi Aaret 1392. haver skicket et Gesandtskab til Handelstæderne i Flandren, for at afgjøre endeel Irringer, der havde reist sig imellem disse og de Wendiske Hansestæder, og at derom vidtloftig er bleven handlet med vedkommende Schepens, Raad og andre, saavel til Gent, som til Brugges.

Af den Forklaring, som disse Sendebud, Hinrik Westhoff og Johan Hoyer derom til Stæderne have aflagt, vil jeg Ord for Ord indføre de Poster, som anrøre Mynte-Bæset, og i sær de Flandriske Nobler:

Do rede wy des fuluen daghes van dar — vnd qwemen des andren daghes, alle vppe funte Thomas daghe vor middaghe tho Brugghe. — Des lete wy bidden de Borgemestere, das se ene stede vnd tiid dar tho nemen wolden — dar wolde wy gerne by se komen — Des quemen se tho vns tho den Kramers — dar lete wy en dat vorftan in der wyse, alle hir na gescreuen steit —

(Her anføres den første Besvænings-Post, som ei vedkommer denne Sag, hvorpaa følger:)

Vortmer, leuen Vrunde, in vorleden tiden, alle de Kopman buten landes gewesen heft, so vorlep alderhande *payment* so fere van daghe tho daghe, wor by den Kopman *Almanien* vnd alle andere Koplude groten Schaden nemen. Hir vp wart de Kopman des ens in Hollant, vmme des gemenen besten willen, vnd vmme beden willen, vele anderer Koplude
vte

(d) Recessus Hanfæ MSS, fol. 192. b, feqq.

ute vele steden, *Vranckrike, Engeland, Brabant*, vnd ok vd andern landen, vnd ordincerde alderhande *payment van Golde*, elk stande vppe sin priis, tho geuende vnd tho nemende, vnd nicht tho verhogende. Hirumme begere wy vnd bidden vruntliken, dat gi by juwen vreden rade dar ane vorfeen wesen, vnd vns den ok mede delen; wo de Kopman by *den suluen paymente* bliuen moghen, kopende vnd verkopende, alse he bet tho desser tiid gedan heft, vp dat de vruntschop vnd handelinge, de twiffchen jw vnd vns gefloten ys, de iwiger vnd de vaster bliuen moghe, wente allerhande Koplude, vt *Vranckriken, Engeland, Brabant, Hollant, Zeelant*, vnd vele ute desse landen by alsodane *paymente* gewone sint tho kopende.—

Vppe dat ander Stucke van dem *paymente*, dar antwerden se also tho, dat de Noblen, de ere duchtighe here, de Hertoghe van Burgundien (e) *slanlete*, also gud weren, alse de Engelschen Noblen, de men nu sloghe, ane, dat de olden Engelschen Noblen V. miten (f), offte VI. mochten beter wesen, vnd de Noble were gesat vppe VI. *sol. groten*, vnd werit, dat wy des nicht gelouen wolden, dat de Noble also gud were, dat wy dat by vns *suluen vorsochten*, vnd hopen, dat de Kopman des nenen schaden hebben scholde, vnd beden by unser discreciën, dat wy vns dar nicht ane schelen leten, wente se mit ereme heren, vnd syneme rade des ens geworden weren, dat dat *paymente* by inen *pryse* bliuen scholde. Werit, dat dar gebrek ane vunden worde, so wolden se gherne dar tho helpen, dat de Kopman van dem *paymente* vnbeschedeghet bleue —

Ok alse vimme dat *payment* vorantwerde wy wedder also, dat de munte nu tho swar were, wente, wes men in vortiden gekoft hadde vimme VI. *sol. grot*, dat moeste men nu kopen vimme IX., vnd vimme des willen mochtit geuallen, dat de Kopman kopflagede buten Brugge, dar he den besten kop hebben mochte, vnd dat scholde vnwillen maken twiffchen en vnd dem Kopmanne, dat se wel deden, vnd weren dar bet vp vordacht, wente wy mit en anders nicht meneden, men ghantze leue vnd vruntschop.

Dit

- (e) Philippe le Hardi, en Son af Jean, Konge i Frankrig. Han arvede Flandren, med meere, efter Grev Louis. 1384. Hainault. p 262.
- (f) Der gaar 20 Miter paa et Gran, saa at der var 30 Grans, eller 600 Miters, Tab paa 100 Nobler, hvilket, da en gammel Nobel vejer 145 $\frac{1}{2}$ Gran, ikke fuldt giør $\frac{1}{2}$ pro Cento.

Dit heft de Kopman den van Gend na vnse rade hemeliken vorstan laten, vppe dat se hirane willen vorseen wesen, vnd des Kopmans profiit vnd beste betrachten vnd vortsetten —

Det erfares heraf, at Gesandterne have giort deres Beste; men, endskiont de maatte opholde sig der til St. Agnete-Dag (21 Januarii) Aaret derefter, fik de dog ingen synderlig Trost, for saavidt denne Post angik. Saaledes lyder deres Beretning videre:

Erst spreke wy vnd woruen vmme de *Munte*, gelyk alse wy tho vorne gedan hadden, doch mank velen worden, de dar ant beydent siden ouer vellen, kunde vns andern nen antwerde werden, men alse se vns to voren vorantwerdet hadden, also dat se vns geuen hebben *ene Schrift, dar se allerleye golt, dat se willen gande hebben, gesat vp sin priis, vnd beden, dat wy vns dar ane noghen leten, wente de here dat also hebben wolde.*

Man seer heraf Ordsproggets Sandhed, at Herrebud er hoit. Men jeg maa vende mig til Betragtningen af det Væsentlige i Noblerne.

S. 3.

De Engellske Mynter havde, i ald den Tid, vi nu handle om, deres bestandige Lødighed, som blev kaldet Old Sterling, og var for Guldet $23\frac{7}{8}$ Karat, og for Sølvet $11\frac{1}{10}$ Penning eller $14\frac{2}{3}$ Lødig.

Noblerne galdt fra Begyndelsen af, og indtil 1465, 6 Sh 8 d., saa at der gif 3 Nobler paa et Pund Sølv, eller 20 Shilling, i Talt.

Edward III. slog 3 Slags Nobler:

(1.) 1345. i hans Regierings 18de, til $39\frac{1}{2}$ Støkker paa Tower-Pund (g), eller $26\frac{1}{3}$ Stk. paa den Collnske Mark, gior siint $39\frac{135}{191}$ og $26\frac{20}{191}$ Støkker.

(g) Efter forrige Præsident i det Engellske Videnskabers Selskab, Martin Folkes, Table of English Silver Coins. Lond. 1745. 4^o. i Fortalen, holder en Tower-Unge i Troy-Vægt, (som først 1326 blev indført i Engelland) 450 Gran, men en Collnsk 451.38 Gr; Forskiellen er saa liden, at de gierne kan ansees for lige vægtige. En Tower-Unge har 480 Gran, og en Collnsk 544 Eß, altsaa gaaer $\frac{1}{3}$ Gran paa et Eß, og $1\frac{2}{3}$ Eß paa et Gran. Den Collnske Mark siin i Sølv har 4352 Eß, og er 11 Rdlr. 2 Mk. eller 1088 s. værd, altsaa gaaer 4 Eß siint Sølv paa en Skilling.

Fer. Hver vejede $145\frac{3}{4}$ Gr. eller $165\frac{1}{2}$ Eß, og holdt altsaa næsten 145 Gr. eller $164\frac{1}{2}$ Eß fiint. Pundet blev i Guld udbragt til 13 l. 3 s. 4. d., eller til 3160 penny's, og altsaa det fiine Pund i 3178. d., men i Sølv 22 s. 6 d., det er 270 d., sølgelig kom 292 d. af Hk fiint, saa at Forholdet var $10\frac{1}{2}$ eller 11, hvorefter en saadan Nobels Værdie var 4 Ndl. 4 S 4 Sß, men efter nu værende Forhold hos Os af $15\frac{1}{8}$, 6 Ndl. 2 S $13\frac{1}{2}$ Sß. (h)

(2.) 1347. Regier. 20de, til 42 stk. paa Hk, eller 28 stk. paa S, gjør $42\frac{4}{191}$ og $28\frac{2}{191}$ Støkker fiin. Hver vejede 137 Gr. eller $155\frac{4}{7}$ Eß, og holdt fiint $136\frac{1}{4}$ Gr. eller $154\frac{1}{2}$ Eß. Det beskaffede Pund blev udbragt i Guld til 3360, og i Sølv, som før, til 270 d., altsaa det fiine til 3378 og 292 d., saa at Forholdet kan regnes $11\frac{1}{2}$, hvorefter en saadan Nobel var 4 Ndl. 3 S $12\frac{3}{8}$ Sß, men efter $15\frac{1}{8}$, 6 Ndl. -- $8\frac{3}{4}$ Sß, værd. (i)

(3) 1352. Reg. 25de, til 45 stk. paa Hk, eller 30 paa S, er $45\frac{4}{191}$ og $30\frac{3}{191}$ stk. fiin. Vogn Støkket 128 Gr. = $145\frac{1}{5}$ Eß, og holdt fiin $127\frac{1}{2}$ Gr. = $144\frac{1}{2}$ Eß. Pundet blev udmyntet i Guld til 3600 d og i Sølv til 300 d., saa at de fiine Pund udbragtes til 3618 og 324 penny's, og Forholdet derved nedsat til $11\frac{1}{2}$, hvorefter en Nobel skulle giælde 4 Ndl. 1 S 3 Sß, men er, efter $15\frac{1}{8}$, 5 Ndl. 4 S 2 Sß værd. (k)

Richards II Nobler af 1377. og Henry's IV. af 1399. ere slagne paa samme God, og ingen Forandring skeet i Forholdet. (l)

I sit Regierings 13de Aar, 1412, slog Henry IV. Nobler, 50 stk. paa Hk. eller $33\frac{1}{2}$ stk. paa S, gjør $50\frac{10}{191}$ og $33\frac{27}{191}$ stk. paa fiin. Støkket vogn $115\frac{1}{2}$ Gr. = $130\frac{6}{7}$ Eß, og holdt fiin $114\frac{3}{4}$ Gr. = $129\frac{1}{2}$ Eß. Et Pund Guld blev udleveret af Mynten for 4000 d., og et Pund Sølv for 360 d., altsaa galdt et Pund fiint Guld ifkun 4021 d., og et Pund fiint Sølv 389 d. Forholdet var da saldet til $10\frac{1}{2}$, og en Nobel var 3 Ndl. 2 S $14\frac{1}{2}$ Sß værd, som nu, efter $15\frac{1}{8}$, giælder 5 Ndl. -- -- $11\frac{1}{2}$ Sß. (m)

De Nobler, hvilke Henry V. (1412), Henry VI. (1422), og Edward IV. (1461), lode slaae, vare af samme Beskaffenhed, som disse, og der skeede ingen

3iii 2

For

(h) Leake p. 104. og i Tablerne:

(i) Id. p. 106. & ibid.

(k) Leake p. 107.

(l) Id i Tablerne.

(m) Id. p. 130. og i Tablerne.

Forandring, enten i Mynte-Foden, eller i Forholdet, førend 1465, hvilken Tids-Punkt ikke vedkommer denne Afhandling. (n)

Efter saadan foregaaende Oplysning vil jeg nærmere igiennemgaae endeel Stæder, som deels i Historien, deels af gamle Breve af det Geheime-Archiv, og andensteds fra, forekomme, og handle om Nobler, for nærmere at bestemme de derudi ommeldte Summers Størrelse.

S. 4.

Huitfeldt fortæller (o), at Gerhard den stores Søn, Grev Fjern-Henrich, riente Kong Edward i Krigen imod Frankrig med nogle Holstener, og at ham blev lovet 400 Nobler aarlig til Besolding. Af Ordene kand ikke andet sluttes, end at dette er skeet, førend 1347, da Calais blev indtaget, saa at disse har været af de beste Nobler, nogensinde ere slagne, og denne Besolding har da beløbet sig til 1883 Rdl. 2 mk., (eller maaskee 2000 Rdl., siden Forholdet i Frankrig da var 12. (p)), men nu omtrent 2600 Rdl.

1374. har Peter Ludwigen af Thyteberg udgivet en For skrivelse paa 1000 gode gamle Nobler, som uskaarne ere, og deres sulde Vægte skulle holde, som kaldes nu *Eddefærs Nobele* (q). Dette har uden Tvivl og været af beste Slags, og Hovedstolen beløbet sig til 4708 Rdl. 2 mk., men nu til 6500 Rdl.

Udi en af de 4 Rhinske Churførsters Mynte-Recefs af 1386, hvorom siden indførligere skal handles, bliver en Alt-Nobel anslaaet til 4 Rdl. 0 mk. $7\frac{1}{2}$ s, og Forholdet fast at til $10\frac{1}{2}$.

1387. pantsatte Kong Albert af Sverrig Gulland til de Preussiske Kongs herrer og deres Heer-Mester, Conrad von Jungingen, for 20000 Nobler (r), som, naar man antager Myntefoden af 1352, beløbe sig til 83958 Rdl. 2 mk., men nu til 113750 Rdl.

1390.

(n) Id. i Tavlerne.

(o) Fol. (hvilket Uplag jeg stedse betiener mig af, som det almindeligste) p. 493.

(p) Le Blanc, Traité historique des Monnoyes de France. Amsterd. 1692. 4to. p. 229.

(q) Grams Streve. Optegninger.

(r) Hvidtfeldt p. 584.

1390. er der gjort en Slags Afregning imellem Hanses-Stæderne og de Flandriske, over hvad Skade de paa alle Sider havde tilføjet deres Riobmand og Sejlsende indbyrdes. I samme anføres, som en Anmærkning, følgende: (s)

Notá, dat men rekent V *Nobelen* vor II. *H* gros., V. *Vranken* (t) vor I *H* gros., VI. *rinsche Gulden* vor I *H* gros., VII. *Hollanden Gulden* vor I *H* gros., *W mark lub.* vor I *H* gros.

Da denne Beregning fandt Komme herefter til Notte, vil jeg strax forestille den i en Taale, hvori jeg følger Myntesoden af 1352, og alleene, for at undgaae alt for store Broken, forhøjer *Nobelens* Værdie, efter begge Forhold, til $\frac{7}{8}$ og $\frac{2}{3}$ Skilling.

Er værd, naar betales i *Nobler*, efter Forhold

				11 $\frac{7}{8}$.	15 $\frac{1}{8}$.			
Pund Gros	-	1.	-	-	10 <i>Nl.</i> 3 <i>mf.</i> 0 <i>ß.</i> - 14 <i>Nl.</i> 1 <i>mf.</i> 8 <i>ß.</i>			
Nobel	-	2 $\frac{1}{2}$.	1.	-	4. - 1 - 3 $\frac{1}{2}$. - 5. - 4. - 3 $\frac{1}{2}$.			
Marck Lubsch	-	4 $\frac{1}{2}$.	1 $\frac{2}{3}$.	1.	-	2. - 2 - 0. - 3. - 1. - 0.		
Vranke	-	5.	2.	1 $\frac{1}{2}$.	1.	-	2. - 0 - 9 $\frac{3}{4}$. - 2. - 5. - 1 $\frac{3}{4}$.	
Rhinsk Gulden	-	6.	2 $\frac{2}{3}$.	1 $\frac{2}{3}$.	1 $\frac{1}{3}$.	1.	1. - 4 - 8. - 2. - 2 - 4.	
Hollandsk	-	7.	2 $\frac{2}{3}$.	1 $\frac{1}{2}$.	1 $\frac{2}{3}$.	1 $\frac{1}{6}$.	1. - 3. - 0. - 2. - 0. - 3 $\frac{3}{4}$.	
Schilling Lubsch	-	72.	28 $\frac{2}{3}$.	16.	14 $\frac{2}{3}$.	12.	10 $\frac{2}{3}$.	10 - 0 - 14. - 0 - 1. - 3.

Da en *Nobel* altsaa galdt 8 Skilling Grot, og de Flamske selv maatte tilstaae, at deres *Nobler* kun vare satte paa 6 Skilling Grot, og endda ikke vare upaaafagelige, saa maae disse ikke have været nogle saa Miter, men virkelig mange Bran, stærkere, end de Engelske.

Det er tilføen erindret, at *Noblerne* vare slagte til at gjælde 6 sh. 8 d., og at altsaa 3 *Nobler* skulle udgiøre et Pund Sterling, eller 20 Skilling Sterling i Guld, følgelig, da 2 $\frac{1}{2}$ *Nobel* udgiorde et Pund Grot, forholdt et Pund Grot sig, paa den Tid, til et Pund Sterling, som 5 til 6, saa at et Pund

III 3

Strer

(s) Reccellus Hansæ. fol. 179. b.

(t) En Franke er omtrent en halv Nobel. See Not. (2^a)

Sterling indeholdt $1\frac{1}{2}$ Pund Grot, hvilket af et andet Sted i samme Regning nærmere synes at kunde beviises. (u)

1403. finder jeg, at efterskrevne 6 Stæder, Lybek, Hamborg, Rostok, Stralsund, Wismer, og Lyneborg, deres Guldmægtiger have tilsammentrædet, og, iblant andet, fattet følgende Raadslutning anlangende Guld-Mynntens Priis i Fremtiden (v).

Int irfte hebben se sproken vmme de *Munte*, vnd find des eens geworden, dat mit der munte holden schall in aller wise, alse de open befelegde bref dar vpgemaket vdwiset, vnde hebben vurder geramet, dat dat *gold* alleens gelden schal in desß. vorscr. VI. steden, vnde hebben dat gefat in desfer wise, alse dat de *Engelschen noblen* gelden scholen XXXI. ß. lub., de *gendschen* XXX ß. vnde II. den., de *rinschen Gulden* XIII. ß., de *gelresschen gulden* VII. ß. vnde II. den., also schal dit vorscr. *golt* gelden an to Nienjars dage negeft komende, vnde vort an vp der Stede behach.

Af

(u) Fol. 176. b. Summa dampnorum ciuium Colonienfium a Flamingis CCCLXXXII Nobelen.

Item XII^c LXXXV Pd. IX fol. X den. grofs.

Item X^m CCCCLXV Rinsche Guldene.

Item XLVIII Pd. XVII. fol. III den. *engelsch* Item VI. ane wyns.

Summa in pagament XXXII^c Pd. XLII Pd. Grofs.

Regningen er denne:

382 Nobler til $2\frac{1}{2}$ Nobel paa et Pd. Grot gier - 152 Pd. 16 fl. -

Item - - - - - - - - - - 1285 - 9 - 10 Pg.

10465 Rhinsche Gulden til 6 fl. paa Pd. Grot. - 1744 - 3 - 4.

Gier 3182 - 9 - 2.

Hvilke drages fra 3242 - 0 - 0

Bliver igien 59 - 10 - 10. eller 14290 Pg.

Disse 14290 Pg. skal udgiøre 48 Pd. 17 ß. 4 Pg. Engelft, eller 11728 Pg. Engelft. Altsaa er et Pd. Engelft $1\frac{1}{2}\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ Pd. Grot, hvilket er al den Nojagtighed, man kand vente i en Affrist af en Riobmands Bog paa de Lider.

(v) Reeff. Hanf. f. 368.

Af saadan Myntens Forhøjelse siden 1390. skulle man maaffee slutte, at Forholdet var steeget fra $11\frac{1}{2}$. til 12.: Men, da andre Omstændigheder gjør det rimeligt, at det snarere er faldet, saa er Aarsagen hertil Guld-Myntens Forringelse at tilskrive, følgelig bliver en Skilling Lybsk, naar den skulle betales i Guld, nu kun at anslaae, efter Forhold af $11\frac{1}{2}$ til 13 $\frac{1}{2}$, og af $15\frac{1}{2}$, til $17\frac{1}{2}$ eller $17\frac{2}{3}$ fl . Hvilket følgende Table nærmere udviser:

	Værd efter Forhold	
	$11\frac{1}{2}$.	$15\frac{1}{2}$.
Nobel, Engelsk 1.	4 Rdr. 1 fl 3 sk ———	5 Rdr. 4 fl 2 sk
——, Gentisk. $1\frac{5}{18}$. 1.	4. — 0 — $8\frac{1}{2}$. ———	5 — 3 — $4\frac{17}{18}$.
Gylden, Rhinsk. $2\frac{5}{13}$. $2\frac{2}{8}$. 1.	1. — 4 — 9. ———	2 — 2 — $5\frac{2}{3}$.
——, Geldrisk. $4\frac{1}{4}$. $4\frac{2}{3}$. $1\frac{2}{3}$. 1.	0. — 5 — $13\frac{1}{2}$. ———	1 — 1 — $14\frac{1}{8}$.
Skilling Lybsk. 31. $30\frac{1}{2}$. 13. $7\frac{1}{2}$. 1. 0. — 0 — 13. ———	0 — 1 — $1\frac{2}{3}$.	

Maar ellers de Rhinske Gylden skulle forhøjes, just ligesom Noblerne, burde de kun været ansatte til $12\frac{1}{2}$ Skilling Lybsk. (w): Men, da de nu, for en rund Regnings skyld, ere anslagne til 13. Skilling, eller 1 Penning højere, saa gjør det, paa 100. Gylden, en Forskiel af 8 fl 4 sk , eller omtrent $\frac{2}{3}$ p. C.

1405. Valme-Søndag, til Sorøe, have Abbederne af Esrom og Sor annammet af Dronning Margarete 1000 Nobler, for deraf at foranstalte mangfoldige Pilgrims Reiser (x). Det beløb sig da til 4197 Rdr. 5 fl 8 sk , og nu til 5687 Rdr. 3 fl .

De 9000 Nobler, som Kong Eric, efter Keiserens Mellemhandling (y), skulle indløse Gulland for fra den Preussiske Orden, og for hvilke Kongen 1408, paa Mauriti Dag (22. Sept.) fik Hofmester Ulrich von Jungingens Qvittering (z), beløbe sig da til 37781 Rdr. 1 M. 8 sk , nu til 51020 Rdr. 5 M.

1410. d. 16. Junii (Dagen efter St Vitus), har Willem Grulle givet R. Eric Qvittering paa Drudde half hundert Nobelen (da 1049 Rdr. 2 M. 14 sk , nu 1421 R. 5 M. 4 sk) for Sostigh Prusche Lesten Roggen, som hand solgte Kongen i Marstrand. Derefter galdt en Læst Rug $4\frac{1}{2}$ Nobel, eller 17 Rdr. 2 M. $15\frac{1}{2}$ sk da, og 23 Rdr. 4 M. 3 sk . nu, eller en Tønde, i fald der gif 12. paa Læsten, omtrent da 1 Rdr. 2 M. 12 sk , og nu 1 Rdr. 5 M. 14 sk . (*)

1411. d.

(w) $2\frac{5}{8}$: 3. — 12? f. $12\frac{1}{2}$.

(x) Orig. in Arch. Reg.

(y) Huitf. p. 619.

(z) Ibid. p. 631.

(*) A. R.

1411. d. Fab. Sebast. (20. Januarii) har Hertug Eric af Sæyen og hans Gemahl Elizabeth, Grev Claus af Holsteen, hans Datter, udgivet en Forskrivelse (a²) til Dronning Margarete paa *dre tusend Lubische mark*, in guden *witten* penninghen, alse nu to Lubeke gheuge vnd gheue fynd, effte vor jewelke *two Lubesche mark vnde dre schillinge Lubesche eyne gude engelsche Nobele*, alse nu gheuge vnde gheue ys. Derfor pantsatte de det Slot og Feste Openraa, tilligemed Staden selv, i Sønder Jylland, de Koningesberke, Warnes, Södorp, Alsleff, og de to Kirke-Sogne, Qweerne og Stenberki Angelen, Item de *two hundred Lubesche Mark*, som de havde i aarlig Rente af Staden Flensborch (b²). End videre Sunder Rangstorp og Riis Herreder, det halve Land til Barsoö, og det Gods og Lehn, som tilforu har ligget, og nu ligger, til Openraa.

Da Nobelens Forhøjelse, som før er sagt, reiser sig af Solo-Myntens Forringelse, saa er en Lybst Skilling, efter hvert Forhold, $11\frac{1}{2}$ (11½) eller $15\frac{3}{4}$ Skilling, og en Mark Lybst 1 R. 5 T 8 s, eller 2 R. 3 T 5¾ s, værd; Saa at, naar Pante-Summen skulle betales med 1371¾ Nobler, var den da ligesaa meget, som 5757 Rdr. 13¾ s, men nu, som 7675 Rdr.

1411. Concept. Mariæ (8 Decembris) har Abbet Pæther, og alt Convent i Ringstædhe Closter i Kalundeburgh antvordet Dronning Margarete de Tusende Nobele, som deres Forfather Abbet Laurens, og Conventer af hende havde laant, hvorimod de have annammet af hende derfor *Tw tusende Lubyfte Mark*, i reche talde pænninge, gothe, gefuc, og gænge. Deraf skulle de 1500 Mark Lbst. bruges til Ringsted Klosters Bygning, og til Kirkens Tag. Af de 500 Mark Lbst. skal 9 nodtørstige Personer underholdes, nemlig thre fatighe welborne Jumsruer vil Klosteret giue i Sruere Closter i Sieland, thre Personer hielpe til brøcht i Zionlagh, samt føde og klæde 3. nodtørstige Enker deres Livs-Tiid i deres Kloster (**).

Der var ikke sønderlig Fordeel ved at laane Klosterne noget i de Dage; Thi sielden betalede de paa anden Maade. Disse 1000 Nobel galdt da 4197 R. 5 T 8 s, nu 5687 R. 3 T. En Mark Lybst var 2 Rdr. 9½ s, en Skilling $12\frac{1}{2}$ s, og altsaa denne Mynt bedre, end den i den Capiske Forskrivelse.

1417. Mikkelsdag, har Clawes Lembeke, af Thyrrning, Henneke Lembekes Son, solgt til Caniker og Capittale i Hadhersleff eendeel Gods for fyre hund

(a²) A. R. & Hvitf. p. 635.(b²) Herom kand eftersees Hvitf. p. 632. (***) A. R.

hundrede Lubſche Mark, i got Nobylſke Gwoll, hwer Nobel fore halft
thridie Lubſke Mark, (***) og med ſin fulde Begt.

Dette gjør 160 Nobler, og, naar de antages for at være af Kong Hen-
drich den 4des ſaa beſøb de 400 Mark Lbſt. ſig da til 557 R. 3 D, nu til 819 R.
1 D; En Mark Lybſt til 1 R. 2 D 1 1/2 ſ, og en Skilling til 8 2/3 (1/3) ſ. Men
holdes de for at være af 1352., var Beſøbet da 671 Rdr. 4 D, nu 910 R. En
Mark Lbſt. til 1 R. 4 D 1 ſ, og en Skilling til 10 ſ og ſidet over.

1419. næſte Søndag efter 28. Octobris (Simon. & Jud.), i Odense har
Henning van Podbuſch af Schærne, Ridder, udgivet en Forſkrivelse til Axel
Pætherſon af Hærløff, Ridder, paa Utae hundrethæ gamle (ſhi den
gang vare alt Kong Hendrich den 4des Nobler af 1412. iblant Folk) En-
ghælschæ Nobele, ſom ſuldvigtige ere, eller thre Lub. Mark i Siælansche
Engheſchæ, ſom nu ere gænge og gæve, for hwar Nobell. Han pantsæt-
ter derfor halft Walloff, ſom tilfaldt ham, paa hans Husfrues Frue Kirkines
Begne, med Utae Marc Korn, Utae Løblich Marc til Landgilde for hwar
Mark Korn. — Gaard og Gods deeles imellem dem i 2 liige Deele, og, for
hvad Hr. Axel bygger paa Hr. Hennings Deel, ſkal ham ikke gotgiøres meere,
end til tw hundrethe Lub. Marc. (c²)

At jo Guld-Mynterne i diſſe Tider ere ſteegne faſt aarviis, derom er ingen
Tvivl, men det er derhos at formode, at den Lybſke Mynt, ſom blev ſlagen i
Siælland, ei har været juſt ſaa god, ſom den der blev ſlaget af Stæderne. En
Mark Lybſt i Siællandſke Engelſke Land anſlaaes fra 1 R. 2 D 6 1/2 ſ til
1 R. 5 D 6 ſ, ſølgelig en Skilling fra 8 1/2 til 11 1/2 ſ; Og Pante-
Summen var da 3357 R. 2 D, nu 4550 Rdr.

1424.

(***) A. R. (c²) A. R. Hr. Axel Pederſen Thott, Broder til Eric Pederſen paa Næſſ,
fra hvem dette Sellskabs høje Præſes ſtammer, var Rigens Raad og Hovedſmand paa
Warbierg. (See Hofmans Fundaker 9de Deel). Han havde til ægte Frue Kirſten Stal-
der, og avlede med hende Hr. Oluf Axellen, hvis Datter var Jomfrue Birgitte Olufs Dat-
ter. Det var denne Jomfrues Deel i Walløe Gaard, ſom R. Chriſtian den forſte, paa
Droming Dorotheæ Begne, lod ſig indføre i, Hvitf. p. 898, og ſom R. Hans, ved
ſin Haandfeſtning til Halmſted, den 2 Febr. 1483. forbandt ſig til, at give hende frie og qvit
tilbage. Ib. p. 971. Men, at dette ei blev opfyldt, ſees deraf, at den ſamme Forpligt blev
indført i Kong Chriſtian den andens Haandfeſtning, ſom deſuagtet ikke vilde taale, at
hendes Morbroder Meſter Chriſtoffel, Dom-Proſt i Roſkilde, havde ſat ſig i Beſiddelſe
af Walløe, men tog det fra ham igjen. Ib. p. 1120.

¶¶¶

1424. oprettede Dronning Philippa en Mynte: Foreening med Stæderne, hvilken i denne Afhandling Ord til andet skal blive indført, og med Anmærkning forsynet. Jeg vil her alleene melde dette, at en vigtig Nobel derudi vurderes for $2\frac{1}{2}$ Mark Lybst, og at en saadan Mark Lybst er, efter samme Forenings videre Indhold, 1 Rdr. 3 E . Hvoraf skyder, at en Nobel ikkun bliver 3 Rdr. 5 E 10 S , følgelig 25 S mindre værd, end den forhen af mig er anslaaet til. Men det reiser sig deraf, at Forholdet sammesteds er fastsat til $10\frac{2}{3}$, hvorefter den dog, endog efter den strænge Rat, ei burde gjældet meere, end 3 Rdr. 5 E 3 S . Dronning Philippa døde d. 5. Januarii 1430, og paa den Svenske Bistops St. Sigfridi Dag (eller d. 15. Februarii. samme Aar stiftede Kong Eric en, saa kaldet, Dom eller Kirke: Tjeneste til Vadsteen, hvor 10 Klerke i St. Annæ Chor skulle holde Siæle-Messe for Dronningen. Dertil gav han 1100 Engelske Nobler, at kiobe frit Jorde-Gods for (d²).

Har disse Nobler været af R. Henry IV., saa beløbe de sig, efter Forhold $10\frac{2}{3}$, til 3832 R. 4 E 14 S ; men, efter Forhold $15\frac{1}{8}$, til 5631 Rdr. 4 E 10 S , og har hver Klerk, til 6 af Hundrede, omtrent faaet 24 Rdr. aarlig. Men ere de af 1352., da beløber Summen sig fra 4617 Rdr. 4 E 4 S til 6256 Rdr. 1 E 8 S .

Wilde man tvivle om, at de sidst anførte vare Hendrichs-Nobler, da fandt man derimod med desto større Vished sigte det om følgende, som meldes om i et, noget beskædiget, Pergaments Brev (e²), hvorved en vis Jensøn tilstaaer, at være skyldig til Daghen oc alle Capittel i Kjøpmanshaffn tolvff engelske Nobilæ, gothe aff Gwlt, hvilke tilsammen alle weyghe Sex Lood Kolnest weghe, Eet Quintin mynne, paa de Biskor, at de aarlig skal oppebære VI gothe Skill. grot af hans Steenhws i Kjøpmanshaffn. Givet 1432. St. Knud Konges Dag (d. 10. Julii).

Da 5 Lod 3 Quintin giøre 1564 E ß, saa har enhver af disse Nobler vejet $130\frac{1}{2}$ E ß, hvilket, indtil Brokenen selv, indfalder med den Vægt, her oven for er angivet. De 12 Nobler belebe sig da til 41 Rdr. 4 M. 14 S , nu til 61 Rdr. 2 M. 10 S . Regnes $2\frac{1}{2}$ Nobel paa et Pund Grot, da gaaer paa en Nobel 8 Skilling Grot, hver til 2 M. $9\frac{1}{2}$ S , og Renten bliver 6. af 96.

1430. Dñca prox. post Concept Mar. (8 Decembris) Moghæns Nilsson, Byman inne Slawelsæ, skylder Hans Krepelin, Sewarzman oppæ Stokholm,

tie

tie Ischigh Mark Stæthr Pænige, som Kspman annæfuldt met gisre, inne Siælend, æfter Lybyke Mynt rægnæskulend., oc hwæria thre Lyb Mark oc thre Skyling Lyb swo gorthe, som en goth fullwichtigh Engellsk Nobel. Derfore pantsætter han sin Geard, hvoraf hand aarlig svarer Kröpelin i Landgilde thre gotha Skyling gl. Mynt. Givet til Hælingburgh (*).

Alt regne en Nobel for 4 Rdr. 1 M. 3 ß, saa giælder en Mark Lybst 1 Rdr. 1 M. 14 $\frac{2}{3}$ ß.

I den Beregning, som 1431. blev gjort af de Norske (f²), er den Skade, som de Engellske udi de sidste 20 Aar ved deres utilladelige Seilads og Handel skulle have tilføjet dem, anslaaet til 217348 Nobel, hvilket, en Nobel til 3 Rdr. 3 M. at regne, gjør 760,718 Rdr. Men, da Registerne selv ikke ere komne mig for Dine, fand jeg ikke videre indlade mig heri, helst jeg frygter, at Tallene ikke rigtig i Hvitfeldt ere aftrykte: I ser troer jeg, at, hvor der i begge Oplagene staaer Lybst Sterling, bør man læse Pund Sterling, da Afskriveren uden tvivl har taget det Tegn H, som bemærker Pund, for de 2 Bogstaver Lb, og anseet det for en Forkortning af det Ord: Lybst.

Edwards Nobler forekomme paa nye i et Brev af 25 May (Urbani) 1433. (g²) hverudi Johan Espensen, Borger i Kiøbenhavn (Johannes Esberni Villanus Hafnensis), tilstaaer at være skyldig til Kapitlet sanimesteds, (Johanni Clementis, Decano Haffnensi totiqve Capitulo), 16 saadanne Nobler (in sedecim antiquis anglicis Eddewardiske nobilianis boni auri, & pleni ponderis.) For hvilke han pantsætter sin Grund med Bygninger, 40 Siællandske Aken, mindre et Dvarteer, lang, og 20 Aken breed, norden for Lederstrædet, (fundum cum edificiis borialiter a vico Lætherstræde Haffnis situm - in longitudine-40 vlnas Syelendenses minus uno quartali &c.) og svarer deraf til Kansnikerne, ratione pensionis, *sex sol. gr.* Brevet er forseglet af Borgemeester og Raad, nemlig Arnoldo Krusæ, Proconsule, og Johanne., Bertoldo Quatz og Jacobo Swenson, Coss., og uden paa staaer: Littera concernens quandam Curiam Pfalterii, quam modo conductive habent Alemanni ex Compania. Disse 16 Nobler beløbe sig til 67 Rdr. 1 M. Regnes 8 Skilling Gros paa en Nobel, saa er en Skilling Gros 3 M. 2 $\frac{1}{2}$ ß, og Renten, 6. af 128, knap 5. p.C.

Endelig vil jeg anføre et Svenskt Brev, udgivet 1434. Henrici Dag (20 Oct.), af Niclis Magnussøn, som kaldes Lænk, a Wapen, til Hans Kröpelin

RIIIII 2

paa

(*) A. R. (f²) Hvitf. p. 761. (g²) Or. in A. R.

paa Halffsyttø hundratha Mark oc toloff Mark i swarta Guta, fyra Guta for Ören, som gewæ och genga æra her i Östra Götland, og dertil septan godha oc gefwa swara Engilsca Nobela, hwet Nobel ræknadher for tye Mark i Gutinska Penninga, oc thre Tønnor Smør, hwet Tønna ræknadh for tye Mark Gutniska Penninga, fyra Guta i Öran. (h²)

Siden disse Nobler skulle ej alleene være gode og geve, men endog swara, saa meener jeg, de kand tages for Edwards af 1352. Naar da en saadan Nobel vurderes for 400 ß , (3 ß for lidet), giælder en Götlandsk Mark 2 M. 8 ß , en Öre 5 ß , og en Guta 1 $\frac{1}{2}$ ß . En Tende Smør galdt 4 Rdr. 1 M., og den gandske Giæld beløb sig til 752 Götlandsk Mark, eller 313 Rdr. 2 M.

S. 5.

Fra Nobler gaaer jeg til Gylden, en ikke mindre herlig og brugbar Mynt, end hine. Det er bekjendt, at de første Gylden bleve slagte i Florens Aar 1252. gandske fine, til 64 Støcker paa Marken, og at 8 Støcker galdt en Mark fint Sølvs (i²), saa at Forholdet var da kun 8, og en Florensker Gylden var da 1 Rdr. 2 M. 8 ß , men nu 2 Rdr. 4 M. 1 $\frac{1}{2}$ ß værd.

Hvad Tydskland angik, da havde vel Reiserne paa disse Tider forbeholdt sig selv alleene, at lade slaae Guld-Mynt. Men denne Rættighed blev ikke just paa det nøjeste handthævet; Thi jeg finder, at der allerede 1325. var slaget Lybske Gylden, gaaende for 10 Skilling, da den fine Mark Sølvs paa samme Tid blev udbragt til 48 Skilling $9\frac{1}{2}$ Penninge, eller omtrent til 5 saadanne Gylden (k²). Antager man med Fraun (l²) disse Gylden for lige saa gode, som de Florentinske, saa bliver Forholdet $12\frac{1}{2}$, og en Gylden 2 Rdr. 1 M. $9\frac{1}{2}$ ß , en Lybsk Skilling 1 M. $5\frac{1}{2}$ ß (mest 22 ß), og en Mark Lybsk ligesaa mange Mark Danske, værd.

Det var ellers først d. 28. Novembris 1340. at Keiser Ludvig IV. gav til München Staden Lybek Tilladelse at slaae Guld-og Sølvs-Mynt, dog med den besonderlige Indskrænkelse, at det første Slags ej maatte være bedre, end en Florensker Gylden, og det sidste ej større, end paa 6 gode Zeller, (ita sane, quod

(h²) Orig. in A. R.

(i²) Georg Andreas Septimus von Fraun Gründliche Nachricht von dem Münzwesen. Zweyte Auflage. Helmstadt. 1741. 8vo: p. 72. (k²) Fraun p. 86. ex Notitia rei nummarie Luneburg. Hamburg & Lubecens. 1325-1525. ap. Leibnit. in Script. Rer. Brunsv. T. III. p. 222. (l²) p. 87.

quod unus aureus Lubicensis non sit gravior pondere & valore, quam florenus aureus de Florentia: Argenteus vero sex bonorum & dativorum Hallensium non excedat). (m²)

Den Guld-Mynt, Keiser Carl IV. lod slaae, og blev kaldet Kongelig Mynt (Moneta aurea, quæ appellatur *Moneta regalis*), bestod i to Slags Keiser-Gylden (Floreni Imperiales), begge til 23 $\frac{3}{4}$ Karat. Det første Slags galdt 13 Grossi, og deraf gik 63 Støkker paa den raa, og 63 $\frac{63}{97}$ Støkker paa den fine Mark. Det andet galdt 12 Grossi, 68 $\frac{1}{4}$ og 68 $\frac{2}{8}$ Støkker paa hver Slags Mark. (n²); saa at den fine Mark i Guld udbragtes i begge Sorter til 827 $\frac{5}{97}$ Grossi. Den beste Sort af disse Gylden kunde nu gaae for 2 Rdr. 4 M. 2 $\frac{1}{2}$ ß, og den ringere for 2 Rdr. 2 M. 14 $\frac{1}{2}$ ß. Sætter man, som jeg holder for rimeligt, at de her omtalte Groschen ere de, som 1309. vare slagne i Bøhmen, 14-lodige, til 63 $\frac{1}{2}$ Støkker paa den raa, og 72 $\frac{2}{7}$ Støkker paa den fine Mark (o²), hvert Støkke til næsten 15 ß (14 $\frac{1}{2}$ ß), saa var Forholdet 11 $\frac{2}{7}$, og derefter disse Gylden 2 Rdr. 3 ß og 1 Rdr. 5 M. 4 ß. værd.

Efterat forommeldte Keiser udi den gyldne Bulla 1356. (p²) havde givet saa vel Kongerne i Bøhmen, som samtlige geistlige og verdslige Churførster, Frihed til at slaae Guld-Mynt, have i sær Churførsterne ved Rhinen vidst at benøtte sig deraf, og udmyntet Gylden, hvilke undertiden i gamle Giælds-Breve beskrives, at de her være gode af Guld, og svare af Vægt, og af de fire Koresyrsters beste Slag. (q²)

Saaledes have (r²) Verke-Bisfopperne, Adolph til Menze, Friderich til Colne, og Cune til Triere, samt Ruprecht den Ældre, Palsgrave by Rhine, og Herzoge in Beyerne, d. 8. Junii 1386. foreenet sig om at slaae Guldene, 23 Karat (dru vnd zwenzig Kraid), 66 Støkker paa Marken (gjør 68 $\frac{2}{3}$ fl. paa Mark fin, og, som der ikke maatte gives meere, end 67 fl. for den fine Mark i Guld, var der omtrent 2 fl. vundet paa hver Mark). Prægen var St. Hanses Billede paa den eene, og Lands-Herrens Baaben i en Trekant (Tripas) paa den anden Side.

Ligeledes vilde de slaae Silberne wiffen Penninge, (med en Trekant paa den eene, og et Tabernakel, med St. Peders Brystbillede, paa den anden Side,)

Rfff 3

12-lodig

(m²) Des teutschen Reichs Münz-Archiv von Johan Christoph Hirsch, Fürstl. Brandenburg. Hof-Rath. Nürnberg. 1756. 4to. fol. T. I. p. 24.

(n²) Praur p. 75. af J. W. Hoffmanns Sammlung ungedruckter Nachrichten. P. II. p. 176. Dette Caroli IVti Diplomatarium synes at være indrettet til en Formular-Bog, og derfor har man ei antegnet, hvad Tiid-Brevene ere udgivne. (o²) Praur. p. 91.

(p²) Hirsch. p. 29. (q²) Grams Optegninger. (r²) Hirsch. p. 50.

1280dige, (die sollen halden vff die Lffaye nun penningen Svn; das macher drugehendehalb Loit (eller røttere $12\frac{1}{2}$ Lod) Kuniges silbers (s^2),) 96 Støcker paa Marken, som giør 128 Støcker paa Mark fin, saa at hver Penning var $8\frac{1}{2}$ ß værd.

Al disse Penninge gif 20 Støcker paa en Gylden, eller $1377\frac{3}{8}$ Støcker paa den fine Mark Guld, saa at Forholdet var $10\frac{3}{4}$, og en Gylden, som nu kunde være 2 Rdr. 2 M. 15ß værd, galdt da 1 Rdr. 4 M. 10ß.

Derhos var anordnet, at de Ungerste (t^2) og Bøhmiske (u^2) Ducater, samt Zanners Guldene (**), skulle ligeledes giælde 20 Penninge.

En Altnobel (v^2) blev sat paa $45\frac{1}{2}$ (4 Rdr. M. $2\frac{3}{4}$ ß), en Altkyfers (w^2) og Frankreiches (x^2) Schilt paa $25\frac{1}{2}$ (2 Rdr. 0 M. $8\frac{3}{4}$ ß), en Peter (y^2) paa $23\frac{1}{2}$ (2 Rdr. 0 M. $7\frac{1}{4}$ ß), og en Franke (z^2) paa $21\frac{1}{2}$ Wissen: Penning. (1 Rdr. 5 M. $6\frac{1}{4}$ ß.)

Herudi skeede nogen Forandring (som siden 1402. blev paa nye vedtaget,) til Mayntz, Fredagen efter Korsers Ophøjelse (14 Sept.) 1399. (a^3), da Erkes Biskopperne, Johan til Mayntz, Friederich til Colln, og Wernher til Trier, tilligemed Pfalz: Grev Ruprecht, besluttede, at disse Gylden skulle herefter ifkun være zwingig vnd dreirehalb Krait fine, havende til Prag Baabenet i en Fiirkant (Viercompaß), og St. Hanses Billede med et Kors ved Foden, men der

(s^2) See Anmærkinge over Christian II. &c. Mynte: Anordninger, i Selskabet Skrifters 8 Deel. p. 4. Not. a. (t^2) J Johan Tobias Köhlers Ducaten-Cabinet. Hannover 1759. 8vo. findes Ungerste Ducater No. 650-662. hvoraf nogle maaskee kand passe hertil.

(u^2) J. T. Köhler No. 947-949. (***) Tutet er rimeligere, end hvad Hr. Justits: Raad Möllman ved Oplæsningen har erindret, at en Zanners:Gylden betynder en St. Andreas Gylden. En saadan Andreas:Gylden, slagen af Karl den Driftige, Hertug i Burgundien, findes hos J. T. Köhler No. 1887. See og No. 1888-1890.

(v^2) Det er tilførn anmærket, at der gif $30\frac{1}{2}$ Nobel af 1352. paa den fine Colnske Mark. Naar man deeler $1377\frac{3}{8}$ Wissen-pennig med $30\frac{1}{2}$, kommer $45\frac{1}{4}\frac{3}{8}$ Pennig ud.

(w^2) J. T. Köhler No. 15. (x^2) De Skilder eller Ecus som bleve slagne af Philippe le Valois 1336. og 1342. vare af fiint Guld, 54 Støcker paa Mark Troy, eller $56\frac{1}{9}$. paa den Colnske Mark. Altsaal var egentlig Støffet 2 Rdr. 0 M. $12\frac{1}{4}$ ß. værd. See Le Blanc i Tavlen og p. 206. hvor Skildet sees.

(y^2) Raassee Pavelige, og de, som findes hos J. T. Köhler No. 1193. 1194.

(z^2) Francs d'or bleve først slagne af Kong Jean 1360. (le Blanc. p. 217.) af fiint Guld, 63 Støcker paa Marken, (Id. i Tavlen,) giør paa Colnsk Mark $66\frac{6}{9}$ Støcker, og er altsaa værd Støffet 1 Rdr. 4 M. $15\frac{1}{9}$ ß. (a^3) Hirsch p. 57, 58.

derhos gjælde, i Bingen og der oven for, 5 gamle Zeller, og neden for Bingen, en halv Wissen-Pennig meere, end de forige galdt, saa at disse nye Gylden skulle gjælde, paa de første Stæder, 18 Schillinge alder Zeller (b^3), og paa de sidste $20\frac{1}{2}$ Wissen-Pennig. Da nu derved Marken, sin blev udbragt i $70\frac{2}{3}$ Stk. og kostede $1443\frac{1}{2}$ Sviide, saa steeg Forholdet til $11\frac{1}{20}$, og en saadan lidet ringere Gylden, der nu kunde indvejes for 2 Rdr. 2 M. $9\frac{3}{4}$ ß, kom da til at gaae for 1 Rdr. 4 M. $14\frac{1}{4}$ ß.

Nogle Aar efter, d. 15. Augusti 1409. foreenede sig de 3 Erke-Biskoper, Fryderich til Cöllne, (saaledes er Ordenen (c^3)) Johan til Meinze, og Wernher til Triere, at en Gulden skulle kun være 22 Grat, og at den sine Mark Guld ikke maatte koste meere i Indkøb end 70 fl. Marken sin blev altsaa udbragt til 72 Støkker, 3 Støkker for hver Karat. En Gylden skulle gaae for $20\frac{1}{2}$ Sviid, som vare 12-lodige, og hvoraf der gif 104. paa den raa Mark, eller $138\frac{2}{3}$ Støkker paa Mark sin, saa at hver var $7\frac{2}{3}$ ß værd, altsaa en Gylden da værd 1 Rdr. 3 M. $8\frac{2}{3}$ ß, men nu 2 Rdr. 2 M. $4\frac{1}{2}$ ß. Saa at Forholdet, da der blev betalt 1476 Sviide for den sine Mark Guld, var $10\frac{6}{104}$ ($\frac{3}{2}$).

I den foran paaberaabte Köhlers Ducat-Samling findes adskillige Mayngiske, Trierke og Collnske, Golt-Gulden, (Siider 27¹311.), som fandt høre hertil, i sær No. 881. A. Baabener i en ombojet Indfatning med 3 Spidser: CONO. ARCHIEP. TREVEREN R. St Hans staaende: S JOHANNES. B., som synes slaget for 1399. No. 889. WERNERUS. ARCHIEP. TREV. Baabenerne staae i en fire gange ombojet Indfatning, saa den maa være myntet efter 1399. og før 1409. No. 892. af samme, hvor det Collnske Baaben staaer paa højre, og det Mayngiske paa venstre Side, og altsaa formodentlig slaget efter 1409.

Bed denne Myntefod forblev det vel i nogle Aar. Men, som de Gylden, hvilke Keiseren slog, ikkun vare 19 Karat, vilde Churførsterne ikke antage dem, indtil det endelig 1433. blev bragt i Forslag, og 1437-38. samtykt (d^3), at Gylden overalt skulle slaes til 19 Karat, og 68 Støkker paa Marken, som gjør $85\frac{1}{2}$ Stk. Marken sin; saa at en slig Gylden nu kunde gjælde 2 Rdr. 1 M. 2ß, og, i fald
der

(b^3) Der har altsaa omtrent gaaet 11 Zeller paa en Wissen-pennig: saa at denne er slagen i den Mening, at den skulle gaae for en Stilling af dem, som vare gaae paa hin Side Rhinen. I den sidst anførte Mynte-Forening af 1409. meldes blant andet: Und wir Herren vorgesagt sollen in unsern Streden und Landen tun gebieten die Gulden und das silberin Geld zu nemen mit namen den wissen Phennig für XII Marchion vnden heruff bis zu Heynbach und vort uff wert für XI alte Zeller. Hirsch, p. 65.

(c^3) Hirsch p. 63. (d^3) Praun. p. 98. 99. Hirsch, i Th. p. 75. 80. 81.

Der fremdeles er gaaet $20\frac{1}{2}$ af samme slags Zviide Penninge, som 1409. paa en Gylden, altsaa 1761 paa en Mark Guld, har Forholdet været $12\frac{3}{4}$. (e³)

For at komme igien til den Lybske Gylden, da seer jeg af Recessus Hanske (f³), at den endnu 1369. har giærdet 10 Lybske Skilling. Ordene ere disse:

Computatio etiam facta est de illis $1X^c$. marcis, quas Consules Lubicensis sustulerunt a Hamburgensibus, ita quod primo dederunt Cancellario Ducis Magnopolensis C. Aureos. Item Sundenses dederunt XXXVI. marcas minus V solidis & IIII. denariis. Sic remansit Summa VIII^c. marc. XXIX. fol. & IIII. denar. (g³).

Maaskee er det og den Lybske Gylden, som paa et andet Stæd, ved Aaret 1383, anslaaes til samme Preis; Thi i en Skrivelse til Hærmesteren og de Prensiske Stæder, melder Søestæderne iblant andet: Gy scholen geuen LXXX. Gulden: de moge gy betalen mit L. mark lub. (h³). Og maage det da have været fort efter, at den er stæget til 12 Skilling, da Solvers Indkøb i Lybek var 58 Skilling, og den fine Mark blev udbragt til 60 $\text{fl. } 9\frac{3}{4}$. saa at Forholdet $12\frac{3}{4}$ blev usforandret (i³): men en Skilling Lybsk har da kun været 1 mk. $1\frac{1}{2}$ fl. , eller 18 fl. Dansk, og en Mark 3 Rdr. værd. (k³).

J Als

(e³) Dette stod saaledes, indtil 1495, da det blev besluttet at slaae Gylden til $13\frac{1}{2}$ Karat, og $71\frac{1}{2}$ Støcker paa den raa, saelig 92 $\frac{2}{3}$ Støcker paa den fine Mark, hvilken Gylden, efter nu værende Forhold, kunde gielde 1 Rdr. 5 Mk. 2 fl. Fra den Tid af blev der gjort Forskiel paa den gamle og nye Rhinske Gylden. Hiin blev 1506. sat paa 26, og denne paa 24 fl. Lbsk. Praun. p. 99. 120. Hirsch. ib. p. 169.

(f³) fol. 49. b.

(g³) Summen " " " " 900 Mark.

Fra Stralsund " " " " 35. --- 10 Skilling 8 Penge.

Igien " 864. --- 5 --- 4 fl. Deraf betalt 100 fl. , hvorefter var
Den overblevne Sum 801. --- 13 --- 4 fl. Altsaa beløb

De 1000 Gylden " 62. Mark. 8 Skl. = 1000 Skilling. Altsaa en Gylden = 10 fl.

(h³) fol. 134. b. 50 Mk. = 800 Skill. = 80 Gylden. 1 Gylden = 10 fl.

(i³) Praun. p. 88. ex Notitia ap. Leibn.

(k³) I den foromtalte Afregning eller Rulla summaria dampnorum af 1390. Recess. Hans. fol. 175. a. meldes i Stadens Brugges Regning C. vnde V. gulden, den gulden vor III. schill. grot gerekent, hvilket har været en Hollandsk Gylden, hvoraf der gif 7 paa et Pund Grot. Hver af disse er regnet $1\frac{1}{2}$ Penge Grot for høit.

I Almindelighed blev en Lybsk Gylden anseet for at være en tredie Deel meere værd, end en Rhinsk, og, jo højere den fiine Mark i Sølv blev udbragt, jo meere steg de begge i Priis efter deres indbyrdes Forhold. Saales des 1411., da Sølvst kostede 5 Mark, og den fiine Mark i Hamborg, Lüneborg og Lubeck blev udmyntet til 5 mk. $12\frac{1}{2}$ s, galdt den Lybske Gylden 16 til 17 s, og den Rhinske 12 s. At regne efter den sidste, var Forholdet $10\frac{2}{3}$, og en Stilling Lybsk $11\frac{1}{3}$, eller omtrent 12 s, og en Mark næsten 2 Rdr. værd. Siden, formodentlig eendeel Aar efter, da Sølvst kostede 9 mk., og Marken fiin blev udbragt til 10 Mark, (hvor til 1 Rdr. $12\frac{1}{2}$ s.), var den Lybske Gylden sat paa 28, og den Rhinske paa 21 s. Aar 1461. galdt Sølvst 10 mk. 6 til 12 s., den Lybske Gylden 2 mk., og den Rhinske 1 mk. 8 s. Forholdet var i det første Fald $11\frac{1}{4}$, i det andet 12. Endelig 1506, da Sølvst kostede 12 mk. 8 til 10 s., og den fiine Mark, i de Markstøkker med Omkrift: Status Marcæ Lubecensis, blev udbragt til 13 mk., stod den Lybske Gylden paa 35, den gamle Rhinske paa 26, og den nye paa 24 s., og Forholdet var omtrent 11, samt et Markstykke omtrent 5 mk. 4 s. værd. (1³)

Nu begiver jeg mig til nogle af de, i vor Historie, forekommende Exempler.

§. 6.

I Anledning af den Balsart, som 1405. tog sin Begyndelse, til vor Frue Altere tæt ved Barth, (efterdi dog dette anføres af Huitfeldt (m³), og er steet i Kong Erics Fæderneland,) vandt Præsten til Barth, Hr. Bernhart Molzan, aarlig over 600 Gylden. Siden det var over, og ikke under, saa kan man regne en Gylden da for 11 mk., og nu for 15 mk.; altsaa beløb dette Offer sig, efter det adskillige Forhold, til 1100 Rdr., og 1500 Rdr.

Udi den Fuldmagt, som Churførsten af Bayren Rupert, Romersk Konge, Aar 1406. gav til Hadmar, ædle Herre til Labes, med fleere, at begiære Kong Erics Søster Catharina (Kong Christophers Moder) til ægte for hans Søn, Hertug Johannes, meldes, at de skulle forlange til Medgift 100000, staae haardt paa 70000, og ikke gaae under 60000 Gylden, (da $183333\frac{1}{3}$, $128333\frac{1}{3}$, og 110000 Rdr., nu 250000, 175000, og 150000 Rdr. Dennem blev og forekrevet, hvad de skulle svare, i fald de Danske fulde ville betinge Prinsessen

16000

(1³) Praun. p. 119. 120.

(m³) p. 627.

16000 Gylden aarlig (da 29333 $\frac{1}{3}$, nu 40000 Rdr.) til Knappenaale. Mens Bryllupet gif ikke for sig, forend 1410., og Medgiften fastsat til 40000 Gylden (da 73333 $\frac{1}{3}$, nu 100000 Rdr.) (n³).

De 4 Rhinske Gylden, som Statholderen i Trondhiem 1432. forærede Petrus Quirinus, og som, formedelst de Nordiske Indbyggeres Omsorg for fremmede Gæster, vare tilstrækkelige for ham selv tolvte, med 3 Heste, at bestride en Reise igiennem Norge og Sverrig, der varede 53 Dage (o³), beløbe sig da til 6 Rdr. 2 mk., og nu til 9 Rdr. 3 mk.

Den Skade, som Kong Eric skulle have forarsaget Upsal Domkirke ved Erkebiskop Jens, og flere, deres Indtrængelse, beregner Almuen i deres Klage af 1435. (p³) til 27000 Gylden, eller 42750 Rdr., nu 64125 Rdr.

I et Pantebrev (q³) af 1443. d. 30 Sept. (d. Hieronymi), som Biskop Gerth til Børlim har udgivet til Henrik Blik af Nysdorp, Bøbner, findes den Lybske Gylden noget ringe anslaaet, mod den Rhinske; Thi Brevet lyder paa two hundræch lib. Mark i libskæ Guld oc rinstæ Guld, hwær libskæ Gillæn til halffsywnæ oc tywæ stillingh, oc hwær rinstæ gillæn til two oc tywæ stillingh. Her er den Lybske Gylden til den Rhinske, som 53:44., og kun $\frac{5}{8}$, i Stæden for $\frac{1}{2}$, mere værd. Naar en Rhinsk Gylden har giældet 22 s., er Marken fim i Guld udbragt til 10 mk. 7 $\frac{1}{2}$ s. (r³). At regne en Lybsk Skilling for 6 $\frac{1}{2}$ s., eller en Mark for 1 Rdr. 8 s., har Giælden beløbet sig til 216 Rdr. 4 mk.

På Slutning maae jeg melde noget om et særdeles rart, og maastee meget løst Guldstykke af denne Konge, som findes i den prægtige Kongelige Myntesamling. Samme haver paa den forreste Siide en Krone, med Omkrift: ERICUS. REX. Dacie. Svecie. Norvegie. og paa den bageste et Kors, og der

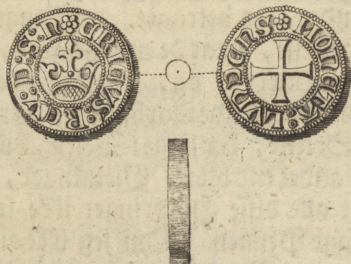
(n³) V. Grammii not. ad Meurf. coll. 555. 556. ex collect. ~~707~~ Martene & Durand. T. IV. p. 135. & Huitf. p. 635.

(o³) Det Trondhiemske Selskabs Skrifter. Kbhavn. 1762. &c. 8vo. Anden Deel. p. 147-150.

(p³) Huitfeldt p. 782. (q³) Orig. in A. R.

(r³) 21: 22. = 10? s. 10 $\frac{10}{12}$.

Der omkring: MONETA LUNDENSIS. Dets Præg og Størrelse viser hos søyede Aftryk, og det neden for satte Bændel giver dets Tykkelse tilkiende (s).



Efter foretagne Probe af Hr. Muller, Wardien ved Banquen, er dette Stofke, saavidt Provesteeneen fandt viise, $23\frac{1}{2}$ til $23\frac{2}{3}$ Karat, og vejer 2688 Nichtpfennig, eller $228\frac{1}{2}$ Sk, som giver 2 Quintin $2\frac{1}{2}$ Pfennig. Der gif altsaa $24\frac{8}{21}$ Stofker paa den raa, og $24\frac{47}{47}$ eller $24\frac{469}{9}$ Stofker paa den fine Mark. Sætter man dette sidste Tall til $24\frac{1}{2}$ Stofker, saa er Guldet derudi, (thi Mynten selv er ubetalelig), efter nu værende Forhold, 6 Aldr. 5 mk. $4\frac{2}{9}$ sk. værd.

Man seer strax, at denne Mynt ikke er slaget til at være en Nobel. Det er ikke heller troligt, efterdi Guldet er for fint dertil, at den skulle forestille en tredobbelt Rihnsk Gylden: Men, da der af de Byzantinske Guld-Skillinger (Aureis Byzantinis, eller, saa kaldede, Bezants d'or) gif 6 paa en Unse, saa skulle jeg snarere holde for, at den virkelig var en dobbelt Byzantiner, og at Kongen maaskee har lader mynte eendeel af det Slags, for at bruge til Drifkepenge paa sin Jerusalemiske Rejse 1424.

¶ 112

S. 7.

(s²) Ruffinsraad Langebek ejer en Guld-Mynt, som i alle Maade er af samme Præg og Størrelse, som denne. Bemeldte Mynt er $11\frac{2}{3}$ lodig, og vejer 195 $\frac{1}{2}$ Nichtpfennig eller $12\frac{9}{12}$ Sk. Deraf gaar da $335\frac{1}{2}$ Stofker paa den raa, og $459\frac{1}{2}$ Stofker paa den fine Mark, og et Stofke er $2\frac{1}{3}$ sk. værd.

§. 7.

Hidindtil, da jeg have havt med Guld-Mynten at handle, har jeg kun det gaae frem med temmelig Visshed; Thi, naar saavel dennes Gehalt og Vægt, som Guldets Forhold mod Sølv, er bekiendt, synes det ikke vel mueligt at feile. En gandske anden Sag er det nu, da jeg træder til Sølv-Mynten i og for sig selv, og uden Hensigt til Guld, at betragte. Mangel af Mynte-Ordninger, Udmyntningens Afvigelse fra disse, naar de endog have, Myntens og Regningernes Adskillighed paa adskillige Stæder, og, frem for alt andet, den store Forvirring og Forværrelse, som i det Tierteende Aarhundrede her skeede i Mynte-Væsenet, ere lige saa mange Anstøds-Græne, der ligge i Vejen, hvert Trin man gaar. Jeg fandt altsaa ikke herefter love andet end blotte Sieminger, og dennem endda ikke i alle Tilfælde. Men dog have alle disse Hindringer ikke forekommet mig tilstrækkelige nok, til reent at nedlegge Pennen. Om jeg ikke gjorde andet, end blot at ansøe de Exempler paa Myntens Beregning, som jeg Tid efter anden fandt have antegnet, saa tænker jeg, at det alleene kunde maaskee give en anden lykkelig Geist Anledning til at udrede den Knude, som for mig var uopløselig. Overalt bør man ikke, i Sandheds Undersøgning, følge den Regel, som Horatius giver i Digtekonsten (r³), ved at legge de Materier tilside, som ikke synes skabte til at dannes under Hænderne, eller at faae nogen pyntelig Anseelse.

§. 8.

Den første Regning, os møder, er den Nordiske, som Vi længe siden have forladt, men endnu bruges af vore Naboer, de Svenske, og til deels i Island (u³). Samme bestod af Marker, af Ører (8 paa Marken), og af Ørtuger (3 paa Øren). At

(r³) Hor. A. P. v. 149. 150. quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquat.

(u³) I Island regnes paa en Mark Brand-Sølv 6 ledige Mark, eller 8 Ører Brand-Sølv eller Species-Rigsdaler, (hver til 108 $\frac{1}{2}$ Danske), eller $8\frac{1}{2}$ Rigsdaler i Kroner, (hver til 102 $\frac{1}{2}$), eller 9 Rigsdaler i Courant (hver til 96 $\frac{1}{2}$). Almindelig gøres Species strax til Courant med 12 $\frac{1}{2}$. Tillæg paa hver Rdr. Men det er rettere, først at gjøre Species til Kroner med 6 $\frac{1}{2}$, og siden disse 1 Rdr. 6 $\frac{1}{2}$ Kroner til Gangbar med 6 $\frac{1}{2}$ paa hver Rdr. Den Forskiel, som reiser sig af, at Opgælden paa de 6 $\frac{1}{2}$ efter den første Maade bortkastes, beløber sig til $2\frac{1}{2}$ paa Lusside. Efter en anden Beregning, hvori Kroner ere til Species, som 15:16, gaar der paa en Rigsdaler Sp. (til 96 $\frac{1}{2}$ Sp.) $1\frac{1}{2}$ Rdr. Kroner (hver til 90 $\frac{1}{2}$ Sp.), eller $1\frac{1}{2}$ Vætt Fisl, (hver Vætt til 80 $\frac{1}{2}$), og ligesaa mange $\frac{1}{2}$ Sp.), eller $\frac{3}{2}$ Alen Vadmel (hver til 10 $\frac{1}{2}$ Sp.), eller 12 Par Strømper (hvert til 8 $\frac{1}{2}$ Sp.), eller 48 Fiske (hver paa 2 $\frac{1}{2}$ Sp.).

At Øre-Fallet maae være meget gammelt, sees deraf, at det af de Danske er indført i Engelland (v³). Dette beviises med adskillige Stæder, som Spelman (w³) har anført, og hvoraffees, at Bøder, naar det anrørte de Danske, skulle betales i Ører, saasom i det Forbund imellem K. Edward, og den Danske Prins Guthrun, Konge over Northumberland, (som døde 890.), hvorudi meldes s. 7. Dersom nogen fiobslaaer om Søndagen, da haver han Bahrene forbrudt, og bøde, om han er Dansk, 12 Øre, men er han Engelsk, da 30 Skilling. (x³).

At disse Ører gif der 8 paa Marken, følgerig var en Øre en Unse i Bægt, hvilket og Spelman har erindret. Heraf kommer det, at Islænderne endnu regner en Tyrir for en Species-Rigsdaler, og 8 Nurar paa en Mørk.

Det er ellers at mærke, at, da Øre-Fallet blev indført i Engelland, maae den Angel-Saxiske Bægt have været en fjerdedeel tungere, end den Danske; Thi Hickefius (y³) vidner, at en Øre galdt 20 af de gamle Penninge, saa gode som 60 af de nye. Da der nu gif 300 Penninge paa et Angel-Saxisk Pund til 12 Unser, saa gif der ikke 12, men 15, Danske Ører eller Unser paa samme Pund, hvilket og paa et Par Stæder hos Spelman udtrøffeligg fastsættes (z³). En Øre var da det samme, som 5 Engelske Shilling, eller en Crown, og var, da et Pund Sterling galdt 5 Rdr., 1 Rdr. i Mf. 8 þ. værd.

Bidere anfører Hickefius (a⁴) af Somners Glossario følgende: „ Der
 „ var 2 Slags Ører, den store paa 20 Penninge (denarii), og den mindre paa
 „ 16. Den første kommer næsten overalt for i Libro censuali Anglorum. 3 Re-
 „ gesto Monasterii Burton siges, at 20 Øre giælde 2 Mark Solv. Naar dette
 „ skal

(v³) Hickefii Thesaurus Lingvar. Septentr. Oxon. 1705. fol. Tom. II. in Differt. Epistol. pag. 111.

(w³) Glossar. Archaiolog. Lond. 1664. fol. v. Ora. Manbote in *Denelaga* de Villano & So- keman 12 Oras. In *Dacis-luito-Oras* duodecim.

(x³) Leges Anglo-Saxonicae Dav. Wilkins. Londini. 1721. fol. p. 52. XII Ore mid *Denum*, and XXX scill. mid Englum.

(y³) L. cit.

(z³) L. cit. 15 Orae libram faciunt. ----- Omne pondus ad metatum fit pondus, quo pe- cunia mea recipitur, & eorum singulum signetur, ita quod XV Orae libram faciant.

(a⁴) L. c.

„ skal være sandt, maae man ved Marken forstaae de seeneres Tiiders Mark, som
 „ galdt 13 Skilling (solidi) og 4 Penninge, og, ved Øren, den mindre paa
 „ 16 Penninge; Thi, paa den Maade, gjør 20 Øre 2 Mark Sølv, nemlig
 „ 26 Skilling og 8 Penninge, tre Gange saa gode og vigtige, som vore. “
 Saa vidt Somner, og fand denne Regning, efter min Tanke best forklaret
 paa følgende Maade: I Begyndelsen (b⁴) blev et Pund Sølv paa 12 Unker ud-
 bragt hos Frankerne til 24 Skilling. Og paa den Tid maatte 8 Unker holde 16
 Skilling; Siden efter befoel Keiser Carl den Store, (af hvad Marsag, er mig
 uitterligt), at der skulle kun gaae 20 Skilling paa et Pund, følgerig, da Marks
 Beggen derefter opkom; kunde der kun gaae 13½ Skilling paa Marken. Den-
 ne Mark. Bøgt slutter jeg at være indført i Engelland, efterat Øre. Tallet der alle-
 rede havde været i Brug, og man var kommen i Vane med at regne 15 Ører paa
 et Pund. Man har da ikke viller forandre den eengang antagne Regning, men,
 i Folge samme, regnet 10 Ører paa en Mark, eller paa to tredie Deele af et Pund.
 Imidlertid, siden den indførte Mark ikke vejede 8 Angel. Sarske Unker, men kun
 7 deraf, som før er erindret, hvilket gjør 8 Ører, eller 13½ Skilling, eller
 160 Penninge, maatte en Øre nødvendig nedsettes fra 20 til 16 Penninge, naar
 deraf skulle gaae 10 paa Marken; Og altsaa havde den større Øre sin Hensigt til
 det Angel. Sarske Pund, af hvilket den var en 15de Deel, og den mindre til den i Eng-
 elland siden indførte Mark, af hvilken den var en 10de Deel, naar den var bleven
 nedsat til 16 Penninge.

S. 9.

Ligesom der bestandig har gaaet 3 Øruger paa en Øre, og 8 Ører paa
 en Mark, saa har man derimod ikke altid, og overalt, regnet et lige Antall
 Penninge paa en Øre. Erkebiskop Anders Sunesen, som døde 1228., reg-
 ner i sin Latinske Oversættelse (c⁴) af den Skaanske Lov 30 Penninge paa Øren;
 Thi hvor Loven 5 B. 34 Kap. byder: Vææ man andrum rher Sar, ær ben
 tacks af, bœtæ Sar, sum Logh æræ, oc Øræ penningæ fore hvært ben,
 thær af tacks, e til fæm ben wardæ af takin; der fortolker han Ordene saa-
 ledes, Libr. 5. Cap. 23. Sciendum præterea, quod, pro quolibet osse, quod
 fuerit extractum de vulnere, donec quinque ossa extracta fuerint, præter
 vulneris emendationem, sunt triginta denarii emendandi. Og dette har,
 omrent paa samme Tid, ogsaa havt sted i Norge; Thi R. Hagen Hagensen
 (som

(b⁴) Praun. p. 58. 67.(c⁴) Leges provinciales terræ Scaniæ, ante annos 400 latinæ redditæ per Andream Sunonis
F. Archiep. Lundens. Edente Arnaldo Hvitsfeldio. Hafniæ 1590. 4to.

(Som regierede fra 1217. til 1262.) sætter udtrøffeligt i sin Stads, eller Biarkøe Ræt Kap. 67. (d⁴), at der skal være 30 Penninge i hver Øre. Da ellers Anders Sunesen paa foranførte Stæd vidner (e⁴), at det da, formedest Solvets foranderlige Priis, var fastsat, at en Mark Solv altid skulle betales med 3 Mark Penninge, saa har en Skaansk Mark Penninge, naar Mark Solv tages for siin, derefter været 3 Rdr. 4 M. 10 $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{2}$, En Øre 2 M. 13 $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{2}$, En Ørtug 15 $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{2}$, og en Penning 1 $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{2}$, eller $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ værd.

Jens Alexanderfen Hoppener (f⁴) har sidst i det forige Aarhundrede frevet en, endnu utrøkt, Forklaring over gammel Dansk og Norsk Mynt (g⁴), hvori han i Serdeleshed gjør Forskiel paa lødig Mark Solv, lødig Mark Penge, eller (slæt og ræt) Mark Solv, og gemeen eller slæt og ræt Mark Penge. En lødig Mark Solv er, efter hans Sætning, 16 Lod Solv, eller 3 lødig Mark Penge, hvoraf hver bestaaer af 3 gemeene Mark Penge. Disse sidste holde hver 8 Ører, hver Øre 3 Ørtuger, og hver Ørtug 5 Penninge, faadanne, som der ere 12 af i en Skilling, følgelig 15 Penninge paa en Øre. Da nu en lødig Mark Solv er 11 Rdr. 2 M., saa beløber en lødig Mark Penninge sig til 3 Rdr. 4 M. 10 $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{2}$, en gemeen Mark Penninge til 1 Rdr. 1 M. 8 $\frac{2}{3}$ $\frac{1}{2}$, En Øre til 15 $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{2}$, En Skilling til 12 $\frac{4}{7}$ $\frac{1}{2}$, En Ørtug til 5 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$, og en Penning til 1 $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{2}$. "Alle disse Marker (siger han) forstaaes om rætte fulde Skaanske Marker, som meestendeels brugtes i de Erkebiskoppelige Fundamer; Thiudi Sælland synes fordum nogle ringere Marker at være bleven brugte, af hvilke der gif dobbelt saa mange paa en lødig Mark Solv, som af de Skaanske.

End videre melder han, at en lødig Mark Penninge var fordum 5 Skilling Grot eller 45 Skilling Danske, En Skilling Grot, 12 Grot eller 9 Skil-

(d⁴) Samling af Norske Love ved Hans Paus. Kiøbenhavn 1751. feqq. 4to 2den Deel p. 266.

(e⁴) Libr. 5. Cap. 23. Quia sepe moneta pretium variatur, & modo vilior, modo carior, reputatur, statutum est, ut semper pro tribus marcis nummorum, quæ nominatur in satisfactione, sit una marca argenti --

(f⁴) Han var Vice-Præsident og Borgemeister i Christiania. 1672. skrev han Aitegneller over Norges Lov, og melder i Tilstriften, at han havde et større Arbeide i samme Materie under Hænder, hvilket maafee har givet Anledning til, at han 1682. blant andre blev beordret at rejse til Kiøbenhavn, for at igiennemsee den nye Norske Lov. 1684. blev der sat en Commission over ham, fordi han grovelig skulle have opført sig mod Hr. Just Høeg, Ridder, og for hans Afsærd imod nogle Engellske Skippere: Men 1685. blev han, efter Ansøgning, sine Embeder forløvet.

(g⁴) Gammel Dansk og Norsk Mynts Forklaring, efter sær Tidens Medfør, til Oplysning udi den Danske og Norske Lov, samt Historierne, og til en Anledning for demem, som kunde have vidtsøftigere og klarere Uderrætning derom at meddeele, med muelligste Nøthed nogenledes udregnet af Jens Alexanderfen Hoppener. MSS.

Stilling Danske, og en Grot 9 Danske Penninge, (efter hvilken Regning en Stilling Grot bliver 4 M. $8\frac{2}{3}\text{ß}$, En Grot $6\frac{4}{3}\text{ß}$, En Stilling $8\frac{8}{3}\text{ß}$, og en Penning $2\frac{7}{3}\text{ß}$). Det er Skade, at Skribenten hverken med Beviiser og Exempler har oplyst disse sine Anmærkninger, i sær denne, at der gik 3 Mark Sølv paa en lodig Mark Sølv, ikke heller gjort nøje Forstikæl paa Ederne; Thi den Danske Stilling, han taler om i Anledning af Groterne, maae nødvendig være yngre, end den, hvorefter han udregner Drerne.

At de Svenske dermod have 24 Penninge paa Øren, det lære vi af tvende deres lærde og skionsomme Skribentere, Professor Ziervogel (h⁴), og Hr. Brenner. Denne sidste melder udi sin Indberetning til Lov-Commissionen: (i⁴) "at der i Sverrig, fra Oluf Trævelses (586.) til Eric Magnussøns (1360.) Tid ikke skal være slaget uden heele og dobbelte Penninge, af hvilke der gik 8. paa en Ørting, 24. paa en Øre, og 192. paa Marken, alle af fint Sølv. Fra Kong Eric's Tid, under hvis Navn den første Ørting blev slaget, og indtil Carl Knudsen blev fordrevet (1457), myntedes intet, uden Ørtinger; Disse Ørtinger, som man har fundet en stor Mængde af i Jorden, ere igiennem Diegels Prøven befundne af samme Gehalt, som en Rigsdaler, nemlig næsten 14 lodige; Og, som 24 saadanne Ørtinger ere endog vigtigere, end en, saa kaldet, Species, saa sluttes deraf, at en Svensk Mark (som har 24 Ørtinger) var i Christopher af Bayren hans Tid, da Loven blev forbedret, det samme, som 2 lod Sølv." Saavidt Hr. Brenner. Og har da gaaet 8 Mark Svensk, eller 192 Ørtinger, paa den raa Mark; men, da de fattes 4 Gran i deres rette Lodighed efter Leipziger Fod, er der ikke kommet 9 gange 24, eller 216 Støkker, men meget meere 219 $\frac{3}{4}$ Støkker af Marken sin, folgelig er Støkket ikke $5\frac{1}{2}\text{ß}$, men næsten 5, nemlig $4\frac{2}{3}\text{ß}$. Danske, værd.

Bes formeener Assessor Dückman (k⁴), at man, fra Gustaff den førstes Tid af, har først begyndt at regne 24 Penninge paa Øren, paa hvilken der tilforn gik 48 Penninge, grundende sig derudi paa Västgötha Laghen i Tingbalk. 15. St.: Men dette stemmer ikke overeens med den Befaling (l⁴), som Rigens

(h⁴) Ewaldi Ziervogel Dissertat. de re nummaria. Upsl. 1749. 4to.

(i⁴) Kort Berättelse angående wara förda Svea och Götha Konungars Mynt ic. efter Befallning och Begäran uti Kongl. Lag-Commissionen uppvisd d. 22. Nov. af Elia Brenner MS. §. 7. 8.

(k⁴) Peter Dückmans Observationer wid Swenscars och Göthers Penninge-Räkning. Stockholm. 1686. 12^o. Observ. 6 og 17.

(l⁴) Langebeks Optegnelser af Oernhielms Actis civilibus.

Rigens Raad 1480. (altsaa i det mindste 40 Aar tilførn) gav til Cornelius Jacob-
sen, Myntemester i Wester Aas, at mynte Ørruga paa 8 Penninge, (det er 24.
paa Øren) 8-lødige, og skrode 34 Kast, (136 Støkker paa den raa, og 272 Stf.
eller $11\frac{1}{2}$ M. Svensk, paa den fiine Mark,) samt Salvo Ørrug paa 4 Penninge,
6-lødige, skrode 53 Kast, (212 Støkker paa den raa, og 565 $\frac{1}{2}$ Stf. eller $11\frac{1}{2}$ M.
paa den fiine Mark). Maaskee taler det anførte Stød i Bestgiorte-Loven om Salves-
penninge, ligesom Hoppener, der giver kun 15 paa Øren, kand have meent
dobbelte. Det bliver altsaa, i mine Tanker, det sikkerste, at man, efter Sunonis
og den Norffe Lovs Vidnesbyrd, paa den eene, samt Brenners og Ziervogels,
paa den anden Side, regner paa en Øre 30 Penninge i Danmark og Norge,
men 24 i Sverrig. Spørges, hvorfra denne Forskiel kommer, da kand det være
gaaet saaledes til, at, da Mark-Vægten i Norden er indført, ere de Danske ved-
blevne at slaae lige saa mange Penninge af en Mark, eller 13 $\frac{1}{2}$ Skilling, som de
før sloge af et Pund eller 20 Skilling, neml. 12 gange 20. eller 240, da deris
mod de Svenske maae have fulgt den Lybske Maade, og ikkun slaaet 16 Skilling,
det er 192 Penninge af Marken, hvilke tvende Summer, naar de deeles i 8
Parter, give paa det eene Stød 30, og, paa det andet, 24 Penninge paa Øren.

§. 10.

Det er formodentlig, at Øre-Regningen hos os betimelig maae være for-
drevet af de tvende andre; Thi, jo meere man nærmer sig til R. Erics Regiering,
jo mindre finder man Fodspor deraf, naar man undtager, hvad Fordebogger kand
indeholde af staaende, og i Ører beregnede, Afgifter, saa og Mynte-Regningen
i Almindelighed i Skaane. Om denne sidste meldes i sær udi en Foreening, slut-
tet imellem Vicke Molteke, Giekkere i Skaane, med fleere R. Waldemars troe
Mænd og Raad paa den eene, og Stæderne paa den anden Side, anlangende
den Løsd, som skulle betales af de Riobmænd, der handlede paa Skaane (m⁴).
Samme er indgaaet i Junii Maaned 1364., og synes at være et Tilhæng til den
almindelige Anstand, som Fredagen for St. Hans Dag samme Aar blev giort til
Straalund, i Kongens Fraværelse, imellem Dannemark og Stæderne (n⁴). Den
lyder Ord til andet saaledes.

Wi Vicke Molteke Gellekor to Schonen, Kerstan Kule Hovetman des
Slotes to Aleholm, Ywer Nickelsson vnde Olaf Bornsson Riddere, bekennen
openbare in dessem breue, dat wi van vses heren weghene des Koninghes
van Denemarken vnde sines Rikes mit den Steden by der See der Dudeschen

M m m m

benze

(m⁴) Recept, Hans, f. 22. a.

(n⁴) Huitf. p. 532.

benze hebben gesproken vmmen den tollē, den men nicht vorhoghen schalmer holden in deffer wise, alse hir na steit geschreuen. Schepe de vmmen land feghelen de scholen gheuen to tollē een iewelik Schip *x schilling grote vnde viij grote* vor Schip vnde vor alle gud dat dar inne is. Vortmer honingh bottere speck talck vnd alle veth gud, we dat van deme lande voret, de ghift vor dat Schippund to tollē *een öre pening* vnde nicht meer na der Stede feghent. dar fegge wi van ufes heren des Koninghes vnde fines Rikes weghene *iiij Grote*. Vortmer vor ene thunnen vlesches *x pening schonesch*, dar fegge wi *ij Grote*. Vortmer vor de last haringhes *x pening lubesch* Vortmer vor den deker offenhude *x pening Schonesch*, dar fegge wi *x pening Lubesch*. vor den deker kohude *v pening Schonesch*, dar fegge wi *v lubesch pening*. vortmer vor de Schimmese *I. artich*, dat fegge wi *x den. Lub.* Vortmer vor eenperd *ij artigh*, dar fegge wi *iiij Grote* vnde vor een veltperd *ij Grot*. Vortmer vor iewelke packe wandes *I. artich*, dat fegge wie vor iewelke packe wande, se fy luttik ofte grot, *iiij Grote*. Vortmer vor de last soltes *II. artich*. Vortmer we se gud vppe dat Land voret, vnde dat sulue dar wedder afforet vn uorkoft, de schal men haluen tollē gheuen. Dessen tollē: dar de stede vnde wi ane up een dreghen hebben, de schal dar by bliuen; mer den tollē dar de stede vnde wi ane entwe dreghen, denne gheue wi nicht ouer: mer de Dorluchtede *Barnym* hertoghe to *Stetin* vnde Vorste van *Rugen* de heft sich des vnderdan vnde vnderwunden, dat he mit vnsere heren deme *Koning* daromme spreken wil. dat de tollē minret werden, vnde maket, dat he drechtlich sy, vnde dar wille wi to helpen, des besten, des wi moghen. In ene thuchnisse desse d ngehe &c.

Det sees kettelig, at Brevet langt fra ikke giver Anledning nok, til at kunde udregne de derudi forekommende Mynte-Sorter: Endog ikke alle Bahrens Gold findes efter samme Forhold forhøjet, men paa nogle er den fra 1 Öre, paa andre fra 2 Örtuger, ja endog fra 1 Örtug, stægen til 4 Grot. Det eeneste man veed med Visshed, er, at de Summer, som de Danske Herrer satte, ere højere end de, som af Stæderne blev foregivet hidindtil at være sværet, efterdi det var disse om at giøre, at Tolden blev nedsat, men det laae Kongen magt paa, at den blev forhøjet.

Maatte det, des uagtet, holdes mig til gode, at jeg sætter et Forsøg paa at fastsætte, hvad denne Gold kunde nu betale sig til i vor Danske Mynte, saa vil jeg i forvejen fremsføre de Grunde, hvorpaa jeg bygger mine Formodninger.

Det er forhen viist, at Aar 1390. galdt et $\frac{1}{2}$ Grot 10 Mdr. 3 M., eller $2\frac{1}{2}$ Nobel, uden tvivl fordi den Mynte, som et Pund Grot blev da betalt i, ej indeholdt meere suint Sølv, end der, som, efter da værende Forhold, var nok til at betale

Betale det fine Guld, der var i $2\frac{1}{2}$ Nobler. Et Pund Grot galdt tillige $4\frac{1}{2}$ Mk. Lbsk., altsaa, da der gik $4\frac{1}{2}$ Mk. Lbsk. paa $10\frac{1}{2}$ Rdr., er der gaaet 4 Mk. 14 $\frac{1}{2}$ Lbsk. paa $11\frac{1}{2}$ Rdr., eller paa Marken fin (o⁴). Nu er det en afgjort Sag, som og nærmere siden skal vorde beviist, at Solv-Mynten, ligesaavel den Nederlandste, som den Lybske og som andre Landes, forværedes Aar fra Aar, skjønt ikke paa alle Stæder i lige Grad. Mynten har da været bedre 1364., end 1390., og efter ald Anseelse er den fine Mark i Lybsk Mynt udbragt til 72 s, saa at en Stilling Lybsk da var $15\frac{1}{2}$ Skill. Danske værd, og et Pund Grot har kundet beløbe sig til 11 Rdr. 1 M. 8 s. (p⁴).

En Skaansk Mark var den gang saa meget, som en Stilling Grot, efter Grams Optegnelser, saaledes lydende (q⁴): "1351. Skaanske Mark, og Stilling Groter, vare eens in valore. J Skagemans Gaardsbrevve staaer: "ita quod idem Henrickinus mihi teneatur addere 150 *solidos grossorum*, "vel 150 *marcas donariorum Scaniensium*. -- Sic & an. 1349. Teneor ei obli- "gatus in 104 *marchis denarior. novor. Scaniensium* -- quod si eos in præ- "fixo termino non solvero, ex tunc eidem Dño centum quatuor *solidos grossorum Turonensium* antiquorum, bonorum, & legalium me obligo so- "luturum ad 8 dies post festum Michaelis. -- NB. De sidste maa dog have væ- "ret bedre, eftersom dette stipuleredes til Straf." Saavidt Gram. Og, torde jeg lægge noget til denne store Mand's Betænkning, da vilde jeg sige, at det maa- skee kunde være Straf nok, at skulle anskaffe virkelige gamle, gode og gænge, Franske Groter in natura. Man erindre sig blot, hvad Banskelighed der for mange Aar siden mødte demnem, som havde forskrevet sig at betale i Kroner.

Efter dette foranferte var den øvrige Regning læt at gjøre. Men jeg frygter dog for, at den Lybske Mynt her kunde sætte os Taage for Dinene, allerhelst da der siden vil forekomme Exempler, hvori den viser sig at have været af slattere Gehalt her hos Os, end i Lydskland. Desuden havde man paa denne Tid i Danmark en temmelig indviklet Regning, som siden udførligere skal handles om, og hvorefter en lødig Mark var 5 Stilling Grot, (hvorfor der og gik 5 Skaanske Mark paa en lødig Mark (r⁴),) og en Stilling Grot 9 Stilling Lybsk. Følges dette, saa er et H. Grot 11 Rdr. 1 M. 8 s, En Stilling Grot, til 20 paa Pundet, 3 M. 6 s, En Penning Grot, 12. paa Skill. Gr., $4\frac{1}{2}$ s, En Mark M m m m 2 Staanst

(o⁴) $10\frac{1}{2}$ Rdr. : $11\frac{1}{2}$ Rdr. = $4\frac{1}{2}$ Mk. Lbsk? f. $4\frac{1}{2}$ Mk. eller 4 Mk. $13\frac{1}{2}$ s.

(p⁴) $67\frac{1}{2}$ M. d. 63 M. d. = 78 s Lbsk? f. $71\frac{1}{2}$ s Lbsk.

(q⁴) Excerpt. monetar. (r⁴) Grams Optegn. 1358. Decem marchas puri argenti f. 50 marchas denarior. novor. Scaniensium.

Skaansf 3 M. 6 f. En Ore, 8 paa Marken, 6 $\frac{1}{2}$ f, En Ortug, 3 paa Dren, 2 $\frac{1}{4}$ f, En Penning, 10 paa Ortugen, $\frac{2}{10}$ f. En Mark Lybsf 1 Rdr., En Stilling 6 f, En Penning $\frac{1}{2}$ f. Og Toldens Beregning udfalder saaledes:

Hvert Skib giver i Told	10 Skill. 8 A Gr. eller	6 Rdr.
Skib Honning, Smør, Flesk, Talg, og andre feede Vahre. - - forhøjet fra 1 Ore	til 4 Grot ell. fra 6 $\frac{1}{2}$ f	til 18f.
Tonde Riød - - - - -	10 A skaansf - 2 Grot	- 2 $\frac{1}{4}$ f - 9f.
Løst Sild - - - - - blev staaende ved	10 A lybsf - - - - -	- - - - - 5f.
Degger Orehude - - - - - forhøjet	10 A skaansf - 10 A lbf.	- 2 $\frac{1}{4}$ f - 5f.
Roehude - - - - -	5 A skaansf - 5 A lbf.	- 1 $\frac{1}{8}$ f - 2 $\frac{1}{2}$ f.
Semslæder (s ⁴) - - - - -	1 Ortug - 10 A lbf.	- 2 $\frac{1}{4}$ f - 5f.
En Reise eller Nytterhest - - - - -	2 Ortug - 4 Grot	- 4 $\frac{1}{2}$ f - 18f.
En Tonde Vlag - - - - -	2 Ortug - 2 Grot	- 4 $\frac{1}{2}$ f - 9f.
En Pakke Klæde siden eller stor - - - - -	1 Ortug - 4 Grot	- 2 $\frac{1}{4}$ f - 18f.
Løst Salt - - - - - staaende ved	2 Ortug - - - - -	- - - - - 4 $\frac{1}{2}$.

Herudi gjorde Kong Albert af Sverrig 1368. nogen Forandring (t⁴), og skiont det var en, ham uvedkommende, Sag, og det følger ingen Bestandighed havde, vil jeg dog ved denne Lejlighed samme udregne.

Af hver Sildebaad, Løsten - 20 Penning Skaansf, giver	- - - - -	4 $\frac{1}{2}$ f.
Af et Skib, som fører Sild igiennem Øresund - - - - -	11 f Grot - - - - -	6 Rdr. 1 D 2 f.
En Løst Sild fra Landet - - - - -	20 Penning Skaansf - - - - -	- - - - - 4 $\frac{1}{2}$.
En Tonde Roe Riød - - - - -	2 A Skaansf - - - - -	- - - - - $\frac{9}{10}$.
En Tonde Smør - - - - -	10 A Skaansf - - - - -	- - - - - 2 $\frac{1}{4}$.
Et Degger Ore eller Roe Huder	10 A Skaansf - - - - -	- - - - - 2 $\frac{1}{4}$.
En levende Ore - - - - -	10 A Skaansf - - - - -	- - - - - 2 $\frac{1}{4}$.
En Hest over 20 L værd - - - - -	2 Ore - - - - -	- - - - - 13 $\frac{1}{2}$.
En ringere - - - - -	2 Ortug - - - - -	- - - - - 4 $\frac{1}{2}$.
En Pakke Klæde under 20 Lagen	1 Ore - - - - -	- - - - - 6 $\frac{3}{4}$.

Jeg siger, at dette ingen Bestandighed havde; Thi, hvad deraf siden fandt være holdet, grunder sig paa en senere Foreening inellem Kong Woldemar og

(s⁴) Dette giættet jeg mig til, at Schimmelse skal betyde. (Wachter udseeder Sämisch; Leder fra Chamois.

(t⁴) Huit. p. 544.

Stæderne †), sluttet til Scrafsund, næste Dagen efter Christi Himmelfart 1370., hvilken siden af R. Oluf 1376. Mariæ Himmelfarts (15 Aug.) Aften, under det store Indsegl, er stadfæstet, og hvorudi, blant andet, om Mynten og Gølden isaaleses fastsættes:

Vortmer, schal unses heren des Koninghes *nie munte* nicht eer uth ghan, eer achte daghe vor funte Michelis daghe. Ok schal een iewelik Kopman kopen mit des Koninges *munte*. Breke dar wy ane, den me dar mede openbare begrepe, de schal dat beteren mit vif march schonisch (2 Rdr. 4 M. 14 β.) —

Vortmer, dat is de tolnē, den allerleie gud gheuen schal —
 van haringhe, binnen landes, van der last - - XX schonische penninghe — 5 β.
 den haring, den me schepet vmme land,
 dor den Oerfund, de is nenen tolnen
 plichtich, men dat schip, dar me den he-
 ring in schepet, dat gift to tolnē - - XI schill. grote, IV grote myn, — 6 M. 3
 M m m m 3 mit

†) Recessus Hansæ. fol. 104. a. seqq. Paa Kongens Begne vare mødte: Her Henning van Putbusch, de do unses heren vnde Oldevader houetman was, (NB. Jeg udskriver dem med samme Ord, som de vpregnes i R. Olufs Stadfæstelse) den heshulnen, dar to ghelat had de, Nicolaus, Ertzebisshop to Lunden, Erik, bisshop to Odenzee, Nicolaus Bisshop to Roskilde, Johannes Turbach, houetman to Werdingborch, Vicko Molteke, houetman to nebbe, Jacob Olaueson, Bent Bugge, houetman to Holebeke, Othe van Budelsbach, van Jungeshouede Jacob Nikelfson, houetman to Zeeborch, vnde to Gorge, - - - Ruth, houetman to Corföre, Hinrik Jenffon, Yentzeke Paris, Riddere in Zelande, Yons Pele, houetman to Kaluö in Jutlande, Heyno Kabolt, Henning Kotelberch, riddere, houetlude to Oerkel, Henneke Molteke, Knecht, houetman to Nuborch, Jons Askilffon, Riddere, Henning Meynerstorp, Riddere, houetman to Traneker, in Langhelande, Kerstan Kule, ridder, houetman to Aleholm, in Lalande, Cort Molteke, houetman to wartberghe in Hallande, Hinrik von der Osten, Ridder, houetman to wescborch, to Samsø, Offe Basse, Ridder, Rikmannus van der Lanken, Peter Eskilffon, houetman to Lagheholm, Tuke Poder, houetman to Orsteen, Peter Nickelfson, houetman to Lintholm, Torkel Nickelfson, houetman to Aahufen, Peter Askilffon van Bernsholme, Boffe Parys, vnde Peter Valke, Knepen.

De af Stæderne, som udtræffelig nævnes, at nemlig deres Raadherrer mødte, ere følgende: Lubek, Rostok, Straleffund, Wismer, Gripeswald, Stetin, Kolberghe, Nyeu Stargarde, Colne, Hamborch, vnde Bremen: In Prussen: Colme, Thorun, Elbing, Dantzik, Koningesberg, Brunsberk, vnde alle de steden, in Prussen ghelegghen: In Lyflande: Ryghe, Darppte, Reuele, Parnowe, vnde de andere steden, ghelegghen in Lifflande: An der Zuderzee: Campen, Deuentir, Vtrecht, Swolle, Haseler, Gronynghen, Sirixe, Brele, Middelborch, Arremude, Herderwik, Zutphen, Elborch, Stoueren, Dordrecht, vnde Amsterledamme, dar to mit de andere steden, de mit en bogrepen sint.

mit groten, edder mit engelschen, edder mit
lubschen penninghen, also de ghenghe vnde gheue
sint, to betalende, dar mede is de hering vry.

van ener last soltes, van dem lande	-	-	XX. schon. pen.	5ß.
een deker offenhude, edder kohude	-	-	X.	2½.
en punt speckes	-	-	XX.	5.
des ghelikes honnich vnde alle vette ware	-	-	XX.	5.
ene thunne kovlesch	-	-	V.	1¼.
en perd, dat bouen XX mark (11¼ Rdr.) ghekof is	-	-	II. Oere	15.
een perd, dat beredden XX mark ghekof is	-	-	II. Artich	5.
een stucke wandes, van XX lakenen, edder dar bouen	-	-	II. Oere	15.
een stucke wandes, beneden XX laken	-	-	I. Oere	7½.

vor matten, beddekludere vnde vor kisten, darf me nenen tollen gheuen.
— vnde worme tollen schal, dar mach me gheuen enen lubschen vor twe
schonifche.

Da en Lybsk Penning er ½ Skilling Dansk, saa har jeg i Anledning af denne
sidste Post, vurderet en Skaansk Penning for ¼ ß, som er ¼₀ meere, end den, efter
nøjeste Regning burde være værd, som før er viist.

De øvrige saa Exempler, mig ere forekomne, høre snarere til Sverrig,
end til Danmark.

1396. i Februario, Løverdagen efter Skuddagen (Sabbatho post fe-
stum Matthie Apostoli), har en vis Nissi Knwts. udgivet et Gælds-Brev paa
Topness til Aruidhe Stensen paa Hundradha Mark pænninga, for eth
witherlikit Sængillsæ (siger hand), hwelkit jak gripin war ij rættu Or-
løghe, for hwelkit Sængillsæ Aruid Stens. mit löggs giordhi. Han pant-
sætter derfor noget Gods i Halland, og, naar det løses, skal der betales Ora
for thry Mark, Koo for tholf Ora, Tunne Smør for fyra Marc, redha
Pænninga, met tholikin Mint thet gangandis ær y Rikit. (u⁴).

Den Svenske Mark er til den Collnske, som 10. til 11., eller 10. paa 100.
ruttere (v⁴). Utsaa gælder en Svensk Mark siint Solv omtrent 10 R. 1 M. 13 ß.
Diickman (w⁴) beretter, at der fra 1368. til 1405. gif 6 Mark Svenske paa
Marken

(u) Orig. in A. R.

(v⁴) See Taalen i Selskabets Almanak for 1764.

(w⁴) Observ. II.

Marken sin. At regne derefter, da er en Mark 10 M. 4 $\frac{1}{2}$ ß, og en Øre 20 $\frac{1}{2}$ ß. Altsaa disse 100 Mf. beløbe sig til 171 Rdr. 4 M. 3 $\frac{1}{2}$ ß. En Øre galdt 5 Rdr. 14 $\frac{1}{2}$ ß, En Ko halvt saa meget, neml. 2 Rdr. 3 M. 7 $\frac{1}{2}$ ß, og en Tonde Smør 6 Rdr. 5 M. 3 $\frac{1}{2}$ ß.

Udi den Klage (x⁴), som Almuen i Sverrig overleverede Kong Eric, efter at han paa Calixti Dag (d. 14. Octobris) 1435. var kommen til Stokholm, meldes blant andet: At fordi Mynten førdis udaff Landet, vaar Almuen kommen i den Nød, at en gilder Øre skattedis dem aff for 12 Øre, som i Riigstæderne staar for 4 Marck, og en Ko for 6 Øre, som i Stæderne staar for 2 Marck, og en gammel Kobber Marck for 4 Penninge, og en nye for en Ørrug.

Imellem 1422. og 1438. var den ledige Marck steeket fra 6 til 8 E, saa at en Marck nu kun var 7 E 11 $\frac{1}{2}$ ß, og en Øre 15 $\frac{3}{4}$ ß, værd. Naar altsaa en Øre, som 1396; galdt 3 Mf., nu galdt 4 Mf., og en Ko i samme Forhold galdt nu 2 Mf., i stæden for 12 Øre før, saa var ingen af dem steegen i sin Priis (z⁴). Var derfor denne Afpresning skeet 1396, saa havde Bønderne altid maattet bortgive deres Bahre for halvt Værd: Men nu var den saa meget større, siden de dog ikke vare pligtige at yde deres Skat i bedre Mynt, end den, der da var gængse i Riget.

§ Kong Hagen Adelssteens Guletings Lov (a⁵), udgiven Aar 940, bydes i Manhelge Balkens 73 Kap., at, naar Gods beregnes i Køer, skal en, 8 Aar gammel, Ko regnes for 2 $\frac{1}{2}$ Øre: Hvilket synes at give tilkiende, at der da regnedes 1 $\frac{1}{2}$ Norsk Marck paa Marck ledig (b⁵), og er, efter den Tiids Væde, gandske rimeligt. Men dette meldes kun løselig, som Materien uvedkommende. Og saavidt om Øre-Fallet.

§. II.

Paa Øre-Fallet følger efter Ordenen Marck Fallet, eller den Lybske Regning, bestaaende i Marcker, Skillinger, 16 paa Marken, og Penninge, 12 paa

(x⁴) Hvitf. p. 781.

(y⁴) Diickman l. c. (z⁵) 6: 8 = 3? f. 4.

(a⁵) Paus T. I. p. 181.

(b⁵) 16 Øre: 8 Marck = 2 $\frac{1}{2}$ Øre? f. 1 $\frac{1}{2}$ Marck.

paa Skillingen. Denne Regning er, som bekiendt, endnu brugelig, saavel i Nedre-Eydsland, som hos Os, dog med den Forskiel, at Vi til deels have foreenet den med den Øvre-Eydske Regning, ved at antage deres Sølv-Gylden, først 1484. kaldet Gulden-Groschen, siden 1517. Joachims-Thaler, og nu i Almindelighed Rigsdaler, for Bort heele og høieste Fall.

Oprindelsen til Markens Inddeeling i de mindre Støkker skal, efter Prauns Beretning (c^s), være denne:

„ De Eydske (siger han) beholdt, efter Carl den Stores Tid, den af ham
 „ indførte Regnings-Maade, at der gik 20 Skilling, eller 240 Penninge i
 „ Sølv, paa Pundet. Deres Guld-Skillinger derimod vare saa meget læs-
 „ tere end Keiser Carls, at deraf gik 80, i Stæden for 72, paa Pundet. Forhol-
 „ det var den gang 12., og folgelig galdt et Pund Guld 12 gange 20. eller 240,
 „ Skillinge i Sølv, og en Guld-Skilling, eller $\frac{1}{30}$ th Guld, galdt 3 Sølv-
 „ Skillinge eller 36 Sølv-Penninge. Da derpaa Guldets Priis faldt fra 12.
 „ til 10., kunde der, efter denne Regnings Maade, ikkun gaae 30 Penninge, eller
 „ $2\frac{1}{2}$ Skilling, paa en Skilling i Guld (d^s): Men da man helst vilde beholde
 „ den gamle Regning, som man var vant til, maatte Sølv-Skillingernes Vægt
 „ nødvendig nedsættes fra 20 til 24 Støkker paa Pundet (e^s), hvilket gjør 16 Skil-
 „ ling, eller 192 Penninge, paa Marken; og derved kom Regningen usformækt til
 „ igien at staae paa den Fod, som den var, førend Pipinus Aar 755. forhøiede
 „ Skillingernes Vægt fra 24. til 22. paa Pundet. „

Der er usfriidigt, at det Ord: Mark, har i Begyndelsen ikke betydet andet, end 8 Ungers Vægt i Sølv: Men man har, Tid efter anden, saaledes beskicker Sølvet med Kobber, og saaledes forringet de af Marken udmyntede Støkkers Vægt, at en Mark Lybsk nu omstunder ikkun er $\frac{1}{34}$ af en Mark Sølv, saa at den indeholder kun 128 Eß, eller 2 Quintin mindre 8 Eß, fint Sølv, i Stæden for en Mark eller 4352 Eß.

Naar man altsaa vil vide, hvad en Mark Lybsk paa adskillige Tider har været værd, sionner jeg ikke, man kan gaae anden Vej, end at see hen til, hvor høit

(c^s) Grundl. Nachr. p. 62. seqq.

(d^s) 12: 10. = 36? f. 30.

(e^s) 10: 12. = 20? f. 24.

høit den fine Mark paa samme Tiid er udbragt. Til den Ende, og for tillige under eet at forestille, hvorledes Mynten endog i andre Lande, ved disse Tiider, har aftaget, vil jeg anføre 4 Optegnelser paa sammes Tilstand, i Neder-Syddiskland, Sverrig, Frankrige, og Engelland; da jeg maae udsætte, hvad jeg om den **Isdisge Mark**, paa hvilken mangfoldige af Bore Giældsbreve ere stillede, kand have at sige, indtil jeg kommer til Grote-Tallet, hvor jeg dog uomgængelig skal berøre samme.

I. Lybsk Mynt.

			Hvorefter en Mark Lybsk er værd
1325.	Kostede den fine Mk. Sølv i Hamborg 47 Skilling, og blev udbragt til	49 fl. 9½ R.	3 Rdr. 3 Mk. 14 fl.
* 1330.	Kostede Sølv et 54 fl., og Marken ud- bragt til	58 fl. 10 R.	3. - 0. - 8.
* 1350.	Kostede Sølv et i Lybsk 58 fl., og Mar- ken udbragt til	60 fl. 9½ R.	2. - 5. - 14.
* 1360.	Kostede Sølv et 63 fl., og Marken ud- bragt til	65 fl. 3 R.	2. - 4. - 10.
* 1370.	var en Mark Lybsk værd	" " "	* 2. - 3. - 12.
* 1380.	iligemaade	" " "	* 2. - 2. - 14.
1390.	er, efter Regningen i Recessu Hansæ, Marken udbragt til	78 fl. "	2. - 2. - 0.
1403.	Marken udbragt til	89 fl. 7½ R.	2. - 0. - 2.
1411.	Kostede Sølv et i Hamborg, Lüneborg og Lybsk, 5 Mk. Marken udbragt til	92 fl. 4 R.	1. - 5. - 12.
1424.	efter Dronning PHILIPPÆ Anord- ning, Marken udbragt til	112 fl. "	1. - 3. - 12.
* 1450.	Kostede Sølv et 9 Mk. Marken udbragt til	160 fl. "	1. - 0. - 12.
1461.	Kostede Sølv et	172 fl. .	1. - 0. - 6.

Taget fornemmelig af Notitia rei nummarie hos Leibnitz. De Harstall og
Værdier, som med Stærner ere betegnede, ere uvisse.

II. Svensk Mynt.

Fra 1277. til 1298. under Magnus Ladulås &c. galdt en		Svensk Mark lödig		3 Mark Penninger.
1335 -- 1350.	under Magnus Smeek	•	•	4½
1351.	•	•	•	7.
1368 -- 1405.	•	•	•	6.
1422 -- 1431.	•	•	•	8.
1438 -- 1455.	•	•	•	8½.
1462.	•	•	•	9.
1489.	•	•	•	10.

Taget af Dickman, som har udtaget det af Skioder og Kjobebreve.

III. Fransk Mynt.

1316. under Philippe le long Marken sin ud-		bragt til		2 livres.	4 sous.	0 deniers.
1333.	Philippe Valois	-	-	2.	15.	6.
1343.	---	-	-	3.	4.	-
1345.	---	-	-	3.	10.	6.
1354.	Jean I.	-	-	4.	4.	-
1355.	---	-	-	4.	16.	-
1364.	Charles V.	-	-	5.	-	-
1389.	Charles VI.	-	-	5.	18.	-
1391.	---	-	-	6.	5.	-
1425.	Charles VII.	-	-	7.	-	-
1434.	---	-	-	7.	5.	-
1440.	---	-	-	7.	8.	-
1447.	---	-	-	7.	10.	-
1465.	Louis XI.	-	-	8.	10.	-
1473.	---	-	-	10.	-	-

Taget af Le Blanc, og har jeg, i Henseende til, at Mynten saa ofte er steegen og falden, uddalt de Mar, da den er falden à n'y plus revenir, som Le Blanc siger. Saaledes er Marken fra 1364. af aldrig udmyntet under 5 Livres, fra 1425. aldrig under 7, og saa videre.

VI. Engellsk Mynt.

			1. l.	o. s.	3. d.
1307.	under Edward II.	Pundet udmyntet til	-	1.	0.
1345.	— Edward III.	-	-	1.	2.
1352.	— —	-	-	1.	5.
1412.	— Henry VI.	-	-	1.	10.
1464.	— Edward IV.	-	-	1.	17.

Taget af Leake.

§. 14.

Førend jeg nu, efter den første Tavle, undersøger den Lybske Marks Bærdie, for saavidt den findes ommeldt i Danske Breve, maae jeg erindre, at der imod Regningens Bished, kand giøres mig tvende, gandske grundige, Indvendinger. (1.) Lærer Erfarenhed, at virkelig myntede Penge: Støkker kunde længe være i Brug og Omlob, førend de forsvinde og gaae ud af Handelen, og at de imidlertid blandes med de nyere. Saaledes var det mueligt, at nogle Hundrede Mark Lybsk, som bleve udlaaante noget efter 1411., kunde bestaae halvparten af den Mynt, der var præget 1325., Marken sin til 3 P, og halvparten af den nyeste Mynt, Marken sin til 6 P, følgelig burde en Mark Lybsk, i saadanne blandede Penge, ikke taperes efter den sidste og stærteste Myntesod. (2) Er det ikke sagt, at den rætte Myntesod strax er bleven bekiendt, og paa samme Tiid, da den nye Mynt er kommen iblant Folk; men det er rimeligere, at man snarere har lagt Dølgemaal paa Myntens Forringelse, saa længe mueligt var: hvoraf følger, at man, i sær naar man vil udregne Bahres Bærdie, ikke kand være aldeeles vis paa sin Sag, naar man vil fastsætte samme efter den nys forhen forandrede indvortes Gehalt; thi det er troeligt, at saavel Sælgeren, som Kjøberen, have staaet i den Tanke, at de virkelig have saavel annammet, som givet, meere, end i Giærningen skeet er. Alt dette giver jeg Magt: Men, da man, naar den af mig foreslagne Regel forlades, ingen anden haver at rætte sig efter, seer jeg ikke, hvorfor man ei skulle følge samme, helst den er grundet i Tingens Natur. Det er vist, at Myntens Forringelse kand gaae ud over de første, som det treffer paa: Men det vaagede Die, vi Men-

nesfer altid have over det, som angaaer vor timelige Fordeel, gjør, at Tingen jævner sig med det snæreste. Dette viiser et, paa de Tiider, da Sølvets Mængde, imod Guldets, ei havde taget den Overhaand, som i de senere, temmelig sikkert Veir Glas, jeg meener Guld-Mynternes iidelige Forhøielse, naar de skulle betales med Sølv. Men jeg maae begive mig til Sagen igjen.

1396. unse Vrowen daghe to Lichtmissen (2 Februarii), har Hr. Otte Beygenvlet, Ridder, annammet af Hr. Beernde van dem Rode, Raadmand i Stralsund, Vis hundred Mark Lubesch, in Sundescher Muntz (f^s). Da en Mark Lybsk galdt, fra 1390. til 1403., 2 Rdr. 2 \mathcal{D} , saa giøre disse 500 Mark 1166 Rdr. 2 \mathcal{D} .

1396. Mortensdag, har Swyn von Qvalen solgt til Cismar Kloster de to Godser, Gotstorppe og Rucyn, for 1830 Mark Lubescher Guldene (g^s), eller 4270 Rdr.

1398. crastino Dionysii (eller 8de Aprilis), opsoed Svend Sture, aff Vaaben, med flere Adel af Kong Alberts Anhang, Faxeholm og Helsingeland til Dronning Margrete. Derimod skulle, blant andet, betales til Svend Sture 3000 Lybsk Mark, udi Sverrig, i Kaaber oc Jern, oc udi andre Riigmands Være, eller udi Halland, i saadan Tydsk Mynt oc Penninge, som i Danmark ere giessue oc gienge (h^s). Gior 7000 Rdr., eller og, i Sølge en Anmærkning, som siden forekommer, maaskee ikkun halsparten.

1401. 2 fer. ante Laurentii (10 Aug.), ihar Anders Jacopson Lunge, Ryddere, udstædt et Beviis, at Dronning Margrete var hans Broder, Hr. Folmer Jacopfs., Ridder, Atte hundred Lubesche Mark, og halffvortende Lyubesche Mark, skyldig, og skulle sætte ham til Pant, for hvert Hundrede Mark Lybsk, Een Læst Korn, besæt Gots, enten i Siælland, Lolland, eller Falster. (i^s). Gior, som sagt er, 1898 Rdr. 1 \mathcal{D} .

1405. Octav. Assumt. Mariæ (15 Aug.), laante Folmer Jacobson Lwng, Ridder, i Rythæ, af Niels Jensson, Wæpner, i Swensmarke, feretyve Lubste Mark, och tw hundred Lubste Mark, i gothe hwidæ Pæniæ, hvor

(f^s) A. R.

(g^s) A. R.

(h^s) Hviif. p. 618.

(i^s) A. R.

hvor hvid pæning sa goth, som fire Lubeske (k^s). Fra 1403. til 1411. galdt en Mark Lybsk 2 Rdr. 2 sk, altsaa en Svild 4 $\frac{1}{4}$ sk, og Summen var 485 Rdr.

1405. 1ste Novembris, annammede Kong Waldemars Datterdatter Ingeborg, Abbedisse til Ribbenitz, af sin Frue Kloster, Dronning Margrete, 300 Mark Lybsk (606 Rdr. 1 R 8 sk.). Derfor blev kiøbt en ævig Rente, i Landsbyen Bertoldshagen, paa 39 Mark (78 Rdr. 4 R 14 sk.) aarlig, over hvis Uddeeling der blev gjort en Stiftelse, Tiisdagen for Fastelavn, 1406. (1^s).

1406. Torsdagen efter 1ste Søndag efter Paaske, quitterede Konning Albret, Hertug af Mecklenborg, Hr. Niels Iffuersön, med flere Riddere, for 2000 Mark Lybsk (4041 Rdr. 4 R.). (m^s).

1407. næste Dag efter Christi Legems Dag, har Borgemeester og Raad i Lubeke, udgivet et Beviis paa en Tilstaaelse fra Johan Bentlaghe, Kentzeler des Konning Albertes, Hertogen to Mekelenborch, at Mester Gherd, Muntmester to Nestwede, har betalt ham Achtedusend Mark lubesck (16166 Rdr. 4 R.) i saadanne Penge og Mynt, som der i Staden gænge og geve ere. (n^s).

1407. Mar. Magd. (22 Julii), Zilæ, relicta Petri Kanuti, skulder Tiderico Hesten, militi, in *quindecim marchis Lubicensis monete, in Ciuitate Lubicensi currentis & datiue*, & i *quinque marchis Lubicensis monete, Ottonie currentis & datiue.* (o^s). Gjør tilsammen 40 Rdr. 2 mk. 8 sk.

1407. fer. 2. for Mortens-Dag, har en Skipper fra Dantzik, navnlig Hermen Sluchow, til Colding udgivet et Beviis, som fandt tiene til en Slags Oplysning om Handelen, Bahres Preis, og andet paa de Tiider. Hans Skib var strandet ved Stottet Oleborgh i Jutlande, i Pritbern van Potbusch hans Gebeet, og derpaa var henved vestlich-halue-laken wandes; Deras fik Podebusk for Arbeids- og Bierge-Løn drutteyne halue-laken. Resten, som var ses vnde dortich halue laken, og dre hundred unde viff vnde dortich elene stocbredes, blev ham solgt, eyn iflich halff laken vor *achte lubische march*, og eyn yslich hundred stocbredes vor *sesteyne Lubische march an sundischen gbelde.*

nnnn 3

Sum

(k^s) A. R. (1^s) Hvitf. p. 629.

(m^s) Id. ibid. (n^s) A. R.

(o^s) A. R. (p^s) A. R.

Summen i Brevet anføres at være *drehundert unde ses unde dortich march lubische* (p^s). Gior 679 Rdr., eller halvparten, som før er erindret, og nærmere skal oplyses.

1407. d. Clementis (23 Nov.), har Jahan Tamesøn, Ridder, stillet Forlovere til *Dradningh Margrete, Woldemars Dane Konigis Datter* (q^s); for *Try hwnderth March Lubiske, soddane Pæningh*, som i *Syne ær gewe oc ganginde i hwide Pæninghe*. (r^s). (606 Rdr. 1 mf. 8 f.).

1408. Sabbath. Pentecost., fik Biskop Jens i Odense af Dronning Margrete til Biskops-Bordet den Gaard Kerstorp med meere Kronens Gods i Thosland: Men, som samme Gods var pantsat til Odense-Kapitel paa Dom-Kirkens Bygningens vegne for *Thusende Istchich March*, saa pantsætter Biskopen, i Stæden, til Kapitlet, af sit Biskops-Bords Gods, for *thrythusand Lubische March* (6062 Rdr. 3 mf.), til *Læster Kornis Indgiæld*, og giver aarlig deraf til *Leje tiwgh Lubische March* (40 Rdr. 2 mf. 8 f.) og eet Pund Wor, og een *Tynce Othens Øl* (s^s). Efter denne Regning er en lødig Mark 6 Rdr. 6 f., hvilket nærmere siden bliver at undersøge.

1408. d. St. Katherine (25 Nov.), har Swyn van Quale, Knappe, solgt til Prior Henrich og Conventet til Klosteret i Nyemunstere, aliàs Bardesholm, Landsbyen Kerstoffers Marghe, an deme Kerspele to der brugghe, i Stift Bremen, for vyf hundred mark, unde vertich mark lubischer ghuder penninghe (r^s). (1091 Rdr. 1 mf. 8 f.).

1409. d. Dionysii (9 Octobr.), er til Flensborg udgivet den Forfrivelse, som Huitfeld (u^s) anfører, og findes i det Geheime-Archiv in Copia, af Greue Hin- (p^s) A. R.

(q^s) Det findes ofte, at Dronning Margrete, i offentlige Breve, kaldes *Kong Woldemars Datter*. Aarsagen dertil er denne, at dette var, som det og burde være, den fornemste Grund, paa hvilken Stænderne kaarede hende, efter Kong Olufs Død, til Formynderske for Riget, i Aaret 1387. Saaledes hedder det i det Skaanske Brev: fordi fornessute Dronning Margrete er Konning Woldemars Daatter. Ligeledes i det Siællandske, og i det Synske: *Dominam Margaretam — filiam Domini Regis Woldemari — in veram suorum Dominam, Principem, & plenipotentem totius regni Dacix tutricem, videlicet Formynderiske, — recollegerunt*. Huitf p. 573. seqq.

(r^s) A. R.

(s^s) A. R.

(t^s) A. R.

(u^s) p. 632.

- | | | | |
|---|--------|---|----|
| 3. Vore Høffvoizmænd, som saadan Kirckerob vilde hindre, haffue de fengslig ihjellsagen, oc skadet til 200000 Mark Lybst. | 404166 | - | 4. |
| 4. Ere de indkommen udi Slensborg, oc haffve røffvet Indbyggerne, oc Brødernis Convent, til 40000 Mark Lybst. | 80833 | - | 2. |
| 5. Oc Bispen aff Slesvig til 40000 Mark Lybst. | 8083 | - | 2. |
| 6. Oc haffve nød Os, oc Dronning Margrete, til Omkost, til at rette sliq Vold med, 200 tusind Mark Lybst | 404166 | - | 4. |
| 7. Oc Hertug Ulrich haffuer sagt, at Slensborg skulde igiengiffvis, oc den Fred, føre giort, holdis, huilken icke langt effter bleff brut paa vore Tienere udi Sønderborg Amt, med Mandslæt, Røff, oc Sengsel, skadendis Os atter til 100000 Mark Lybst | 20208 | = | 2. |
| 8. Oc Hertug Henrick selff haffver lader Bispen aff Slesvig berøffue udi hans By Rodenesse, til 180 Rixr oc Øren, oc udi Tiender oc Landgilde, til 6000 Mark Lybst (y ^s). | 12125 | - | |

Tilsammen - 1340100 Rdr.

Om ellers den samme Sum af 200000 Mark Lybst tvende gange her er anført, skal jeg ikke kunde sige. Det heele beløber sig endda næsten til en Million.

1411. den 20 Januarii, blev Aabenraa pantsat for 3000 Mark Lybst i Sviide eller Nobler, hver Nobel til 35 Skilling Lybst (z^s), ligesom tilforn er anført i den Afdeeling om Nobler. Da altsaa de 3000 Mk. gjøre 1371 $\frac{1}{2}$ Nobler, og en Nobel, efter sin indvortes Værdie, udregnet efter det fine Gulds Vægt, og 11 $\frac{1}{2}$. Forhold, er værd 4 Rdr. 1 mk. 3 ß., saa gjøre de 3000 Mk. 5757 Rdr. 13 $\frac{1}{2}$ ß., og en Mark Lybst 1 Rdr. 5 mk. 8 $\frac{1}{2}$ ß. Sætter man derimod en Mark Lybst paa disse Tider, efter Opregnelsen hos Leibnitz, til 1 Rdr. 5 mk. 12 ß., bliver Summen 5875 Rdr., og en Nobels Værdi 4 Rdr. 1 mk. 11 $\frac{1}{2}$ ß. Saa stor Overeensstemmelse, tilstaaer jeg, ikke selv at have kundet ven-

(y^s) Det Tall 600., som staaer i Oplaget in 4^o. p. 247. er en aabenbare Trykfeil; Thi i det Latinske p. 231. staaer 6000.

(z^s) Hvitt. p. 635.

vente, ved at udregne en Mynts Værdie paa tvende adskillige Grunde, og i tvende adskillige Henseende, baade til dens indvortes Gehalt i Guld, og til dens fastsatte Priis i Sølv, i Hensigt til Sølv-Markens Udmyntning, allerhelst i en Alder, hvor man fast maae vandre, som i en Irgang.

1411. Concept. Mariæ (8 Decembris), har Dronning Margrete i Calundeburgh antvordet en anseelig Gave af Siærtan Tusende, Thryhundræthe Threttyughe oc halfaatrænde Lubische Mark, (31994 R. 1 M. 10 s) i gothæ talde hvide pennyngge, geefue oc gænge, til Biskop Pæther i Roskilde, og Kapitlet, neml. Laurents Jenssøn, Dægghen, Cristiern Hemmyngssøn, Prouest, Nieles Bille, Erche Diækn, Hans Brunekessøn, Cantor, og Jens Hemmyngssøn, Sacrista (a^o). Gaven skulle anvendes til adskillig slags gudelig Brug, og Brevet var, i mange Henseende, værd at troffes, men er for vidtloftigt, her at indryffe. Det eeneste, jeg deraf vil anføre, er, at 8437½ Mk. (16523 R. 2 E 10 s) beregnes til Thrytusende lodheghe Mark ræknethe i løchug Marke Taall, sëm oc føretyughe Skillinge Lubische ræknethe for hvor Lochugh Mark, hvorefter en Mark lodig kommer paa 5 R. 3 E 1 s. Men herom forbeholder jeg mig herefter nærmere at aabne mine Tanker.

Et andet Brev, under samme Dag, hvorved høistbemeldte Dronning skænsker Ringsted Kloster 1000 Nobler, eller 2000 Mark Lybst, er allerede anført ved Noblerne. Her kand man ikke vel, efter Optegnelsen, vurdere en Mark Lybst, ifkun til 1 R. 5 E 12 s, som gjør 3916 R. 4 E, siden en Nobel da kun kom til at staae paa 3 R. 5 E 10¼ s, da der dog endnu ingen Nobel var myntet i Engelland af ringere Værdie, end 4 Rdr. 1 E 3 s, med mindre man vil sætte, at Forholdet var faldet fra 11½. til 10½.

1413. vigil. Jo. Baptist. har Jæppe Jenssøn Stygge af Orthærop, og hans Hustrue Elnæ Palmes Datter, forhen Jens Grubbes Hustrue, pantsat til Hr. Axel Pætherssøn af Hærthlöff, Ridder, for Thvssend Lybest Mark, (1958 R. 2 E) gothæ Stæthær Pænningæ, som i Lybbek, Wismar, Lynborgh, og Hamborgh slaas, deres Sovidhgardh i Grubbæ Orthærop meth Soghæ Qværn och hwinæ Mollær, og deres Gods i Samby og Nythærop og Walburghshærith, paa Vilkor, at beholde dette Gods i Leyæ for tywæ lodigh Mark hwært Aar (b^o). Regnes en Mark lodig, som før
er

(a^o) A. R.

(b^o) A. R.

0000

er meldt, for 5 Rdr. 3 M, 1 S, bliver Lejen 110 R. 1 M. 4 S, som er omtrent 6 af Hundrede.

1413. 8va Visitat. b. Virg. (2 Julii), har *Ludowicus de Balionibus*, Nuncius sedis Apostolicæ per regna Daciæ, Sueciæ, Norwegiæ, udgivet sit Beviis til Roskilde, at have annammet af *Nicolao Bille*, Archidyacono Roskildensi, *duo milia & quadringenta marcarum lubicensium in pecunia danica*, (4700 Rdr.), quam pecuniam idem Dñus *Nicolaus*, existens per Jutiam Commissarius Dñi *Johannis Rynkeby*, Nuncii sedis Apostolicæ, pro indulgentiis per regna Daciæ, Sueciæ, & Norwegiæ promulgandis collegit (c⁶).

1413. 4ta fer. ante Nativ. Marie (8 Sept.), har Anders Jenßon, dictus Tangæbierth, i sin sidste Willie skienket *Johanni Michaelis*, Canonico Hadersleuensi, nigrum equum in valore *XVI marc. Lubic.* (31 Rdr. 2 M.). (d⁶).

1413. crastino Andrea (30 Nov.), har Arent Pöleman vame Sunde udgivet til R. Eric en Qwittering, som tillige er forseglet af Meyster Gherich van Ghossen, Muntemeystere to Lunden. Indholdet deraf er følgende: Han, Arent Pöleman, havde tilligemed Hans Gholdevitzce, faaet Løfte af Kongen, paa vere dusent rinscher ghullen, og samme vare hannem paa følgende Waade betalte: (1) van Hñ Axel Peterßone twe dusent, verehundert, drettigh vñ achtehalf lubische mark; vñ (2) van Hñ Anders Mertenßone, borghermeyster to dem Ellenboghden (Malmø), dusent Sundische mark; vñ (3) hundred lödik mark, vif vñ vertigh lubische skillinge rekende vore juwelich lödich mark; vñ (4) nu van juwer ghnade dener Jens Jacobßone twedusent lubische mark. (e⁶).

Jeg har tilforn, ved det Aar 1398. erindret, at det kunde hende sig, at de der omtalte Lybste Mark vare kun halve Lybste Mark, og dertil har dette Brev givet mig Anledning. Vil man umage sig at efterregne samme, og anslaae en Mark Lybst til 1 R. 5 S 12 S, da skal man befinde, at en Rhinsk Gylden stiger til 2 R. 3 S 13 $\frac{1}{10}$ S, da den dog, efter da værende Gehalt og Forhold, kun var 1 Rdr. 3 M. 8 $\frac{1}{2}$ S værd. Naar man antager det, som jeg herefter skal beviise, at en Lybst Mark var 1 $\frac{1}{2}$ Sundist Mark, er Regningen denne:

i. Hf

(c⁶) A. R.

(d⁶) A. R.

(e⁶) A. R.

1. Af Hr. Axel Peterfon - - -	2437 $\frac{1}{2}$ Mk. Lbft. til 11 $\frac{1}{4}$ S, er	4773 R. 42 S.
2. Af Hr. Anders Mortenson, Borge mester i Malmøe, 1000 Sundifte Mark til $\frac{2}{3}$ Mk. Lybft - - -	666 $\frac{2}{3}$ - - -	1305 - 53 $\frac{1}{3}$
3. Endnu af Samme, 100 lødig Mark til 45 S. - - -	281 $\frac{1}{4}$ - - -	550 - 75.
4. Af Kongens Diener Jens Jacobson	2000 - - -	3916 - 64.

Gjor - - - 15385 $\frac{1}{12}$ Mk. Lbft. - - 10546 R. 42 $\frac{1}{3}$ S

Dg aksaa en Gylden 21 Skill. 6 $\frac{1}{2}$ R Lbft. eller 2 Rdr. 3 M 13 $\frac{1}{10}$ S værd.

Vil man derimod sætte, at disse Lybste Mark ere kun til 8 S Lbft., saa blive de 1000 Sundifte Mark 1333 $\frac{1}{3}$ halve, følgelig, som før, 666 $\frac{2}{3}$ heele Mark Lybft, værd, og ald Resten bliver halveeret, saa at Summen bliver 3026 $\frac{1}{4}$ M. Lbft. eller paa $\frac{2}{3}$ nær, 5926 Rdr., og en Gylden kommer da til at staae paa 12 Skill. 1 $\frac{1}{4}$ R. Lbft., eller omtrent 1 Rdr. 2 M. 14 S. Da der, paa de Tiider, ofte er regnet paa en Slump, saa kunde man, for at gjøre Regningen desto reere, antage, at de 1000 Sundifte Mark ere kun anslagte til 640 $\frac{2}{3}$ Mk. Lbft., saa at Summen blev kun 3000 Mark Lybft at betale for 4000 Rhinske Gylden; hvorefter der da faldt paa en Gylden 12 Skill. Lbft., eller, naar man vil regne en Mark Lybft endnu for 2 Rdr. (eller 90 $\frac{2}{3}$ Skill. udbragte af den fine Mark), 1 Rdr. 3 M. Følgende Brev er af samme Bessaffenhed.

1416. Commemor. animar. (2 Novembris), til Worthingborgh har Jenes Niclessone, Ratman to Slaghos, med fleere, givet R. Eric deres Beviis, at han har kjøbt af dennem 44 $\frac{1}{2}$ Tønder Sild, (som beregnes til 3 $\frac{1}{2}$ Last 2 $\frac{1}{2}$ Tønde, altsaa 12 Tønder paa Lasten), og betalt, efter Markets Priis, 6 Skilling Grot for Tønden, gjor hundred vertich und souen march, und soffe Skilinge Lubische. (f⁶).

De 44 $\frac{1}{2}$ Tønder Sild, til 6 Skilling Grot Tønden, gjøre 267 Skilling Grot, og, da denne Sum skal beløbe sig til 147 $\frac{3}{8}$ Mk. Lybft, saa bliver en Skilling Grot 8 $\frac{3}{8}$ $\frac{2}{7}$, eller omtrent 9 Skilling Lybft, eller, naar en Mark Lybft anslaaes til 11 $\frac{1}{2}$ Mk., saa beløbe de 147 $\frac{3}{8}$ Mark Lybft sig til 288 Rdr. 3 M. 10 $\frac{1}{2}$ S, og en Skilling Grot til 1 Rdr. 8 $\frac{7}{8}$ $\frac{1}{2}$ ($\frac{1}{2}$) S. Deraf syder, at et Pund Grot skulle have giærdet 21 Rdr. 4 M. 5 S, og en Tønde Sild over 6 Rdr. 3 M., hvilket synes aldeles utroligt. Regner man derimod den Lybste Mark her til

00002

8 S. Lybft,

8 ß Lybsk, saa bliver en Skilling Grot 3 M . 4 ß . værd, som er lidet over den Priis, Stæderne havde sat den paa 1390., og en Tønde Sild kommer til at giælde 3 Rdr. 1 M . 8 ß , eller en Fierding 4 M . 14 ß , hvilket endda synes alt for højt i de Dage. Endnu finder jeg et Brev af samme Slags.

1417. fer. prox. ante Annuntiat. Mariæ (25 Martii), til Risbenhavn har Jacob Thugesson, Borger i Hathersleff solgt R. Eric af strandet Gods ved Wordingborg Sæmtan Tønner Syld, oc thre Læster oc halff annen Tønne Smør, hver Tønne Smør for IX Skillingge, og hver Tønne Sild for Seer Skillingge, (neml. Grot, som Regningen viiser), som thelicht Gog thær tha menleghe galt, for Twbhundrethe føretyughe oc fyre lubische Mark, i saadanne Penge, som i Skaane giælder. (g^o)

Regner man en Mark Lybsk for 11 $\frac{1}{2}$ Mk ., saa giør 244 Mk . 247 R . 5 Mk ., og en Skilling Grot endnu meere, end før, neml. 1 Rdr. 2 Mk . 7 $\frac{1857}{2027}$ ß . (Skiont det snart ikke er værd at regne Brøken, i sige Tilfælde, hvor vedkommende selv have regnet paa Slump). Derefter skulle en Tønne Smør have giældt 12 Rdr. 4 M . 8 ß , og en Tønne Sild 8 Rdr. 3 M ., og altsaa møder samme Banskælighed, eller, om jeg saa maa tale, Urimelighed, som før. Sætter man derimod Smørret til 6 Rdr. 2 M . 4 ß Tonden, og Silden til 4 Rdr. 1 M . 8 ß , saa synes det, at kunde lade sig høre. Der meenes (h^o), at, siden den nye Berden havde den Vanheld at blive funden, haver Bahrenes Priis (Myntens Forringelse uberegnet) voxet til firedobbelt. Da en Fierding Smør, for Dvægsyngen, altid hos Os har giældet imellem 5 og 6 Rdr., kan min Gietning, i Henseende til Smørrets Priis, maaskee ikke synes ugrundet. Men jeg fandt paa den anden Side, da denne Sag saa meget ankommer paa foranderlige Tiider og Omstændigheder, lige saa lidet sige Marsag til, hvorfor en Tønne Smør 1434. i Sverrig kun har giældt 4 Rdr. 1 M ., som, hoorpaa det Forhold af 2. til 3., imels

(g^o) A. R. (h^o) Den ubenævnte Forfatter af Essai sur les Monnoies. Paris 1746. 4to. siger i sit Avertissement p. VI.: Ajoutons, que, les choses coutant a present quatre fois plus en poids d'argent, un mouton commun se paieroit quatre trentièmes du Marc d'argent — Aussi un boeuf, qui coutoit un Marc d'argent fin, en coute-t-il aujourd'hui environ quatre. Derimod har Johann Friederich Unger, Medlem af det Preussiske Videnskabers Selskab, i sin Afhandling von der Ordnung der Fruchtpreisse. Götting. 1752. 4to p. 171, i en særdeles Tavle, viist, at den samme Mængde Korn, som man 1500. kunde kiøbe for 1 Rdr., maatte man nu give 5 $\frac{1}{2}$ Rdr. for, i sild Mynten var bleven i samme Stand, som den da var, det er at sige, i sild det Ord Gylden betegnede det samme nu, som da; men at den, formedels Myntens Forringelse, nu giældte 11 Rdr. Men heri giør Landenes og Bahrenes Adskillighed ogsaa nogen Forstiel.

imellem Sild og Smør, grunder sig, da man dog, saavidt jeg erindrer mig, har kundet kiobe en Fierding Sild, i det høieste, for 9 Mk., naar man fik en Fierding Smør for 30 Mk., og den første nu kun koster 10 Mk., da den sidste koster 60 Mk. Jeg skulle ikke tænke, at Sildefangsten da har været mindre overflødig end nu, men snarere, at der har været den Tid meere fortaeret af dette sidste Slags, og mindre af det andet.

Man seer ellers heraf, hvor tvivlsraadig man undertiden har Marsag til at være, naar man vil fastsætte Gyldigheden af en Mark Lybsk, som her i Landet paa de Tiider har været gængs, alld den Grund ingen andre Omstændigheder tilstøde, som sætte Sagen i fuldkommen Bished, saadanne, som, for Exempel, indtreffe i det foransførte Claus Limbeks Brev af 1417., hvor en Nobel anslaaes til 2½ Mk. Lybsk; Thi derefter skal og kand en Mark Lybsk aldrig blive mindre, end 1 Rdr. 2 M. Og i fald den, efter alld Rimelighed, har giældet 1 Rdr. 4 Mk., saa er det omtrent Middel-Pris imellem, hvad den fine Mark galdt 1411., neml. 1 Rdr. 5 Mk. 12 ß, og 1424., som var 1 Rdr. 3 Mk. 12 ß.

Vi have seet si Hr. Henning van Podbusches Forfkrivelse af 1419., at en Nobel skulle betales med 3 Mk. Lybsk. Regner man her en Mark Lybsk for 11¼ Mk., saa giælder en Nobel 5 Rdr. 5 Mk. 4 ß, saa at Forholder skulle være steeger fra 11½ til langt over 15., hvilket er en blot Umuelighed. Det bliver altsaa sikkerst, at man nu, som før, udregner denne Lybske Mark, helst da den skulle betales i Siellands Mynt, efter Nobelenes indvortes Værdie, til 8 Mk. 6½ ß, saa at den fine Mark, i Siellandske Engelste, skulle være udbragt til 8 Mk. 1½ Skill. Lybsk., og de 200 Mk. Lybsk. beløbe sig til 279 Rdr. 5 Mk. 2½ ß.

I Mogens Nielsøns Brev af 1430. er en Nobel anslaaet til 3 mk. 3 ß Lybsk., hvorefter en Mark Lybsk bliver 1 Rdr. 1 mk. 14½ ß værd, og den fine Mark udbragt i 8 mk. 9 skill. 8 ß.

1430. fer. 2. prox. post Dñcam Invocavit, tilstaaer Octæ Jenßøn, som kalles Lwngæ, at være skyldig til Hans Grubendale Siresinnæ thiwæ Lybske Mark, i sodane Penningæ, at hwaræ siw Skillinge sculæ være so gode, som eet Lod Sylff, eller oc goraæ them so godhe, som eet Lod Sylff. (1^o). Den fine Mark er da, ligesom i Dronning Philippæ Anordning af 1424., udbragt i 7 Mk. Lybsk, hver til 9 mk. 12 ß, og de 80 Mk. Lybsk giøre 130 R.

1439. Sunte Jurgens dach des hilgen Ridder, til Nyborch, have Vicke Meydink og Hans Hagemester, Kopmanne van Lubeke, udgivet deres Beviis til Hr. Sten Bassen, Ridder, til Tudeberghe, paa hundred unde X Lub. Mark, og Betalingen skal skee i gud Lub. golt eff Rinsche gl. golt, alle et vp de tiid ginge unde geue is. (k⁶)

Imellem 1424. og 1450. saldt en Mark Lybst fra 9 mf. 12 s til 6 mf. 12 s. Regner man disse for det højeste, da beløber Summen sig til 178 Rdr. 4 mf. 8 s.

§. 13.

Førend jeg ellers forlader denne Materie, vil jeg endnu ej alleene melde noget om de virkelige Mynt-Sorter, som høre under Penge-Regningen paa de Tiider, men endog anføre een og anden kort Underrætning, som vel ej ellers vilde finde nogen anden beqvem Plads i denne Afhandling, men dog kand tiene til Oplysning. Det vilde være forgæves, inden de Grændser, jeg har foresat mig, at søge virkelige Mark støkker, da samme først bleve slagne 1506. (l⁶). Jeg har ingen heel Mark seet af dette Aar, men jeg ejer saa vel den heele Lybste af 1549., som den halve Hamborgste af 1506., der begge findes hos Hr. Prof. Köhler (m⁶) stukne i Kobber, men alt for ziirligt, som er Skade; Thi i slige Tilfælde kand Bruden virkelig være for smuk. Opkriften, paa den første, er: (a) MONET⁶ (ikke MONETA) NOVA LVBICENSIS. 1549. (b) STATVS MARCE (ikke MARCI) LVBICE. Og paa den anden: (a) MONETA. NOV. HAMBVRGEN. (b) SEMIS. MARCE. LVBICENSIS. 1506. lige som hos Köhler. Ingen maae tænke, det er Köhlers Alvor, naar han synes at oversætte Status Marce Lubicensis ved: Lübeckische Staats Marck. Hans Meening har aldrig været, at give Os, paa det Sted, nogen Oversættelse af Ordene, hvilken først forekommer p. 210. (Standt der Lubischen Mark); men han har i dens Sted anført det Oge-Navn, som Folk have tillagt denne Mynt, fordi dens Omkrift begynder med de Ord: Status marce; hvilket han tydelig viiser p. 214. Köhlers Ben, som har prøvet disse to Støkker, har befundet dem at være 14 Lod 7 Gr. lodige; Det heele Støkke vejer 5328 Richt-Pfenning, saa at deraf gaaer $12\frac{1}{3}\frac{0}{3}$ Støkker paa Marken, (følgelig $13\frac{6}{7}\frac{2}{8}$ Støkker paa Marken sin).

(k⁶) A. B.

(l⁶) Praun. ex Notitia &c. p. 120.

(m⁶) Joh. Dav. Köhlers Münz-Belustigung. Nürnberg. 1729. seqq. 4to. XI. Th. p. 209.

fin). Han vurderer dem gandske rættelig efter Species-Fod til 15 Gude Groschen $9\frac{2}{3}\frac{2}{3}\frac{2}{3}$ R. Og, da 9 Rdr. sp. eller 216 Ggr. gjør en Mark fin Guld, eller 11 Rdr. 2 mf., saa er en saadan Mark til $15\frac{2}{3}$ Ggr. værd i Danske Penge 4 mf. $15\frac{6}{8}\frac{1}{8}$ sk, (næsten 5 mf.). Det ringeste Slags Marker hos Leibnitz af 1506. ere $14\frac{1}{2}$ lodige, 12 Støkker paa den raa, og $13\frac{7}{9}$ Støkker paa den fine Mark. Maaskee har den heele Mark i Begyndelsen været disse 2 Green bedre, end den halve, men efterhaanden tabt dem inden 1546.

Der forekommer endnu andre slags Marker, som have deres visse Forhold til den Lybste. En Stralsundisk Mark var $\frac{2}{3}$ af en Lybst, eller, der gik $1\frac{1}{2}$ Sundisk paa 1 Lybst. Recessus Hansæ ad an. 1363. (n^o): De Sundis XXIX^M llll^c & LXXV. marcas Sundenses. Summa XLX^M VI^c & L. marce lub. (19650 Mk. Lbst = 54446 Rdr. 5 Mk. 4 sk. Ibid. ad an. 1364. (o^o): De Stralsund XL^M C. mark. LXXI marc. — Summa in moneta Lubicensi XXVI^M VII^c LXXX marc. V. fol. llll. denar. (26780 Mk. 5 Skill. 4 R. = 74761 R. 4 Mk. 9 sk.

En Rigaisk Mark galdt 1385. ontrent 2 mf. 1 sk Lbst. Ibid. (*): Item ab illis de Reualia & Perona VI^c marcas, XXlll. marcas, & X solidos Lubicenses, pro lll^c marcis, ll. marcis, & XV. solidis Rigenfibus.

En Rostokisk eller Bogfinke-Oie-Mark var en halv Lybst Mark. Recessus Hansæ, 1363. (p^o): De Kolberg Xlll^M llll^c & XVll. marcas Vinkenog. — Summa VI^M VII^c Vlll marce & Vlll fol. lub. (6708 mf. 8 sk Lybst = 18588 Rdr. 13 sk). Ibid. 1364. (q^o) De Stargard. lll^M marc. V^c & LXXX marc. Vinkenoghen in denar. lub. est Summa manens XVlll^c lub. marc. minus Vlll marc. (NB. Læs, enten 84 mf. Finkeøje, eller minus 10 marc.) (1790 mf. Lbst. = 4959 Rdr. 4 mf. 12 sk. (r^o).

En

(n^o) fol. 6. b. Tit. Summa pecuniarum in presenti guerra contra Regem Dacie expositarum per Ciuitates. (o^o) Ibid. fol. 15. a. (*) fol. 145. a.

(p^o) fol. 6. b. (q^o) fol. 16. a.

(r^o) Efter J. D. Köblers Anviisning. XX Lh. p. 293. har jeg efterseet Cansler Dr. Ernest Joachim Westphalens Skrift de consuetudine ex facio & libro, Rostock, 1726. 8vo. hvortil

En Bremisk Mark skal gjøre omtrent $1\frac{1}{2}$ Mark Lybst, efter et Lehns Bedkiændelses Brev (s^o) af 1414., Dagen efter Hellig tre Konger, udgav et af Otto, und Clawes syn Sone greven to Delmenhorst, til Johann, Erzbischope, Godschalke Dekene, un Capitele der Kerken to Bremen, som tilstaae blant andet, at være Kapitlet skyldige Dre dusent Bremer Marck, de Marck to twe Rinsche Guldene to rekende.

En Rhinsk Gylden galdt da 1 Rdr. 3 mf. $8\frac{2}{3}$ s, altsaa en Bremer-Mark 3 Rdr. 1 mf. $\frac{2}{3}$ s. og de 3000 Mark 9525 Rdr. Marken sijn maae da være udbragt i 3 mf. 9 s. $1\frac{1}{3}$ R. Bremer God, men i Lybst gif den til 5 mf. $12\frac{1}{3}$ s.

De første Stillinger, som udroffelig nævnes hos Leibnitz (t^o), ere slagne 1493., $12\frac{1}{2}$ lodige, 70 Støcker paa den raa, og $89\frac{2}{3}$ Støcker paa den siine Mark, som altsaa er udbragt til 5 R 9 s $7\frac{1}{2}$ R. Støffet er over $12\frac{1}{2}$ s værd. I en Mynte-Ordning, som Stæderne udgave samme Aar, og herefter bliver anført, forekomme Zyvide af saa meget bedre Myntesod, at en Skilling derefter er $13\frac{1}{2}$ s værd: Men de halve-Stillinger, eller Søslinge, som Dronning Philippa 1424. lovede at slaae, og ligeledes herefter blive omrørte, vare kun $4\frac{1}{2}$ s Støffet værd.

Zyvide (Witten, eller Weis-Pfenninge) bleve saaledes kaldede, fordi de indeholdte meere Sølv end Kobber (u^o), og, i den Henseende, bleve satte imod den flattere

hvorudi han, gandske rimeligen, holder for, p. 151., at de Rostoliske Penninge, hvoraf en Vinkenoger Marc bestod, have faaet det Hø-Mavn, Vinkenogen, af den gemeene Mand, fordi Prægen derpaa ikke synes ulig et Billede, med et par store Fugle-Vine. Dist er det, at Indbildings-Kraften kand deraf gjøre, hvad den vil, (See Anhanget, eller Specimen document. ined. Mecklenb. i ser pag. 136.), og at en vittig Bønde, efter Westphals Ord, kunde, med sin Tælle-Kniv, gjøre bedre Stempler, end disse. I samme Anhang meldes p. 109. Anno 1360. waren 2 Marck Sinken-Ogen so viel, als 1 Marck, oder 16 Solidi lubicenses, schwere Lübsche Schillinge. Zehn Marck Sinken-Ogen sind so viel, als drittelhalb Rheinsche Guldene. Denne sidste Regning maae høre til meget nyere Tider.

(s^o) A. R. (t^o) Prayn, p. 118.

(u^o) Grams Optegn. Zyvide nomen acceperunt ab illa moneta, quam *albos denarios* (quia argentei erant, vel plus argenti continebant, quam ceteri denarii) vocabant. Et singuli talium denariorum alborum, qui legales & dativi æstimabantur, computabantur pro 4 denariis lubicensibus. Deraf kommer og, at der regnes 3 Zyvide til 1 s, neml. ubi en Lybst Skilling vare 12 denarii lubicenses. Ergo og 3 albi denarii solidum lubicentem constituebant.

flattere, eller sorte, Mynt, saasom imod de forommedte swarta Guta. Disse
Sviide forekomme ofte paa denne Tid.

1380. Johannes Qvatz, Villanus Hafnensis, tenetur obligatus Magno
Lang, in 20 marchis argenti, in bonis albis denariis, quorum quilibet valet
quatuor bonos concavos Lubyenses. (v^o)

1397. Epiphan. Dñi., Olauus Tygeson, dictus Lwnghe, de Attorp,
Armiger, recognoscit se nobili Dño Folmaro Jacobi Lwnghe, Militi de Hox-
storp, in decem marchis argenti, in albis denariis legalibus & datuiis, quem-
libet album pro quatuor Lybifensibus computando, teneri. (w^o)

1410. sec. fer. prox. p. fest. S. Martini Ep., Æward Moltika af Vixö,
ffylde Jens Görkinge, Landsdomare i Syeland, XX Løthich March i
hwidæ Peninge, hwær hwid Pening regnes fore iij gothæ Lybesse. (x^o)

Penninge ere ustridig den ældste Sort, og Zalve-Penninge, eller Hellin-
ge, møde Os siden i Stædernes Mynte-Ordning af 1403.

S. 14.

Jeg træder nu til den tredie og sidste Regning, nemlig den Nederlandste,
eller Grote-Tallet, som blev ført i Pund, Skillinge (20 paa Pundet), og
Penninge (12 paa Skillingen), alle med det Tillæg af Grot (y^o), og altsaa
var

(v^o) Gram ibid. (w^o) A. R. (x^o) Ibid.

(y^o) Et saadant Pund kaldtes paa Latin snart Libra, snart Talentum. Da Krigen 1361. brød
ud mellem Danmark og Stæderne, lagde disse, til samenes Fortsættelse, en Told paa
alt Kiebmands-Gods i Østersøen, nemlig, 4 Engelske Penninge af hvert Pund Grot.
Denne Told, som fik Navn af Piantgelt, kaldes, i Recessu Hanse, Pecunia libralis. Udi en
Regning over disse Punde-Penge, giort i Stralsund, Mikkelsdag 1368. anføres fol. 53. a.:
Campenſes sustulerunt in suis ciuitatibus XLI ℥ grossorum, & in Schania de toto
XLVIII punt grossorum, que simul computate sunt ad III^c. & XLV marc. Lub. —
Zutphanienſes in Scania III ℥ & XVI sol. gross., que faciunt XXIII | marcas | lub.
den. — De Brele in Schania V ℥ V sol. & III den. grossorum, que faciunt XXVI marcas,
& V solidos Lubicensium denariorum. Disse Stæder beviise, saavel at der gif 20 Skilling
paa et Pund, og 12 Penninge paa en Skilling, som og, at et Pund Grot da var
5 Mark

var just den af Carl den Store anordnede Regnings-Maade, der endnu bruges saavel i de Østerrigiske Nederlande, som i Frankrige og Engelland.

Endskjønt de virkelige Mynt-Sorter, hvormed denne Regning førtes, vare deels Franke, saasom Gros og Deniers tournois, deels Engelske, som Sterlings, saa bør den dog kaldes Nederlandsk, efterdi den ey alleene virkelig fra Nederlandene her er indført, men havde endog eengang, i K. Erics Tiid, saa nær sundet Leilighed til saa fuldkommen at tage Borgerskab hos os, at den maaskee med Tiiden havde forjaget Markerne, ligesom disse tilforn havde fordrevet Ørnerne.

Dette lærer Hvitfeldt Os, ved det Aar 1431., med disse Ord (2^o): Vdi denne Krig, som Stæderne haffde med K. Erich, (den begyndte 1426.), at hans Vndersaarte vaar formeent Handel oc Vandel vdi de Tydske Stæder, tilvandris de Hollender, mere end tilforn, at besøge Danmark, Danzig, Righ, Kessuel, Rønigsberg, Melbing, oc Stæderne, saa de lærde den Næring, de Zenser tilforn haffde hafft, Stæderne til stor Skade oc Affbreck, at de paa det sidste stundede effter den ynskede Fred, som de tilforn wforstunligen haffde brur. Stæderne tillod Oss Danske, siden Aar 1430, det kom til Handlung om Fred, at segle wbehindret paa deris Stæder, oc formerkte paa det sidste, de haffde mere Skade aff, at de Danske ikke besøgte deris Stæder, end den før haabende Profit, om større Priuilegier at erlange, de haffde dennem faareset.

Foransførte Anmærkningers Rigtighed bestorkes end ydermeere deraf, at ingen af de efterfølgende Konger, end ikke K. Christian d n 2den selv, med ald hans Tilboielighed til Hollenderne, have kundet faae den Nederlandske Handel ræt i Drift hos os, hvorpaa vi have et klart Beviis i et Forslag, som i Kong Fridrich

5 Mark Lybsk, hvorum videre siden. Noget usædvanligt er det, at der sammesteds, fol. 6. b. Aar 1363. regnes efter Lybske Pund: De Hamborch III^m. tal. (talenta) IX^c tal. XIII^j. tal. lub. den. tum III solidos. Summa VI^m. LXXIX marcc. IX fol. Lubec. Et Pund er 20 s., og en Mark 16 s. Fordobler man nu de 4863½ Pd. med 20, og legger 3 s. til, og de 6079 Mk. med 16, og legger 9 s. til, da ludkommer paa begge Stæder 97273 Skilling. Q. e. p.

rich den istes Tiid^(a7) er indgivet, og hvilket, saavel for dets Sammenhæng med Hvitfeldts Fortælling, som for Handelens og Myntens Histories Skyld, i mine Tanker fortjener at see Lyset. Samme er saaledes lydende:

„ Itm. nar Kongen och Riigens Raadt wtj Danmark wille forbedre
 „ Danmarckis Riige mett nogen gode opsatt, Tha skulle the theñom saa besinde,
 „ Som her Æffthr følger:

„ Itm. forst skulle the acfte, alle Danske mendt, wtj all then Handell,
 „ som Danske mendt handler mett tyske waare, Thaber Danske mendt Almuens
 „ ij alb. paa huer Danske s. Thz skall mandt saa forstaa, att, nogen stactitt
 „ tiidt her wtj Riigett, war xxiiij Danske s. saa godt, som es rinst Gyl-
 „ den, och tha war ij danske Guide wtj skillingenn, Som en nu er.

„ Itm. i huor en Dansk Mandt skall nu opbere en s., Tha ber handt op
 „ ij alb., och huor handt skall købe tyske ware egien: Tha skall handt betalle
 „ v alb. for en s. igien: i huo thze icke forstaa, Tha skall hand thze suarligh
 „ sølle, met Almodt offuer allt Riigett, ingen wndertagne.

„ Itm. imodt saadan Brost er nøtigh, att Raadet besluthet oc fulthgis-
 „ re, att Danske Mønt Mynt bliiffuer saa godt gengeligh wtj wendiske
 „ steder, Saa att xxiiij s. er saa godt, som en rinst Gylden.

„ Och tyll thze att bekomme, skulle danske mendt biide wnder tiden ett surtt
 „ eble, liigheruis som the giøre wtj andre landt, y huor the wille forbedre the-
 „ ris mynt.

„ Itm. skulle Danske mendt nogen tiidt forbedre theñom wtj nogell Han-
 „ dell, mett nogell handell, mett Hollender och westfardt Mendt: Tha
 „ skall mandt thr mett hemelig fare, Saa att the wendiske steder forstaa
 „ thz icke mett thz forste: Oc tha skall thr tiilsiges och tyllstickes noget

Yppp 2

„ for

(a7) Dette bewises deraf: (1) At den Haand, det er skrevet med, forekommer i en af Kong Friderich den istes Registranter, nemlig i Register over alle Landene No. 3, fra 1526. til 1533., og huerken for, eller siden. (2) At det var allerede i K. Christian den 2dens Tiid, at en Gylden kom til at staae paa 24 s. See mine Anmærkninger &c. i Selsk. Skrifter 8de Deel. p. 5.

„ forfaren, att forsla dyberth paa alle the *Zaffne*, wtj *Danmarck* er,
 „ och skall saa forslæs, huadt *Zollandtz* waare, huer *Zaffinn* kande
 „ wdrede, Som *Danske* mendt kunde wdskiffue, och tseligt skall offuer wes
 „ gis, huadt *Zollend.* wore, att *Zollenderne* kunde indføre, Saa att
 „ the *Zollandste* skiff kunde forlossis.

„ *Itm.* epth *Zaffnens* oc wares *Leylighedt*, paa begge sider, schulle
 „ the *Zollender* rette thenom epth, Baade mett skiff oc ware: saa att
 „ theris skiff løbe icke vforlosseth aff *Zaffinn* igien.

„ *Itm.* nar saadane sticelse er giortt, siden skall icke gioris forbudt inel-
 „ lom *Danmarck* oc the wendiske *Steder*: men altiidt skal *Riiget* staa obett,
 „ mett indførelse oc wdførelse, for huer mandt.

„ Och tha skulle *Danske* *Mendz* ware gielde peninge wtj *Danmarck*.

„ *Itm.* alle *Danmarckis* forbudt er' ingen andere tyll forderffue, wden
 „ *Danmarckis* egen indbyggere.

„ *Itm.* skall mandt saa forstaa, att y *Danmarck* *graffues* ey sølff, guld
 „ eller nogen *malm*. Gude *haffuer* begiiffueth *Danmarck* mett fetaltj, oc
 „ anden ware, och naer saadan ware mure ey føres wden riigett, Tha trenges
 „ *danske* mendt tyll att selge theris *koffmandz* ware, som er ey anden en *fitallii*
 „ och anden ware, for *halffue* penge: och the for raabe the wendiske *steder*,
 „ naer the hore forbudt wtj *Danmarck*: Denen sintt nu so ricke geworden,
 „ dat see *bederffuen* nen gelde mer.

„ *Itm.* wendiske *Herrer* hor oc gierne forbudt wtj *Danmarck*; Thi *Dan-*
 „ *marckis* forbudt er the wendiske *Herris*, oc wnderfaatit, merckeligh forbe-
 „ driingh; Thi att, nar the wendiske *steder* fange icke *fitallii* aff *Danmarck*, Tha
 „ kunde theris wnderfaathe thes *dyre* selge theris ware wdinden *stederne*.

„ *Itm.* her effthr skall giores en redeligh sticelse wtj huer *Zaffinn*, Saa
 „ att indtenske och wdlandtke mure wiide, huor epth the skulle thenom rette:
 „ Saa att *Fogederne* skulle ingen tyllfall *haffue*, att *bestiare* wdlandtke
 „ *Robmendt.*

S. 15.

Denne sidste Regning er den allervanskeligste at finde Reede i, i hvilken Henseende jeg ikke heller tør binde mig til at frembringe andet om samme, end lutter Gietninger og Tivolsmaal, som jeg til andre meere kyndige maae overlade bedre at oplyse. Jeg har endnu ikke været saa lykkelig, at mig noget Skrift er kommet for Dine, som grundig har afhandlet Nederlandenes Mynte: God i denne Alder, da dog intet Lands Mynte-Historie paa den Tid fortiente meere at udarbejdes, i Betragtning af det store Lys, man derved vilde faae om Handels Beskaffenhed. For imidlertid at meddeele afd den Underrætning, i hvor liden den er, som jeg derom kand have samlet, vil jeg begynde med at forklare Beskaffenheden af de Franske og Engelske virkelige Mynt-Sorter, i hvilke den Nederlandiske Regning blev ført. Jeg følger herudi saavel le Blanc, som Leake, og vil i sær henviise Læseren til de Tavler, som eenhver af dem har føjet til deres Bærker.

De første Gros tournois i Frankrige bleve slagne af St. Louis 1226., af 11 Deniers 12 Grains Lødighed, (og den samme Lødighed beholdte de, indtil 1381.) Paa den raa Mark 58, og paa den fine, $60\frac{1}{2}$ Stykker. Le Blanc (b⁷), meener, at de vare slagne til at gaae for 12 deniers, saa at Marken fin var udbragt til 3 livres 6 deniers. Der gik paa den Colnske raa Mark $55\frac{1}{10}$ stk., og paa den fine $57\frac{1}{2}$ stk. Altsaa var Stoffet værd $18\frac{2}{3}\frac{1}{2}$ ($\frac{19}{11}$) Skilling Danske.

Folket var, efter le Blancs Vidnesbyrd (c⁷), saa indtaget af denne Konges Anstalter, at de, ved hver Forandring, begiærede, at Mynten maatte sættes paa samme God igien, som under St. Louis, omtrent ligesom Almuen hos Os i de ældre Tiider forlangede, at de maatte haandthæves ved K. Wolde-mars Løve.

Under Philippe le long (1317.) og Charles le bel (1321.) gik paa den raa Mark $59\frac{1}{2}$ Gros, hver til 15 deniers. Den fine Mark i $61\frac{1}{3}$ stk. udbragt til 3 l. 17 s. $2\frac{2}{3}$ d. Gier, paa den Colnske Mark, raa $56\frac{5}{24}$ stk., fin $58\frac{1}{3}$ stk. Stoffet værd $18\frac{7}{3}\frac{4}{29}$ ($\frac{1}{2}$) s.

Philippe Valois slog, 1330., af den raa Mark 60 Gros, og af den fine $62\frac{1}{3}$ stk., hver til 12 deniers, altsaa Marken fin 3 l. 2 s. $7\frac{2}{3}$ d. Gier paa

Yppp 3

den

(b⁷) p. 171.

(c⁷) p. 167.

Den Colnske Mark 57 og $59\frac{1}{2}$ stf. Støffet til $18\frac{2}{14}$ ($\frac{2}{9}$) β. Og, efter adskillige Forsandringer, 1343. andre af samme Bessaffenhed, men til 15 deniers, saa at den fine Mark blev udbragt til 3 l. 18 s. $3\frac{2}{3}$ d.

Under Jean I. 1361., vare de ligeledes til 15 d., 84 og $87\frac{1}{2}$ stf. paa Marken, den fine bragt i 5 l. 9 s. $6\frac{8}{3}$ d. Paa den Colnske Mark 79 $\frac{1}{2}$ og $83\frac{1}{11}$ Støkker, hvert til $13\frac{7}{11}$ ($\frac{1}{18}$) β. Egesaadanne slog Charles V. 1364., under Navn af Gros d'argent.

Charles VI. slog 1381. Gros d'argent, 11 deniers. 6 gr. sødige, hver til 15 deniers, og den fine Mark udmynnet til 6 l. 8 s., nemlig den Franke Mark i 96 og $102\frac{2}{3}$ stf., og den Colnske i $91\frac{1}{3}$ og $97\frac{7}{23}$ Støkker, hvert til $11\frac{7}{8}$ ($\frac{1}{8}$) β.

1413. forhøjede samme Konge Sødigheden til 11 d. 16 gr., men derimod Værdien til 20 deniers. Paa den Franke Mark gif $84\frac{7}{2}$ stf. og 87 stf. (gior 7 l. 5 s. Marken fin), og paa den Colnske $80\frac{1}{8}$ og $82\frac{2}{10}$ stf. Hvert til $13\frac{1}{11}$ ($\frac{1}{11}$) β.

Endelig slog Charles VII. 1421. Gros d'argent, 11 d. 12 gr. sødige, $86\frac{1}{4}$ stf. paa Marken, og paa Mf. fin 90 stf., eller, hver til 20 deniers, 7 l. 10 s. $1\frac{1}{3}$ d. Gior paa den Colnske Mark $81\frac{1}{2}$, og $85\frac{1}{2}$ stf., hvert til $12\frac{1}{4}$ ($\frac{3}{4}$) β.

I Engelland, hvor Gehalten bestandig var $11\frac{1}{10}$ oz., blev fra Erobringen, eller William den førstes 1ste Aar (1066.), slaget Pennies eller Sterlings, af 24 Grains Vægt, og deraf et Tower-Pund udbragt i 240 stf. til 1 l. St. Paa Mark Colnsk 160 og $172\frac{2}{7}$ stf., hvert til $6\frac{1}{4}$ ($\frac{1}{4}$) β.

I Edward 1stes 3die Aar (1275.) vejede en Penny $23\frac{1}{2}$ gr. Pundet i 243 stf. bragt i 1 l. 3 d. St. Paa Marken 162 og $175\frac{5}{7}$ stf., hvert til $6\frac{1}{8}$ ($\frac{1}{8}$) β.

I Edward 3dies 18de, (1345.) vejede en Penny $21\frac{1}{4}$ gr. Gior af Pundet, i 270 stf., 1 l. 2 s. 6 d., og af Marken 180 og $194\frac{2}{3}$ stf., hvert til $5\frac{1}{2}$ ($\frac{1}{2}$) β.

Derpaa kom Groats i Brug; thi vel vare de slagne af Edward I. i hans 18de Aar (1290.), til 3 paa en Shilling, af adskillig Vægt: Men de bleve først gængse i Edward 3dies 25de, (1352.). Vog $76\frac{1}{2}$ gr. Pundet, i 75 stf., til 1 l. 5 s., og Marken i 50 og $54\frac{2}{3}$ stf., hvert til $20\frac{1}{12}$ ($\frac{1}{8}$) β.

Henry IV. i sit Regjærings 13del, (1412.) forringede Bægten til 64 gr. Gjør paa Pundet, i 90 stf., 11. 10 s., og paa Marken 60 og $64\frac{2}{3}$ stf., hvert til $16\frac{5}{8}$ ($\frac{2}{3}$) β ., og derved forblev det, til efter 1460., eller de Tiider, jeg har foresat mig at tale om.

Le Blanc lærer os (d⁷), at Sterlings vare gængse i Frankrig, og at der i 137 Aar, fra 1158. til 1295., gif 13 Skilling 4 Penninge (160 stf.) Sterling paa Marken siin, (hvilket ogsaa ikke andet kunde være, naar en Mark var regnet for to tredie Deele af et Pund paa 20 Skilling eller 240 Sterlings), samt at St Louis 1262., og Philippe le bel 1289. anordnede, at de skulle gaae for 4 deniers tournois Støffet, saa at en Fransk Gros har da giældet omtrent 19 β ., og en Engelsk Sterling $6\frac{1}{3}$ β ., som før er udregnet.

§. 16.

Jeg har erindret, at dette Grote Tull er det vanskeligste at forklare: Vel forekommer kun hos Os en eeneste slags Regning i dette Tull, som er denne:

En Mark lødig er 5 Skilling Gros, eller 15 Skilling Sterling, eller 45 Skilling Lybst.

Men jeg maae sige, at, saa mange Ligninger, saa mange Spørsmaal, og Spørsmaal af saa megen større Betydenhed, da denne Regning findes at have vedvaret hos Os, som de Exempler, jeg siden vil anføre, skal viise, i een Række af halvandet hundrede Aar (e⁷). Jeg vil undersøge hvert Ledd af disse Equationer for sig, og melde om dem, hvad jeg veed, og derpaa anføre de belovede Exempler, uden at binde mig til at gjøre nogen Udregning ved hver i sær; Thi dertil fattes mig endnu alt for megen Oplysning. Vil jeg vandre i disse i taagede Munkes Tiider, maae jeg ogsaa efterleve deres Regler: Ibant, quo poterant, quo non poterant, ibi stabant.

Der er ingen Tvivl om, at en Mark lødig jo var en Mark i Vægt, og virkelig galdt meere, end en Mark i Tull, eller i Regning. Men der kand spørges, om den var det samme, som en Mark siint Sølvi Vægt, eller mindre.
Den

(d⁷) p. 166.

(e⁷) Det ældste Exempel har jeg fundet hos Gram i Peder Brocks Forskrivelse af 1333., som siden skal blive anført, og det nyeste har jeg selv optegnet (men erindrer mig nu ej, hvorfra jeg har det,) saaledes: 1479. regnedes 45 Stræder. Skillinge i hver lødig Mark.

Den første Meening, skiont ikke den værtteste, synes dog ej at være uden alld Grund. Budelius (f⁷), som meener, at Lødig stammer fra det Ord Gløde, holder for, at, hvor der stæet hen, og uden Tillæg af noget Fall, nævnes lødig Guld, lødig Sølv, der skal man forstaae det fineste, og væt udglødede, Metall; Thi som den Keiserlige Cammer-Ræt, saavelsom andre Rætter, domme jævnlig i saa og saa mange lødige Marks Bøder, maatte man altid, naar samme skulle inddrives, være i Uvished om deres Beløb, saa længe Marken ikke havde sin staaende Pritis. Hertil kommer, at i Latinske Forfrøininger oversættes bestandig den lødige Mark ved Marca puri. Saaledes finder jeg optegnet af Gram: 1346. Saxo Petersson, Miles, obligatur Benedicto Bille in 20 marchis puri argenti, in denariis grossis Turonensibus, Sterlingis, & denariis Lybic. bonis & dativis, aut puro & examinato argento in pondere Colon. Sic & an. 1356., ubi additur: vel etiam in argento fuso sub pondere Colonienfi quod Lothught Sylf dicitur. 3 Recessu Hansæ, ved det Aar 1364., vurdere (g⁷) marca puri for 3 Mk. Pynst, og blant Grams Optegninger finder jeg, under 1362., at i Hertug Albrecht af Mecklenborg og hans Sønners Brev staaer 400 lodeghe Mark Suluers, de lodeghe Mark vor 3 Lubesche Mark penninge. Ja, det som end meere er, man skal faae at høre herefter, saavel af Stædernes Mynte-Ordning af 1403., dat me de lodighe mark kost vor V mark myn

(f⁷) Renerus Budelius de Monetis & Re numaria. Colon Agripp. 1591. 4to. p. III. 112. Lib. I. Cap. 23. §. 16. seqq. Løttig itaque a verbo Germanico Gløden, hoc est, candescere, descendit. -- Sic dicimus Golt, five Silber, 13 vel 15 Løttig. Si numerus absit, & simpliciter proferatur 10. 20. 30. Mark løttig Golt, løttig Silbers, purissimum five aurum, five argentum, significamus. -- Nisi enim hoc dicamus, ex quo aurum reperitur multiplex & varium -- mandata & arresta, aut decisiones Camera Imperialis, aliorumque Consistoriorum, nihil plane certi in his definirent, sed prouiusenjusque arbitrio -- vel coangustarentur, aut nimium exasperarentur.

(g⁷) fol. 15. b. Item reddita est ratio compoti (sic sc. ratio computi expensarum in presenti guerra contra Regem Dacie) -- quiuis armatus computatus est supra LXVIII marc.

& XXV denar. Sic Summa extendit se ad C.^M & LXVI.^M & II.^c marc. & XXXIII marc.

C. armati faciunt VI.^M III.^c XIII marc. IIII denar. Summa Lubicensium XXXVIII.^M

V.^c XXXVII. marc. minus V. solid. De Rostök. XXXVII.^M VI.^c LVII. marc. X fol.

III. den. Lubie. -- rehabent in profectu XVI.^c XCVII. marc. Lub. cum IIII. solidis.

It. L marc. pure. It. III.^M IX marc. Summa manens XXXII.^M III.^c III. marc. VI. fol.

Rostökterne hadde udgivet 37657 Mk. 10 s 4 s. De hadde i Behold 50 lødige Mk. og 5206 Mk. 4 s. Resten altsaa til de 50 lødige Mk., paa 1 Mk. 15 s 8 s. nær, 150 Mk. ;

Thi naar 5354 Mk. 4 s 4 s. drages fra 37657 Mk. 10 s 4 s, bliver igjen 32303 Mk. 6 s.

myn 1 $\frac{1}{2}$, som af Dronning Philippæ af 1424., de lodighe mark fulvers scal gelden souen Lubesche Mark; Og her er ingen Redning for, at man maae jo tage Iodig Mark, og Mark fin, for eet og det samme; Thi i disse Anordninger er Solvers Fiinhed og Vægt saa rigtig angivet, og, som man siger, saa nøje udvejet i Lod og Qvintin, at man aldrig kand troe, at her meenes en, med Kobber temmelig droit beskifter, Mark, uden tillige at sætte den Urimelighed forud, at Folk da har myntet til deres mærkelige Skade. Endelig bestorkes og Budelii Meening, at, nemlig, i gamle Dage, naar det betingede Solsv ikke skulle have sin fulde Lodighed, blev det udrøffelig erindret, hvor meget deri maatte fattes, denne Meening, siger jeg, bestorkes af det eene Udkaft til R. Waldemar den andens Røsnings Brev af 2 Juli 1224. (hvis Bekjendtgjørelse vi have Sal. Hr. Justits-Raad Scheidt at takke for (h⁷), hvorudi meldes: uno lothone minus valente in unaquaque marca examinato argento:

Men alt dette beviiser dog intet andet, end de Tiiders Uagtsomhed i at omgaaes med Ord og Skrivemaader, og kuldkastes blot alleene ved at betragte den Folge, som kand trækkes deraf, at, naar en Mark Iodig skal i denne Regning være $11\frac{1}{2}$ Rdr. værd, saa skal og et Pund Grot, siden en saadan Mark kun galdt 5 Skilling Grot, da have giældet 45 Rdr. 2 Mk., skiont det forhen er beviist, og af Nobelens indvortes Gehalt udregnet, at det, endog efter vore Tiiders høje Forhold, aldrig kunde stige til 15 Rdr. Det bliver vel altsaa det sikkerste, at holde sig til Prauns Meening, hvilkken han saaledes udrøffer (i⁷): *Demn als das Silber einen Zusatz zu bekommen angefangen, hat man es in denen Urkunden nicht mehr genug seyn lassen, die Summe nach Anzahl der Marken zu rechnen, sondern hat, wenn von feinem Silber die Rede gewesen, hinzugesetzt, daß es argentum purum seu examinatum sey; (Det var at ønske, at de ej ofte havde forglemmt det, eller kaldet beskifter Solsv argentum purum: men man er ligesaa uvis paa den eene Talemaade, som paa den anden, naar det ej tillige paa andre Maader nærmere bestemmes i Brevene.) Das hingegen, wenn von einer Mark löthigen Silbers, einer löthigen Mark Silbers, oder einer marca usuali, gedacht wird, kein ganz feines, sondern ein, mit einem der Zeit aller Orten gewöhnlichen, Zusatz vermishtes, Silber darunter zuverstehen ist, wie man denn etwa im XIV Seculo (allereede i det 13de) anfangs 1, und bald darauf $1\frac{1}{2}$ Loth — einer Mark an der Feine fast durchgehends abgezogen hat.*

Da

(h⁷) Orig. Guelf. T. IV. præfat. p. 85.

(i⁷) Gründl. Nachr. Cap. 3. §. 5. p. 69. 70.

Da jeg nu har viist, at en loddig Mark ikke er det samme i Værdie, som en Mark fin, saa ønskede jeg gjerne at kunde opløse, hvor stor Part (quota pars) den har været af samme? Men dertil er mig alt for liden Underrætning falden under Hænder. Jeg er og uvis paa, om nogen bestandig Regel, i den Henseende nogentid har været vedtaget. Vi have seet, at Hoppener anslaaer en loddig Mark til tredie Parten af Marken fin (k⁷). Derimod finder jeg saaledes antegnet hos Köhler (l⁷): Von dem Unterscheid der Marken, findet sich in einem alten Copial-Buch folgende Notiz:

1. In qua litera dicitur *una Marca*, est Marca unius cujusque patriæ.
2. In qua litera dicitur *Loddige Marck*, sunt 40 Schillinge patriæ.
3. In qua litera dicitur *una Marck Silbers*, sunt 4 Floreni Renenses.
4. In qua litera dicitur *una Loddige Marck Silbers*, sunt 7 Floreni Renenses.

Dette kommer overeens med, hvad Fraun (m⁷) forklarer, at der 1407. til Würzburg blev slaget *Thurnesse*, 10 paa en Gylden, Marken fin i 69 $\frac{1}{2}$ Støkker til 6 $\frac{1}{2}$ Gylden: Men, efter denne Regning, bliver den loddige Mark $\frac{1}{3}$ af Marken fin.

Efter den første Beregning er en loddig Mark 3 Rdr. 4 Mk. 10 $\frac{2}{3}$ ß, og følger lig et Pund Grot 15 Rdr. 10 $\frac{2}{3}$ ß; efter den sidste er en loddig Mark 6 Rdr. 2 Mk. 13 $\frac{1}{2}$ ß, og et Pund Grot 25 Rdr. 5 Mk. 6 $\frac{1}{2}$ ß. Den alt for høje Pris paa et Pund Grot, paa begge Stæder, viiser, at disse Beregninger ikke ere giorte paa den Tid, da en Mark loddig var kun anslaget til en fjerde Part deraf, eller til 5 Skilling.

Prisfen

(k⁷) Hans heele Beregning er denne:

En Ortug Penge, haver fordm Tüd giældet 5 Penge.

En Ore Penge, var, paa samme Tüder, 3 Ortuger Penge, som er 15 Penge, å 12 i en Skilling, gjør 1 $\frac{1}{2}$ Skilling.

En Mark Penge, var 8 Ore Penge, er 120 Penge, som beløber sig til 10 Skilling Danke, å 12 Penge hver Skilling, som sagt blev.

En Ortug Solv, var 3 Ortuger Penge, som er 1 $\frac{1}{2}$ Skilling Danke.

En Ore Solv, var 3 Ortuger Solv, som er ogsaa 3 Ore Penge, hvilket gjør 45 Penge, som var 3ß 9 Penge, eller 3 $\frac{1}{2}$ ß, eller 3ß 2-Hvide 1 Penge. Giorde og 5 Grot, hvorom følger herefter.

En Mark Solv, var 8 Ore Solv, som er ogsaa 3 Mark Penge, og giorde 30ß Danke.

En loddig Mark Solv var 3 gemeene Mark Solv, 90ß Danke, og vejede 16 Lod, eller et halv Staalpund Solv.

(l⁷) Münz-Belust. XI. Th. p. 212.

(m⁷) Gründl. Nachr. p. 100.

Priisen paa et Pund Grot var foranderlig. Af Recessu Hansæ erfarer jeg, at den er streeget og faldet imellem 4 og 6 Mark Lybsk. Til de Bevøiser, som herom forhen ere anførte, vil jeg endnu legge følgende:

1368. De Elborch in suis ciuitatibus nichil. In Schania vero de toto III Hj & XII sol. gross, que faciunt XVlll marcas Lubicensium denariorum. (n7). Altsaa gif 72 Skill. Gr. paa 18 Mk. Lbsk., eller 4 Skl. Gr. paa Marken, følgerlig 5 Mk. Lbsk. paa Pundet. Har en Mark Lybsk da giældet 2 Rdr. 3 S 12 s, saa var et H Gr. 13 Rdr : 12 s værd.

1376. De Stede hebben gheramet, dat men möte puntghelt nemen, alle to den Vrede Cogghen (ad naues defensorias) vnde vele anderen groten Kösten, van dem Vlameschen punt grote enen enghelschen, dat is, van V lubeschen marken dre lubesche penninghe (o7). Altsaa 1 H Gr. = 5 Mk. Lbsk. = 320 Engelske = 960 R. Lbsk. Og 1 Mk. Lbsk = 64 Engelske.

1385. Illi de Amsterledamine perceperunt de pecunia librari in annis LXXXI. LXXXII. & LXXXIII. C. marcas XXX marcas & X solidos lub. videl. de II^c libris XX. libr. & VIII den. pag. Holland., que fuerunt computate super XXVII⁺ libras pag. Flandriensis, & quelibet libra Flandriensis computabatur super V marcas minus IIII. solidis lubicensibus (p7). Der gif altsaa 8 H Hollandsk paa 1 H Flamsk: Thi naar de 219½ H 8 R Hollandsk regnes for 220 H, da er H Hollandsk: H Flamsk = 27½: 220 = 55: 440 = 1: 8. Og, da et H Grot var 4 Mk. 12 s Lbsk., saa var et H Holl. 9 s 6 R Lbsk. Har en Mark Lybsk da giældet 14 S, saa har et H Grot været 11 Rdr. : 8 s værd.

Jeg har tilforn erindret, at der 1390. er giort en slags Afregning imellem Stæderne, i Henseende til den Skade, de indbyrdes havde tilføjet hverandre. Jeg slutter, at den er skeet efter Forlangende af Stæderne i den Westfalske Inddeeling, hvorunder de Nederlandske var, siden der, iblant andet, paa et Sted meldes: Dampna universalia communium Ciuitatum & Mercatorum anno LXXXIX. Michaelis producta in placito cum Flamingis, tam de iustis querelis, quam iniustis. Mødet, ihvilket Afregningen blev giort, er holdet til Lybek, hvorfor og denne Stad her bestandig kaldes Dominus. Regningen har og den Overkrift: Nulla summaria dampnorum ciuium Lubicensium. Derudi meldes følgen-

2999 2

de:

(n7) fol. 53. a.

(o) fol. 100. b.

(p7) fol. 146. b.

de: Brüig: It. Gert. Proyt C. vnde V. Gulden, den Gulden vor III. schill. grot gerekent. Iniusta querela (q⁷). Den Tiid gif der 7 Hollandfke Gylden, i Almindelighed, paa et Pund Grot, som før er viist, saa at en Gylden burde kun været beregnet til $2\frac{1}{2}$ Skill. Gr. eller til 2 Skl. $10\frac{1}{2}$ S. Gr. Dog derom vare de vel komne til Rætte, naar de først havde været eens om Fordringen i sig selv.

Viidere forekommer sammesteds: Summa des Stocuisches, de vore confenteret was, III^m. H gross, dat H gross gerekent vor llll. mark lub.: men, gerekent vor Wmark, XXVI^c LXVI. H XIII. fol. gros. (r⁷). At nogle Pund ere regnede til 4, andre til $4\frac{1}{2}$ Mk. Lbsf., kand maasse reise sig af Forskiellen paa Mynt-Sorterne, hvori Betalingen er steet.

1398. besluttede Stæderne: dat me puntgelt upnemen schal. Also dat me geuen schal van jewelkem punt grote vlamisch llll. lub. pen., dat is to rekende iflik punt grote vor Vl. marc lub. (s⁷). Højere finder jeg ikke det er steaget.

Da et H. Gr. er her 1152 S Lbsf., saa ere de 4 S Lbsf. $\frac{1}{288}$. deraf, og saaledes finder jeg ogsaa tiifør 1367. disse Punde-Penge tildeels at være lignet i Stædernes Forbund mod Kong Waldemar: (r⁷)

Vortmer, vmme deffer Koste to dreghende, so schal en jewelik Kopman gheuen van sinem ghude puntghelt, alse van jewelken *pund groter, enen groten*, van VI *lubeschen marken*, IIII *lubesche peninge*, van IX *fundeschen marken*, VI *fundesche peninge*, van IIII *pruschen marken*, VIII *prusche peninge*, van XII. *mark vinkenoghen* VIII *vinkenogen* —

Her er Golder rigtig $\frac{1}{288}$. af hver Sort Mynt, undtagen af Groterne, hvor det er højere, neml. $\frac{1}{40}$, siden der gaaer 240 S Grot paa et Pund, og af de Preussiske Mark, hvor det kun er $\frac{1}{320}$ siden der gif 60 Skilling paa en Preussisk Mark, og den gang (u⁷) 12 Penninge paa en Skilling.

De

(q⁷) fol 175. a. (r⁷) f. 179. b. (s⁷) f. 317. a.

(t⁷) Confederacio Ciuitatum contra Regem Dacie, to Colne, 1367. d. Elizabet. (19 Nov.) fol. 40. a.

(u⁷) Christophori Hartknoch Dissert. XVI. p. 292. ad Petri de Dusburg Chronicon Prussiz. Jenæ. 1679. 4^{to}.

De virkelige Grotter vare paa 4 Penninge, saa at der gik 3. paa en Skilling: Men, da de Engelske Sterlinger vare en fjerdedeel bedre, end de Franske Deniers, (Ehi, naar en Sterling kunde være 6 s værd, saa var en Fransk Gros kun paa 18 s), saa kunde der ikke gaae 4, men kun 3 Sterling paa en Grot. Naar man nu kalder 3 Sterling, en Skilling Sterling, ligesom man kalder 3 Grot, en Skilling Grot, saa gaaer der 9 Sterling, eller 3 Skilling Sterling, paa 3 Grot, eller en Skilling Grot. En Skilling Lybsk bliver da det samme, som en enkelt Sterling, følgerig gaaer der 3 Skilling Lybsk paa en Skilling Sterling, 9. paa en Skilling Grot, og 45. paa en sødlig Mark. Hvilket hosføjede Table nærmere oplyser:

Pund Grot, Libra Grossorum.	-	-	-	-	-	1.
Mark sødlig, Marca argenti.	-	-	-	-	-	4. 1.
Skilling Grot, Solidus Grossorum.	-	-	-	-	-	20. 5. 1.
Skilling Sterling, Solidus Sterlingorum. 3t. Grot, Grossus.	-	60.	15.	3.	1.	1.
Skilling Lybsk, Solidus Lubicensis. 3t. Sterling, Sterlingus.	-	180.	45.	9.	3.	1.

At eftersee de Franske Skillingers Skæbne i de senere Tider, vilde nu blive for vidtløftigt, og faaer derfor opsættes til en beleiligere Tid; Dog kand jeg ikke undlade at anføre de Forklaringer, som findes om deres Værdie, saavel hos Hvitefeldt, som hos Osterlön.

Den første, ved det Aar 1395. (v⁷), melder saaledes: 1 Skillings Grot, id est, 9 Skilling Dansk, som Mynten nu er, halffemce Skilling Lybsk. Og siden bedre hen: Aar 1574. vdi Konge Frederichs den II. tid, bleff Mynten omsat, saa 2 Marck, som da gick, skulle være en Marck — Siden atter er den forordning gjort, at, paa huer 3 Marck, skulle kun en Marck ydis, til Nabud, saa Mynten skulle være lige god ved Lybsk Mynt, ved hvilken Ordning det endnu holdis.

Tilskriften i denne Krønikes 3die Part er af 24 Decembris 1602., og da var, d. 8 Sept. forhen (w⁷), Myntemester Nicolai Schwabe beordret at slaae Markstøcker, Marken sin i 42 $\frac{2}{9}$ Støcker til 10 $\frac{1}{2}$ Thaler (Ehi da gik kun 4 Mk. paa en Rigsdaler). Regner man kun de 42 Stk., saa er en Mark Danske 1 Mk. 9 $\frac{1}{2}$ s, eller suldt 26 s, og en Skilling 1 $\frac{1}{2}$ s. Altsaa bliver, efter Hvitefeldts Regning, en Skilling Grot 14 $\frac{5}{8}$ s, og Pundet 3 Mdr. 4 $\frac{1}{2}$ s. værd. Myntens

N 999 3 Om

(v⁷) p. 599. 600.
 (w⁷) Orig. i Cammer-Archivet.

Omsætning i R. Friderichs II. Tid er ældre; Thi Forordningen derom er udgaaet den 16 Julii 1572. (x⁷): Og den senere Anstalt blev, under R. Christian IV., besluttet paa Herredagene til Kiøbenhavn 1589., hvorom Conference-Raad Slanges Historie vidner med disse Ord: (y⁷)

Efter fattet Slutning paa disse Herredage, blev Mynten udi begge Rigerne forhøjet saaledes, at alle Byestatter, Jordskyld, Landgildes Penge, Ledings og Sørings Penge, desligeste alle Sagefald, som i Kongens, Kirkerne, Capitulernes, og andre almene Jordebøger, stode anslagne for 3 Mark, skulle herefter beregnes til 4 Mark; hvorefter alle enkende Daler, eller Rixdaler, som her i Rigerne vare prægede med det Stempel af 3 Mark Danske, siden ginge for 4 Mark.

Christen Osterfion Weyle (z⁷), ved de Ord: Marck, og Stilling, giver Os følgende Esterrættning:

Lødige Mark have guldet, og endnu gielder, $\frac{15}{16}$ af en Rdr., som var, der Daleren galt 3 Mk., halffredie Mark 5 s, som nu er 5 Mk. 10 s; Thi 6 s er nu $\frac{1}{16}$ deel af en enkende Daler. Alias kaldes den, Mark Sølv, som er 5 Stilling Grot, eller en løde Mark Penge.

Et Slags, som kaldes Grotter, og i gamle Dage have været gængse, de have guldet, der en Rigsdaler galt 3 Mk., 9 Stilling Danske, og siden 12 s, der Daleren galdt 4 Mk., og nu 18 Stilling Danske, og er 2 Stilling grot halvanden Rigsort, og 5 Stilling grot en Mark Sølv, som Loven allesteds omtaler, hvoraf er halvpært en halv Mark Sølv, som er halvredie Stilling Grot, som Tyv maatte hænges for, efter Loven, i gamle Dage, og nu er 45 Stilling Danske.

Efter begge disse Beregninger skulle en lødig Mark være 90 s, og følgelig et R Grot 3 Rdr. 4 Mk. 8 s. Fraun (a⁸), i Aaret 1741., anslaaer det kun til 3 Rixlr 2 Ggr. 11 Pf.

Hvad ellers ved denne Regning er særdeles besønderligt, bestaaer og derudi: Deels, at saa mange Forskriber, i saa langsommelig Tid, have, i den Henseende, alle eet og det samme Mundheld, ræt ligesom det var en afgjort Sag, enten

(x⁷) Siøllandske Tegnelser. No. 12. f. 34. a.

(y⁷) p. 31. (z⁷) Glossar. Juridic. Danico-Norveg. Kiøbenhavn. 1652. 4to.

(a⁸) Anhang. p. 437.

at den Franske, Engelske, og Lybske Myntesod imidlertid ingen Forandring havde været underkastet, eller, i fald Forandring var skeet, at den ene Myntesod derudi saa nøje havde rættet sig efter den anden, at der ved den Leilighed dog ingen Forandring var indløbet i Henseende til det Forhold, hvorudi de tilforn stode imod hverandre; hvilket dog Erfarenhed anderledes viiser: Deels, at den Lybske Stillings Priis derefter udfalder saa ringe, at det ikke er rimeligt, at den fine Mark, paa de Tiider, saa højt skulle være udbragt.

Det første Kand formodentlig have reist sig deraf, at, ligesom man efterhaanden har slaaet slættere og slættere Lybsk Mynt, saa har man tillige været betænkt paa at mynte de dertil svarende Grosser og Engelsker eller Sterlinger, og det alt i behørig Forhold med de nye Lybske. (b⁸).

Det andet Kand til deels fortares af de Spor, jeg tilforn har viist, at man finder til, at den Lybske Mynt paa denne Siide Eideren, ikkun har været halv saa god, som den paa hin Siide. Men overalt er det dog kun Uvisshed, saa længe man ikke haver de virkelige Mynter i Hænde, og tillige veed, hvad de ere slagne til at gaae for. Saa at det billig her kand giælde i den eegentlige Forstand, hvad Pope (c⁸) under en, just af Myntes-Bæsenet tagen, Lignelse siger om Menneffene:

A man's true merit 'tis not hard to find:
But each man's secret standard in his mind,
That Casting-weight pride adds to emptiness,
This, who can gratify? for who can guess.

Ell nærmere Beviis herpaa, vil jeg kortelig udregne, saavel hvad Pund Gros og Mark Iødig burde giældet, som hvor højt Marken sin skulle været udbragt, naar begge Deele efter de Franske og Engelske virkelige Mynters Gehalt og Bøgt fastsættes.

De Franske Gros tournois af 1226., 1321. og 1330., holde efter Middelsall, i Støkket fint Sølv $74\frac{1402}{39}$ Eß. Deraf gif 3 Stk. paa en Skilling Gros

(b⁸) I Danmarks Raads Beslydninger mod K. Eric, Huitf. p 823. meldes: Det samme gjorde hand oc med de GROSSER, som her nu ere genge udi Riget; thi at hand dem haardeligen bød, at tage, oc giffve, huer stycke for 9 Lybsk huilcket som whørligt waar --. I Grams Optegninger: 1419. Gode Sicilandske Engelske. -- 1390. Sterlingi Lybicenses. Sic in variis literis. -- 1429. in bonis argenteis Nestwedensum Sterlingis. -- 1477. Hvide Nestvede Engelske. --

(c⁸) Epistle to Dr. Arbuthnot v. 175. &c.

Grot, altsaa 60 Stk. paa et Pund, saa at et Hk Grot holder fint $4460 \frac{11}{20} \frac{1}{2}$ Eß, eller $1115 \frac{8}{10} \frac{3}{9}$ ($\frac{1}{2}$) ß. Danske, eller 11 Rdr. 3 $\frac{1}{2}$ 11 $\frac{1}{2}$ ß. Altsaa er en Mark lodig eller $\frac{1}{4}$ af Hk Grot, 2 Rdr. 5 $\frac{1}{2}$ 6 $\frac{1}{2}$ ß. Da nu et Hk Grot er baade $1115 \frac{1}{2}$ ß Dansk, og 4. 45 eller 180 ß Lybsk, og Marken fin er $11 \frac{1}{2}$ Rdr. eller 1088 ß Dansk, saa er Marken fin udbragt i 175 $\frac{4}{9} \frac{5}{7}$ ß. Lbsk., eller i 10 $\frac{1}{2}$ 15 ß $7 \frac{3}{8} \frac{1}{7}$ R Lbsk., i stæden for 3 Mk. 6 ß $3 \frac{1}{4}$ R. efter Middeltall, i den foregaaende Taale ved Markes Fallet.

De Franste Gros tournois af 1361., 1413. og 1421. (Jeg udesukker dem af 1381., som alt for lette) holde, paa samme Maade, i Støkket fint $51 \frac{10}{17} \frac{74}{6} \frac{1}{7}$ Eß. Pund Grot holder fint $3115 \frac{8}{11} \frac{6}{7} \frac{0}{3}$ Eß, eller $778 \frac{3}{8} \frac{1}{8} \frac{1}{2} \frac{1}{2}$ ß. Danske (779 ß), eller 8 Rdr. 11 ß. Mark lodig 2 Rdr. 2 $\frac{1}{2}$ ß. Og Mark fin udbragt i 25 $1 \frac{3}{7} \frac{1}{9}$ ß Lbsk., eller 15 Mk. $11 \frac{3}{7} \frac{1}{9}$ ß Lbsk., i stæden for 5 Mk. 1 ß $3 \frac{1}{2}$ R.

Altsaa Marken fin overalt tredobbelst højere udbragt.

De Engelske Sterlings, eller Penninge, af 1066., 1275., og 1345., holde, efter Middeltall, i Støkket fint $24 \frac{8}{2} \frac{2}{5}$ Eß. Deraf gaaer kun 3 paa en Grot, eller 180 Stk. paa Hk Grot, som da holder $4331 \frac{1}{2} \frac{9}{1}$ Eß, eller $1082 \frac{2}{5} \frac{3}{7} \frac{6}{1}$ ß. Dansk, eller 11 Rdr. 1 mk. 11 ß. Mark lodig 2 Rdr. 4 mk. $14 \frac{1}{4}$ ß, og Mark fin udbragt i $180 \frac{9}{10} \frac{0}{8} \frac{3}{3}$ ß. Lbsk., eller 11 mk. $4 \frac{9}{10}$ ß. Lbsk., i stæden for 3 mk. $6 \frac{1}{3}$ ß.

De Engelske Groats af 1352. og 1412. holde i Støkket fint $73 \frac{1}{2} \frac{1}{7}$ Eß. Hk Grot til 45 Stk. 3294 Eß eller $823 \frac{1}{2}$ ß. Dansk, eller 8 Rdr. 3 mk. $7 \frac{1}{2}$ ß. Mark lodig 2 Rdr. $13 \frac{7}{8}$ ß. Mark fin $237 \frac{1}{2} \frac{3}{4} \frac{1}{7}$ ß. Lbsk., eller 14 Mk. 14 ß., i stæden for 5 Mk. $1 \frac{1}{3}$ ß. Lbsk.

Ellers kand herved løselig anmærkes, at, efter Sterlings at regne, er et Pund Sterling, til et Pund Grot, som $5776:4332=1 \frac{1}{4} \frac{4}{3} \frac{1}{2}$, og efter Groats, som $4392:3294=1 \frac{0}{2} \frac{2}{2} \frac{3}{4}$. Eller og, ved at ligne den Engelske Mynt mod den Franste, saasom Sterlings mod de ældste Gros, da som $5776:4461=1 \frac{1}{4} \frac{3}{8} \frac{1}{7}$, og Groats mod de nyere Gros, da som $4392:3116=1 \frac{3}{7} \frac{9}{9}$.

Hvad i øvrigt angaaer den Danske Mynts Lødighed under K. Eric, da have vi ikke havt den Løkke, som de Svenske, efter Brenners Beretning, at den har været 14 lodig, men man har været fornøjet med ringere.

Det kunde synes nok, herom at beraabe sig paa Rigens Raads Bessyldinger mod K. Eric, hvorudi udtrøffeligt meldes (d^o): Item, haffde vi her udi Danmark

marck en god reedelig Mynt, saa veyget Raaber holdt 9 Lod Solff, huilcken Mynt Riget oc huer Mand i Riget nyttig oc bistandig vaar. Men det maatte tillades mig endnu at fremsøre et, ikke mindre vigtigt, Beviis derpaa, som i de seenere Tiider er opdaget. Jeg understaaer mig at opkræve til Bidne tvende Mænd, hvis Navne Selskabet aldrig hører, uden med den allerærbødigste og kiarligste Erindring. Vel oppækker jeg hos mine kære Medlemmer en længselsfuld Sorg over den Førstes Tab: Men hvad er den at ligne imod den Glæde over, at Gud har sparet os den Anden, (huilket endnu see i mangfoldige Aar!) til nu at være vor trofaste Beskyttere. Jeg vil da lade vor Salige Gram selv tale: (e⁸)

At Mynt-Foden (siger hand) har været den selvsamme, saavelsom og Udmyntningen, lige fra K. Erici Pomer. Tiid, til nu, nemlig lige med de Wendiske Stæders, er beviist hoc exemplo: Anno 1735. bleve fundne en stæds her i Siælland en Quantitet af smaa Penge, over 300 piecer, temmelig vel conserverede: Deraf var major numerus af Erici Pomerani, alle af et Præg: Saa vare og nogle derhos af Stædernes Penge. Hr. Conference, Raad THOTT var med Wardeinen om, at prøve disse Støcker paa det nøjeste, og befandt, at de vare alle samtlige 9-lodige, ligesom og vores Courant nu er, og at der, paa og efter slig Myntefod, var udmyntet 11½ Rdr. af hver Mark fin. Den samme Observation har man og gjort med ald K. Christiani IV. og Friderici III. Courant: Ergo, naar man finder nogen Courant Mynt af ringere Gehalt, er det af saadan Slags, som er bleven klaget paa, ut contra leges regni & Regum haandsæstninger. Vel siges, og skrives, at Stædernes Mynt-Fod var, at der, i Courant Mynt, maatte være halv Sølv, og halv Kobber, 8 Lod fin og 8 Lod Kobber: Men man lagde et Lod Sølv til for Slids Skyld, ne argenti plus iusto detereretur.

§. 17.

Nu er det Tiid, at jeg, efter min vedtagne Maade, anfører Udtog af de Danske Breve, som lyde paa lodige Marker, og Groter.

An. 1330. N. N. agnoscit se teneri Regi Christophoro in 40 marchis puri argenti, sub pondere Coloniensi, vel 40 lagenis butiri boni & dativi. (f⁸)
Disse

(e⁸) Gramm. Excerpt. Monet. MSS.

(f⁸) Gramm. Optegnelser.

Disse Marker skulle, efter Biskop Knuds Anmærkninger over den Jydsk Lov, som siden bliver omvørt, ikke just være lødige Mark, skiont det endda kunde være en Hændelse. Ere de ikke lødige, saa maae de være fine, og saa har en Tønde Smør kostet Kongen $11\frac{1}{2}$ Rdr. Efter Huusholdningen paa de Tiider kunde det være troligt: Men da det dog er rimeligere, at ansee dem for lødige Mark, saa kand man anslaae et Pund Grot, til Regningens Lettelse, for en Mark fin, og vurdere en af disse Tønder Smør for fjerdeparten, eller 17 Mk.

1333. Petrus Brok tenetur obligatus Ottoni Spliith in 100 marchis *puri argenti*, proximo anno, in festo Jacobi Apostoli (25 Julii), in civitate Kyyl perfolvendis integraliter in prompto argento, vel in *pondere Colonienfi*, vel 5 *solidis grossorum Turonensium* pro marcha puri, vel 15 *solidis sterlingorum coronatorum* pro marcha puri argenti. (g^s)

Dette Brev er i meere end een Henseende mærkverdigt. Man seer deraf, at det Tillæg, sub *pondere Colonienfi*, hjælper ikke, at jo en Latinsk Marca puri kand betyde en Dansk Mark lødig; Thi her bestaaer Marken kun af 5 Skilling Grot. Man seer end videre, at der kun er regnet 3 Sterlinger paa en, saa kaldet, Skilling Sterling; Thi regner man af disse Sterlinger, eller virkelige Engelske Penninge, 12 paa en Engelsk Skilling, og femten saadanne Skillinger paa 5 Skilling Grot, saa faaer man ikke mindre, end 720 Sterlinger, eller 3 Engelske Pund, paa et H Grot, som dog bestandig var mindre, end et H Sterling. Ligeledes, naar man vurderer en Sterling for $6\frac{1}{2}$ s, kommer en lødig Mark til at giælde $6\frac{1}{2} \times 180 = 1110$ s, altsaa bliver en lødig Mark meere, end en fin Mark, og en Part større, end sit Heele. Hvad som end ydermeere betager ald Lejlighed til Udflugt, er den nøje Bestemmelse af de virkelige Myntsorter, Turonensles paa den eene, og Sterlingi coronati paa den anden Side. Vil man nu slaae et Dje i de Kobber-Tavler, som Folket har føjet til sit ypperlige Værk (h^s), saa skal man befinde, at det ikke er, førend i de 3 første Edwarders Tid (1272-1377), at Kongens Brystbillede, paa Sterlingerne, haver faaet en ræt kiendelig, og velstueken, Krone paa Hovedet; ej at tale om den halve Groat af Edward III., med Kongens kronede Hoved paa den eene, og et Kors, med 4 Kroner, en i hver af dets Vinkler, paa den anden Side, som Leake anfører (i^s).

1360.

(g^s) Grams Optegn.(h^s) Plate. II. & III.(i^s) p. 119. it. 1 Ser. Plat. II. No. 16.

1360. den 6 May, har Hertug Barnim af Pomeranien udstædt en Qwittering, som findes paa Pergament i det Kongel. Geheime-Arkiv, og lyder saaledes:

Vniuersis Christi fidelibus presens scriptum cernentibus, Barnym Dei gratia Stetinensis, Slauiæ, Cassub. & Pomeranie Dux, & Rugie Princeps, Salutem in Domino, & subscriptæ rei agnoscere veritatem. Tenore presentium recognoscimus & constare volumus tam presentibus quam futuris: Quod discreti viri & honesti, videlicet Henninghus de Putbuszeke miles, & Reynoldus, familiares Dñi Regis Dacie, *ducentas marcas argenti, pro qualibet marca quinque solidos grossorum, & pro quolibet grosso tres sterlingos, & pro quolibet sterlingo tres denarios Lubicensis*, nobis promptis denariis exsoluerunt & pagarunt ex parte Regis Danorum expedite, de quibus dictum Regem qui tum dimittimus & solutum. De residuis centum marcis argenti, ipsis videlicet Henningho & Reynoldo usque ad festum Johannis Baptiste nunc instans inducias dedimus, ita ut dictas centum marcas argenti nobis tunc persoluant integre & ex toto. quod si in solutione earum remissi fuerint uel desides, extunc predicti Henninghus & Reynoldus nostram ciuitatem Sundis intrabunt, & de ea non exhibunt, nisi dictis centum marcis argenti totaliter persolutis, vel exeundi nostram habuerint licentiam specialem. Datum Griepswold sub anno Domini. Millesimo. CCC°. LX°. ipso die Johannis, qui dicitur ante portam Latinam. In præmissorum clarius testimonium nostrum secretum huic litere est appensum.

Ved Grossus og Sterlingus kand forstaaes de virkelige Mynter; Thi en Skilling Grot bestod af 3 virkelige Groter, hver til 4 Penning Grot, eller af 3 Skilling Sterling, 3 virkelige Sterlinger paa Skillingen at regne, som gjør 9 virkelige Sterlinger: Men, i saa fald, maae man ikke ved Denarius forstaae en Skilling Lybst, ikke heller en Penning, men snarere en Zviid, hvoraf der gik 3 paa en Skilling Lybst. Altsaa bliver en Mark Isdig, eller 5 Skilling Grot, saa meget som 15 Grot, eller 45 Sterlinger, eller 135 Zviide, hvilke Summer, naar de deeles ved 3, frembringe de foromrorte Tall 5—15—45. Da ellers enhver af disse Skillinge, uden Forstiaal, holde 12 Penninge, saa kand man giærne, i dette Tilfælde, tage alle Navnene for Penninge-Navne; Thi 60 Å Grot, og 180 Å Sterling, og 540 Å Lybst, deelt overalt med 12., giøre atter 5—15—45 Ski. Alleeneste, at man iagttager, hvad tilforn saavel om Sterlinger, som om de Lybste Penninge, er erindret, at der, i saa fald, ingenlunde maae forstaaes de virkelige.

1362. I Hertug Albrecht af Meklenborg, og hans Sønners, Brev staaer 400 lodeghe Mark Sülvers, de lodeghe Mark vor 3 Mark lubefche Mark penninge (k^s). Her er den lodige Mark vurderet for 48 ß. Ubst. Men jeg meener, at her maage være glemt de Ord, som findes i andre Breve: myn dre Schillinge; Thi Gram skriver paa et andet Stæd (l^s): 1390. I Pomeriske Hertugers Brevve, de lodeghe Mark to rekende um 45 Schillinge Lubes sundesscher Münthe— sic & aliàs.

1395. gif Stæderne i Borgen for K. Albert (m^s). I deres Forskrivelse med des blant andet: Offt men de Summen erbenomet (nemlig 60000 lodige Mark) betalen schal, so schal men se betalen in desser wys, dat men vor yflike lodige marc, de mark to rekende vor V fol. gros. schal bereden XLV Lubisch in guden witten penningen - edder mit nobelen, edder mit golde (maastee Gyl den; Thi Nobler var 10 og Guld), na werde des suluen geldes.

De 60000 lodige Mark, 4 paa H Grot, giore 15000 H Grot, eller, til 2½ Nobel paa Pundet, 37500 Nobler, som, til 4 Rdr. i mk. 3 ß. Støffet, udgior en Sum af 157421 Rdr. 5 mk. 4 ß.

1366. Invent. S. Cruc. (3 May), pantsætter Dronning Margaret til Biskop Peder af Roskilde, bona sua in Esmendorp, in Parochia Skuldælöf, in Horns hærit, pro CXXX marchis argenti, quamlibet marcham argenti pro 45 solidis Libycensibus computando. (n^s)

1398. d. Martini Episcopi (11 Novembris), har Albert, Greve til Holsteen, Stormarn og Skovenborg, i Kolding udstadt Qwittering (o^s) til Her Peter i ukke, Arche Dyaken tho Roschilde, Her Jons Anderszone, og Her Berneke Schinkel, Ryddere, anl. 500 lode Mark, som dette Mar skulle betales af de Dufend lodighe Mark, alze unse Omeke (saaledes lude Ordene) Konyngynne Margharete unsen Vedderen, Greuen Clause, zeligher Dechnisse (p^s),
un.

(k^s) Grams Optegn.

(l^s) Ibid.

(m^s) Recept. Hanfæ. f. 213. a. Cf. Hvitf. p. 594.

(n^s) Arch. Reg.

(o^s) A. R.

(p^s) Grev Claus, Alberts Farbroder, fand altsaa ikke have levet til 1400., eller 1403., som Hvitf. skriver p. 620.

unfen Bolen (Frænde) Hertoch Gherde, und uns, ghegheuen heft, und ze, unde Byfcof Eckel van Rypen (q⁸), vns ghelouet &c. For den tredie Deel, fom Greven af disse 500 lode Mark tilkommer, bekiænder hand at have faaget ver- hundred Lub. Marken, und achte und zestich Lub. Marken, vnd twolf schil- linghe Lub.

Heraf sees, at den lødige Mark er beregnet till 45 Lybst Skilling; thi naar 500 fordobles ved 45., udkommer 22500., hvis tredie Deel er 7500 Lybst Skilling, eller 468 Mk. 12 Sk. Lybst.

1399. St. Katherine Aften (25 Novembris), hæves en Dwittering fra Albert, Greue to Holsten, Stormeren, Schowenborch, dat Berneke Schinkel, Rid- dere, betalet heft, van unfer leuen Omeken vnd Moder wegen, Vrouw Margareten, wandaghes Koningh Woldemers Dochter to Deñemarken, Dridde half hundred lodeghe mark penninge, also in deme Ryke tu Dene- marken ghenge unghewe zin, un vor jewelike lodeghe Mark, dre Mark pen- ninge, min dre Schillinge. (r⁸)

1400. d. Valentini (14 Februarii), har Dronning Margrete forskrevet sig at give Esrom-Kloster i aarlig Landgilde af Eghebiærgh Gods i Orz-Hæret tre lødhe Mark, sam och føretyve skubst regneth for hver lødhe Mark. (s⁸)

Ods-Herred var ellers af R. Eric og Dronning Margrete pantsat til Kapitlet i Roskilde, og haver samme, tillige med sin Biskop Peder, i dette Aar 1400., pro- fefsto b. Gregorii Pape (12 Martii), ladet Erke-Biskop Jacob i Lund, med fleere, sætte deres Segl under et Brev, af Indhold: at Godset i Ods-Herred ej skal løses dyrere fra Kapitlet, end for Ottæ thousand lødich Mark, fem oc føre- timghe Skilling lub. rekneþæ for huar lødich Mark (t⁸). Dette Pant be- holdt Biskopen og Kapitlet ikke længere, end til Mortens-Dag, Aaret efter, 1401. Da er der til Helsingborg oprettet trende Forskrivelser (u⁸), hvorved de oplade Odh-Hæret med Nygarth og Nycöping, Tune-Hæret, med Nabeck, Brund-

Rrrr 3

by

(q⁸) Mon dette være skeet 1392., da der til Wordingborg, Fredagen efter S. Canuti R. & M. (10 Julii) blev gjort en ævig Fred imellem Dronningen og Hertug Geert, samt de høllste Grever, hvorved Biskop Eskild og var tilstæde? Hvist. p. 591.

(r⁸) A. R. (s⁸) ibid.

(t⁸) ibid. (u⁸) ibid.

by med Ringebeek, Lywngby og Lywngby-Sang, og Lywngby-Møller, og Stokörp og Jæcops Torp: Saa meget Gods, som Hr. Ficke Smegher har i Stöffnis Hæret, Litlæ Hæret, Skippings Hæret, med de Der Nigxel og Seræ: Saa meget, som Kongedømmet har i Görktingæ og Görktingæ-Sang: Saa meget, som Biskop Pæther indløste af Hr. Hinric Daa i Odz-Hæret for Hundrethæ loddic Mark; saa at de ikke beholdte meere tilbage i Pant, end Scanör og Falksterbothæ, hvoraf de forpligte sig at betale, paa R. Erics Vegne, til Hertugerne Barnym og Wartslaf, Brødre, af Bardh, (Man veed Kongens Hiertelag til de Pommerffe Forster,) aarlig fem hundreth Sundische Mark: Og endelig anslaae de Pante-Summen, hvilken de, i det første Brev, havde kaldet Tre thousand Mark Solffs, i det sidste til Seretiwghe thousand Lybisch Mark i Penninge oc Mynt, som paa Scane Marknethere geue oc genge.

Man har her et nyt Beviis paa, at en Skaans Mark var det samme, som en Skilling Grot; Thi de 8000 Mark lodig gjorde 40000 Skilling Grot, og folgelig, lige saa mange Skaanske Mark.

Og nu meener jeg at kunde forstaae et Sted hos Hvitfeldt (v⁸), som hidindtil er forekommet mig heel utydeligt, og hvorom jeg af Brevet selv, som nu ej meere er at finde, ingen Oplysning kunde hente.

„ Aar 1400. (skrifer han) hafuer Dronning Margrete pantsæt Biskop Esfild „ aff Ribe, Trøpborrig oc Lyherret, som Hun købte af Hr. Claus Limbeck. Der „ fore fik Hun af Bispfen 5000 Løde Marck, dubbelt regnet, for huer Marck „ 40 Skilling, herudi Riger gialt. “ Meeningen er aldeles ikke, at Biskops pen skulle have laant Dronningen 5000 lodige Marck dobbelt regnet, eller 10000 Løde P, og kun faaet Pant for Halvparten; (Nej! dette tog den ærverdige Fader sig vel vare for!) men, at der blev regnet to gange 40, eller 80 Skaanske Skillingen, det er 5 mf. Skaans, paa hver Løde-Marck.

1401. feria 6ta ante Oculi, Bertæ, relicta Hennikini Grewesmdle, quondam villani Hafnensis, slyder Thomæ Tagheson, convillano suo, in viginti marchis argenti, in albis, puta, denariis legalibus & dativis, og pantsætter ham derfor sin fundum, una cum domo lapidea in platea, dicta Thydisteman negadæ, inter curias Mönichini Sutoris, & Penichini Sudenaa, ad sedecim annos, saa at han, Thomas Tagheson, og Arvinger, omnes obventiones,

fru-

fructus & reditus, sublevent omni anno, in sortem debiti principalis minime computandos. Hermannus Kruse, Proconsul Hafnensis, Johannes Jacobi, og Magnus Nielson, Consules, have tillige sat deres Indsegl for dette Brev. (w⁸)

1401. Søndagen Oculi, har Petrus Jacobi, Villanus Hafnensis, for viginti sex marchis argenti legalibus & dativis pantsat Thomas Thagesøn dimiditatem curiæ suæ occidentalem, inter curiam Johannis Godensteen, & dum lapideam Thomæ Thagesøn, paa 27 Mar. (x⁸)

Dette er en Vidisse, udstædt af Jacobus Johannis, Provisor Castri Hafnensis, Hermannus Krusæ, Nicholaus Boson, Proconsules, Petrus Andreæ, Advocatus civilis, Johannes Jacobi, Johannes Boson, Matthias Rud, og Henricus de Bergh, Conconsules.

Begge disse Breve tænker jeg at lyde paa Lødige Mark.

1401. d. Jacobi (25 Julii), Jacobus, dictus Billæ, Miles. (skjlder Dño Petro Bassæ de Swenstæorp, Militi, in centum marchis argenti, in alba pecunia monetæ legalis & dativæ, cum quibus mercator potest alteri satisfacere mercatori, qualibet marca, in valore, pro quinque solidis grossorum computanda. (y⁸)

1401. profesto S. Michaelis, Gertrudis Pæthærsdotter, relicta Dñi Erici Barnumssøn, militis, de Skarsæholm, er i Giæld hos Benedictus Billæ, Armiger de Solbjerghe, in centum marchis puri argenti, ponderis Colonienfis, & nullo alio valore. (z⁸) Endog dette Brev, frygter jeg, at lyde paa Mark Lødig, og ikke Mark siin.

1402. fer. 6ta ante Reminiscere, har Frater Laurentius Abbas, og Klosteret i Ringsted, forpagnet Arnoldo Matisson, Armigero, og Hustrue, paa Livs Tiid, deres Gods i Windorp, Brethueth, Thordorp, og Drawæthorp, i Myærløse-Zæreth, imod aarlig Afgift septem pund siliginis, & septem pund ordeï, tres marchas argenti in bona & currenti moneta, & sex lagenas ale cum, dicto-

(w⁸) A. R.

(x⁸) ibid.

(y⁸) ibid.

(z⁸) ibid.

dictorum Siorth Sild, aut, pro qualibet lagena, anno, quo aleca ibidem in passagiis non capiuntur, duos solidos grossorum. (a^o)

Naar et Pund Grot er 10 Rdr. 3 mf., saa galdt en Tonde Sild, efter dette Brev, 1 Rdr. 5 f.

Et Brev, udgivet Mikkelsdag 1406., findes: cum uno porco, valente unum solidum grossorum, vel duabus pernis lardi (b^o). Et Sviin for 3 mf. 2 f., og en Heste-Skinke for 25 f.

1407. Sabb. p. Quasimodogeniti, Bo, Biskop i Arws, og Kapittet, fikendes, at Dronning Margretæ har givet først thusenda lodicæ D, i retæ pæningæ, til Dom-Kirkens Bod og Bedring i Tag, Bygning, Ornament, og Glar windhughæ; Dernæst Sier Hundrich lodhige Mark, for hvilke skal kjøbes frit Jordegods og Rente, hvoraf Kannikerne skulle hver Aften, Evidelig til Dømmen, mellem Aften-Sang og Nat-Sang, giøre en høitidelig Processionem med Blus og Røgelse, med Klerke og Pablinge, som da hver Aften i Aftensang stande, ud af Choret, og til vor Frue Altare, hængt sønden ved Chors-Dørren, der for at blive staaende, og synge, o. s. v. Og hver af Kannikerne faaer paa den Tiid Len Engilsk, eller thre sma Pæningæ, som i Landet tha gangæ — Givet til Calungburgh. (c^o)

Regnes 4 lodig Mark paa et Pund Grot, og dette til 10½ Rdr., saa er en Mark lodig 2 Rdr. 3 mf. 12 f., og disse 1600 lodig Mark 4300 Rdr.

1407. 2. fer. prox. ante 21 Sept. (Matthei Evang.), Eskil, Biskop i Ribe, og Kapittet, fikendes, at Dronning Margretæ har givet sam hundred lodhich March, til at stifte et Altar, og en Ewig Messe i Dom-Kirken, og skal der giøres Dronningens Faders, og hendes egen, Aar-Tiid, hvert Aar, anden Dag næst efter vor Frue Dag Annunciacionis, og paa samme Tiid skal den, som fornævnte Altar forestaaer, give Kannikerne, som om Dagen ere i Siæle-Messe, og om Aftenen tilforn i Vigiliis, Len lodhich March, at stifte iblant dem, og skal Messens

(a^o) Min besønderlige gode Ven, Hr. Justitz-Raad Brinch Seidelin, har haft den Godhed at underrøtte mig om, at disse 4 Stæder ligge til hans Sædegaard Erichsholm, og ved Stranden. Winderup var en Gaard, som er afbrudt. Breved Bye bestaaer af 5, Thorup af 3, og Dragerup af 4 Gaarde.

(b^o) A. R.

(c^o) ibid.

Tjeneste, til Lands eller Blands, med hundred Wapend: En jeflik wepener scal, eft des behoff ys, enen hingst mit sik hebben. Derfor betale de ham, hvert Fierding-Mar, vyff hundred lodeghe mark, vyff vnde vertich lubesche schillinge vor jewelke lodege mark to rekenende. (h^o)

Ligelydende Hayes saavel fra Hertug Wartslaf til Stetin, Første til Rygen, som fra begge Hertugerne til Stetin, Otto [og] Casimir. (i^o)

Jeg har tilforn anført Dronning Margretes anseelige Gave til Roskilde Kapitel af 1411. Naar samme udregnes efter den af mig nys brugte Maade, saa beløber de 16337½ Mk. Lybst, eller 261400 Skl. Lybst., sig til 5808 Løde Mark 40 Skl. Lybst, eller 15248 Rdr. i Mk. 2 s, og de 8437½ Mk. Lybst., eller 3000 Løde Mark, til 7875 Rdr.

Da der i Pölemans Regning af 1413. forefindes en Sum, der ogsaa endes med 37½, saa har sligt givet mig Anledning til at udregne den i Lybste Skillinge, hvorved jeg befinder, at den bedre udvikles. Jeg sætter forud, at en Rhinst Gyl den gælder 24 Skill. Lybst., og altsaa - - - 4000 fl. = 96000 s Lybst. Dertil have vi (1) 2437½ Mk. Lybst. - - - - - 49000 s. L.
 (2) 100 lødig Mk. - - - - - 4500 -
 (3) 2000 Mk. Lybst. - - - - - 32000 -
 (4) Sølgetig skal 1000 Sundisse Mk. gjøre 10500 - 96000 s Lybst.
 Og en Lybst er til en Sundist Mark, som 16000: 10500 = 32: 21 = 3: 2.

1413. 4 April (St. Ambrosii), Jessæ Lunggæ, Wepnær af Thwedhæ, skylder Fru Elyzabeth Hans dotter, Zer Folmar Jæppsons, Ridder, æfter leue, Vll Lødæge march, ij Schill. Grot myn, i soodan Mynt, oc Pæningæ, som gewælj og gengæ ære i Falster oc i Selandhæ, oc hwar Lødæge March V. still. grot, pantsættendes derfor sit Gods i Lydhæmark i Selandhæ, som giver ij still. Groter arligæ til skyld. (k^o).

1415.

(h^o) Ibid. See Udtag af Brevet hos Hvitsfeldt p. 64r. hvor hingst oversættes ved en læt Hest. Afskriveren har ellers tvende Stæder paa samme Side sat 500 Løde Mark, 45 Skilling Lybst, uden at legge de øvrige Ord til, ligesom den sidste Sum var en Tilgift til den første.

(i^o) A. R.(k^o) Ibid.

1415. 6 Dec. (Nicholai Ep. & Confess.), har Ake Thorbiörnson givet sin Zuesfru Ingebwrgk Tii Lødhogh Mark i Morghongawa, for hvilke han pantsætter hende 2 Gaarde i Götaby, og i Giislastadha i Liwngby Sogn. (1^o)

1423. Sabb. infr. 8 vas Nat. Mariæ (8 Sept.), Magnus Magnufs., a Wapn, aff Geisthe, skyder K. Eric thry hundretke Løthighe march, søm oc firetii schilling Lubische regnede for hver Løthich March. Givet i Köpendhaffn. (m^o)

1425. 14. Sept. (Exalt. Crucis), er til Mofegarth sluttet et Samfrønder: Skifte mellem Jörien Rwt af Schio:denæs, Ridder, og Pa'ne Jenflön, a Wapn, hvori meldes paa et Sted: thre Schilling Grot for eet Pund Korn: Og paa et andet: En Garth, giver vij Schillinge Engelsche, og en Garth, giuer tw Lub. Marck, the schule boothe stande for ij Pund Korn. (n^o)

1425. Lucie dagh (13 Dec.) Wærnær Byttou, Byman i Köpendhaffn, er gæltch schyldugh bestedhen Man Jenis Andressön, caller Langebonde, Byman i Köpendhaffn, søm lødth Mark Sölffs, søm Skeling grot i hwar Lødth Mark, ni Skeling Lubisk i hwar Skeling grot, sodanæ penninge, som i Lubike oc i Wisner æra geuca oc gænge. Hvorfore jeg pantsætter (siger han) to mynæ Bodher, oc all mynæ Rættigheth i then Grwnd, som the forn:te Bodher sta uppa pa Draghör, synnen vidh Talbodhen strædit, liggendis hos then Strandbodh, søm jæc sæluer ibor om Høsten pa Draghör. Lovendes at hiemle den meth Landz logh, søm andræ Bymæns Bodher oc Grwnd, som bo i Köpendhaffn oc Bodher hauæ i Draghör. Niels Jude, Siærchings Mañ i Köpmanhaffn, har tillige sat sit Incile for dette Brev. (o^o)

1429. Martini. Nicholaus Eri in Aasleff, Armiger, skyder viro nobili Petro Andrea, dicto Griis, Armigero, in viginti quatuor marcis argenti, in bonis argenteis Nestwediensium Sterlingis, ita quod quilibet Sterlingus tres argenteos Lybicensis æquiparatur & ponderatur, og pantsætter ham curiam in Gerlowe in Löwe-herit, ex qua duo talenta annonæ, cum dimidio, cum duobus solidis grossorum, pro annua pensione solent dari. (p^o)

1438. quinta die Pentecostes. Ilyænæ (Ellen) Hans Ransaws Dotar, oc Ota Maiænstorpæ Estælevæ, skyder Michiel Rwdh af Wetby, a
S 559 2
Wapn,

(1^o) A. R.

(m^o) Ibid.

(n^o) Ibid.

(o^o) Ibid.

(p^o) Ibid.

Wapn, XX Lodiic Marc, gewæ penninge oc genge, meth hwilkyæ Rispman ma swolt gora annæn Ryopmann ij Syaland, wndantagnæ Kobpenninge, vm thee wordæ giensse. Pansfetter sin Gaard i Sowæ i Lillæ hæret, som giber thry pund Korn aarlig i Landgilde. Blibe Pengene gwlnæ til Mortens dag, da skal Landgildet solwæ Sowet-Penningane. (q^o)

1440. 6. Fredag før Kyndelsmisse, Pedher Smed, Radman i Malmöge, ffylder Wælbyrdigh Hannes Mindel, Kongens Foghet ok Myntemestere i Malmöge, Zalfstredie hwndrerbe Lubste Mark ok othe Lodig Mark, i thsligh Mynt, som Kongen tager i sin aarlige Skat i Malmöge. Pansfetter sine 3 Bodher med Riældere under, og swarer deraf Othe lodige Mark til Landgilde. (r^o)

Jeg vil slutte med Biskop Knuds Regel, skiont den er intet mindre end frie fra Undtagelse. Ved de Ord i Jydske Lovs 2 B. 5 R. en halv Mark Solff, lyder hans Glossa saaledes: Item, licet marca argenti sit multiplex, tamen hic in legibus, & in communi loquela danica, atque literis, intelligitur, ut hic, de quinque solidis grossorum, nisi adjectio alia fuerit adposita, ut quia marca argenti colonientis, vel aliter. (s^o)

§. 18.

Efterat jeg saaledes, saavidt mueligt, har stræbt at opfylde mit Løfte, staaer nu intet meere tilbage for mig, end at fremlegge de tvende, hidindtil utrokte, Mynte-Foreninger. Den første henhører vel ikke egentlig til den Danske Mynte-Historie, men giber dog god Oplysning om Stædernes Mynt, der næsten altid har staaet i nær Forbindelse med Børes, og tjener tillige til at giøre Tavlen over Mynte Fodens Afstaaelse, som et got Kompass at sejle efter i denne vildsomme Søe, desto fuldstandigere. Om den anden fandt derimod ingen Tvivl være, at den jo baaede oplyser en betydelig Tids-Punkt i vor Mynte-Kronike, og tillige fortiener saa meget meere at sættes Priis paa, som den, efter mit Vidende, er den ældste af det Slags, der indtil denne Tid er kommen os for Dje.

Foruden de Numrænkninger, som jeg haver tilføjet denne sidste, er der tvende Postter, som jeg ikke fandt forbigaae endnu i Korthed at-bere. Den eene betrefser

Dron-

(q^o) A. R. (r^o) Ibid.

(s^o) Expositiones circa leges Jucie. Hassnic. 1508. 4to. plag. H. 6.

Dronning Philippæ Person, og den anden viser nogle Omstændigheder i Historien, som just af Foreeningen selv noget nøjere kand bestemmes, og fores i en rettere Orden.

At denne prisværdige Dronning og rettskafne Landets Moder, foruden andre ypperlige Anstalter til Rigernes Bæste, ogsaa skulle komme den forfaldne Mynt til Hielp, dertil anseer jeg som et Forvarsel det Røgte, hvilket, formodentlig strax ved Hendes Majestæts Ankomst, blant Almuen har været udstrødt, at Hun skulle have bragt Kongen til Medgift en eeneste Guld-Mynt, af mange tusinde Gyldens Vægt og Værdie.

At jo Høistbemelde Dronning kom vel udstyret og bemidlet til Danmark, er fast ikke tilladt at tvivle om. Hvitfeldt vidner (t^o), at "hendis Løsen bleff "siden Konge Christiern den første tildomt, Aar 1478., fordi at ingen haffde "fordrit paa Arffve inden Aar oc Dag." Og man læser hos Rymer (u^o), at Kong Henry IV. den 26 Julii 1406. har givet Biskop Henry af Bath, med fleere, Fuldmagt at handle om Medgiften, (de & super dote live dotalitio carissimæ filix nostræ, Philippæ, secundogenitæ nostræ). Men at hun derimod skulle have bragt den største Deel af sin Brudeskæt med sig i een saa uhandelig og urimelig Guld-Penge som denne, det er paa den anden Side mindre tilladt at sætte Troe til.

Brenner (v^o) har vel ikke ventet at faae denne Mynt, der, efter hans Tanke og de Svenske Kronikers Beretning (w^o), skulle være paa nogle tusinde Ducater,

§§§ 3

nogen

(t^o) Pag. 744. (u^o) Tom. VIII. 447. Det er saavel i dette Brev, som i et foregaaende af 28. Juni 1402. (Ibid. p. 266.) at Dronning Margareta kaldes Isabella, i hvilken Anledning Gram (Not. ad Meursium, Florentiæ 1746. fol. col. 551. not. c.) med største Feje siger, at man end ikke kand forlade sig paa de høistideligste Documenter og Konges Breve, naar de handle om fremmede Personer og Sager. Saaledes, for Exempel, gifter Speed denne vor Dronning Philippa med Kong Hans, (John Speed History of great Britaine. Ed. 2. London 1627. fol. Pag. 634. Philip, married to John king of Denmark and Norway) sættende hende ellers ræt nok, som den anden i Ordenen, næst efter Blanca, blant K. Henry IV. hans Døttre. Det eeneste jeg ellers vidste at sige til denne Skrivefeils Undskyldning, er dette: Man erindrer sig, at Isabelle, den ældste Daatter af Charles VI. Konge i Frankrige blev 1396., i hendes Alders 7de Aar, viet og givet til Kong Richard II. af Engelland, og at de Engelske, efter Richards Død, maatte, i Anledning af de Franckes ofte igientagne Paastand, nødes til at sende hende 1401. hjem igien; men at der om Brudeskættens Tilbagelevering, som det vigtigste, endda længe blev trettet (Rapin Thoyras Hist. d'Angleterre, Haye 1733. 4to. Tom. III. p. 30. seq.) Jeg tænker altsaa, at de Engelske Cancellister have haft deres Hoveder saa opfyldte med denne Sag, at de lettelig kunde sætte Dr. Isabellæ Ravn i steden for Dr. Margretes.

(v^o) Elia Brenner Thesaurus Nummor. Sveo-gothicor. Holmiæ, 1731. 4to. p. 28.

(w^o) See Hvitfeldt pag. 629.

nogensinde at see; men derimod har han ønsket at faae Erfaring om dens Præg paa begge Sider, eller i det mindste at kunde meddeele den Lærde Verden en nøjere Beskrivelse over den. Jeg for min Part forlangede heller at see Stempet og Møllen, eller hvad andet Smede-Verktøi den var forarbejdet med.

Sandhed at sige, da bliver det vel sikkerst at holde sig til Hr. Professor Rinks (x^o) Meening, der ogsaa af Laverentzen (y^o) er antagen, at nemlig Nummus, eller Denarius, eller hvad andet Ord, ved en Rastevind, kand være kommen ind i de gamle Kroniker, ej vil sige andet, end en vis Sum Penge, eller en saadan Klump Guld, som Valentiniani og Valentis Lov taler om, L. quotiescunque. 27. C. de susceptorib. (z^o), ligesom vi nu sige om en riig Brud, at hun har bragt sin Brudgom en god Stilling til Medgift. (a¹⁰)

Overalt fortælles Historien paa saa adskillige Maader, og om saa adskillige Personer, at man fast ikke kan ansee den for andet, end et Eventyr.

Gram (b¹⁰) lærer Os, at det samme fortælles om den Portugisiske Prinsesse Eleonora, som ægtede den elskværdige Danske Prins, og udvalgt Konge, Woldemar III, Søn af K. Woldemar II, og skulle have tilbragt ham en Penge paa 100000 Gylden.

Krantzius, der maaskee nu er vor eeneste rette Hiemmelmand, men som dog vist har havt et slags Hiemmel igien for sig, beretter (c¹⁰), at Philippa var Kongens Datter af Portugal, og, som Ordet gik, bragte K. Eric til Medgift En Guld-Penning, af megen Vægt, og af Værdie til mange Tusinde.

Men

(x^o) Eucharisius Gottlieb Rink, Professor Juris publici til Altorf, er Forfattere af det grundige Skrift. De veteris Numismatis potentia & qualitate. Lips. 1701. 4to. See p. 189.

(y^o) z¹² b. (z^o) Quotiescunque certa summa solidorum pro tituli qualitate debetur, aut *auri massa* transmittitur, in septuaginta duos solidos libra feratur accepta. Ust-
saa gik der 48 Skilling paa Marken, eller 6 Skilling paa Ungen, sølgelig forståes ved solidus en saadan Byzantiner, som jeg meener K. Eric's Guld-Mynt at holde tvende af.

(a¹⁰) Christian Gottlob Haltaus Glossar. germanic. med. xvi. Lips. 1758. fol. PFENNING, Penning, denarius, numus. Pecunia in genere, quantulacunque, vel quantacunque

(b¹⁰) ad Meurf. col. 554. not. (a)

(c¹⁰) Alberti Krantzi Wandalia. Francof. 1580. fol. L. XI. C. 18. p. 258.

Men ingen af disse vejer op imod den, Rink (d^{10}) taler om: „ Den største
 „ Penge, (sigerhan) som Verden har seet, er slaget i Riisenhavn (nemlig Skue-
 „ pengen paa Admiral Niels Juells Søe-Slag): dog undtager jeg den; som
 „ Prinsessen af Frankerig bragte sin Brudgom, Kongen af Engelland, til Med-
 „ gift, hvilken vejede til nogle Hundrede Tusinde Ducater. „ (e^{10})

Han melder ej, hvilken Prinsesse han sigter til; ikke heller fand jeg paa-
 tage mig at giætte det: Ikke desto mindre, naar man vil sætte det fabelagtige
 til Side, og ikke forestille sig, at der haver været Mynter, eller Skuepenge, til
 af den Bægt, at Thor kunde nøjes med en Eeneste saadan, til at lade sig giøre
 en Guld-Hammer af, tænker jeg, at han ligesaavel fandt have meent den forom-
 rorte Franke Isabella, Enke-Dronning i Engelland, som nogen anden.

I den Fuldmagt, som R. Richard II. den 8 Juli 1395. (f^{10}) giver sine Ge-
 santere, Erke-Biskopen af Dublin, Biskopen af St. David, Greven af
 Routland, med flere, at handle om dette Gistermaal med de Franke, befales de,
 at begiære til Medgift, 2 Millioner Guld, nemlig i Franke, hver Franke til
 40 Sterling, Engelsk Mynt, og den Begiæring skal de vedblive een Dag: Vilde
 de Franke ej samtykke deri, skulde de begiære halvanden Million, og blive derved
 i tre Dage: Kunde de endnu ikke erholde dette, skal de, til endelig Slutning,
 paaaae een Million Franke. Men herpaa blev dog endnu noget mere at af-
 ringe; Thi af Kongens Erklæring, givne den 1ste Januarii 1396. erfæres, at
 han lod sig nøje med Otte Hundrede Tusinde Franke i Guld. (g^{10})

Disse

(d^{10}) I. cit. (e^{10}) Man betænke, hvad Lyngsel den skulde have havt, da en Tonde Guld
 eller 100000 Rdr. i fiint Guld, efter $15\frac{1}{8}$. Forhold, vejer 18 Lb 3 H 21 Lod 3 Qv .
 3 Pf . $7\frac{1}{22}$ E Collniff, eller 17 Lb 2 H 16 Lod 2 Qv . 1 Drt $1\frac{20}{57}$ E Dansk Bægt,
 hvilken er til den Collniff, som 17:16.

(f^{10}) Rymer. T. VII. 804. Instruções, traditæ Ambaxatoribus &c. -- ITEM, de deman-
 der Deux Millions d'Or, (c'estaffavoir) en Franks, esteant chescun Frank de la value
 de XL Esterlings de la Monoie d'Engleterre -- & demoergent les ditz Messâges sur cest
 demande un jour. ITEM, en cas que les Francoîs ne soi vozront accorder, les
 ditz Messâges demanderons un Million & demy..en Franks -- & sur cest demande de-
 moergent -- trois jours. ITEM, les trois jours passéz, les ditz Messâges demanderont,
 pour finale conclusion, une Million de Franks &c.

(g^{10}) Ibid. VII. 811. Instruções, sive Declaratio voluntatis Regis super Articulis Matri-
 monii cum Isabella Franciæ-- Quant à la Primer Article.: Qui parle de la Somme de
 Oyt Centz Milles Franks d'Or - la voluntée de notre Seigneur le Roy est que -- il
 se tient pour content de la dite Somme --

Disse vare visselig ikke smaae Summer. Det er forhen viist, at en Nobel var slaget til 6 lh. 8 d., eller 80 d. Sterling, altsaa var en Franc d'Or, lige som den og her beregnes, 40 Sterling, og, da en Nobel galdt 4 Rdr. i M^k. 3 s, saa var den først paaستاارde Sum, 4,197,916 $\frac{2}{3}$ Rdr., og den siden indgaaede, 1,679,166 $\frac{2}{3}$ Rdr.

Vil man ellers kaste et Die tilbage paa Fuldmagten til den Handel, om Egteskab imellem Hertugen af Bayren og R. Eric's Søster, af 1406., saa sees, hvor meget man har bundet sig til Forskrifter i de Dage, og at den Cenes Maade at handle paa har været en rigtig Gienpart af den andens. Men saavidt om denne Post.

Jeg melder kun et par Ord om den anden Post; Thi jeg haster, og undseer mig ved, længere at opholde Selskabet. Den almindelige Sagn er, at R. Eric tilfattede saa mange Penge paa den Jerusalemste Reise, at han, ved sin Tilbagekomst nødtes til at slaae slæt Mynt, hvilken dog Dronningen, ham uafvidende, indkaldte, og lod mynte bedre Penge i Stæden.

„ Efter Konning Erich (Sriver Hvitfelt (h¹⁰),) vaar igienkommen fra „ Bngern, oc den Jerusalemste Reyse, lod han slaae en ond Mynt her udi Ri- „ get, af Raaber; Derfore hørde han ilde aff alle Mand. Mange Pasqviller „ oc Riim vaare gjorde derom, hannem til liden Ere. Saadant vaar den „ gode Dronning Philippa hart imod, Oc siges hun paa hendes egen Haand, „ hannem ubevist, under samme Stempel at haffve ladet slaae en bedre. „

Cornerus (i¹⁰), som levede i Kong Eric's Tiid, fortæller omstændelig: „ Hvorledes Kongen brugte denne Verdens Tredskhed, og lod slaae Kobber „ Mynt,

(h¹⁰) p. 726. (i¹⁰) Chronicon Herm. Corneri. in Joh. Georg. Eccard. Corpore Hist. med. xvi. Francf. 1743. fol. Tom. II. col. 1266. ad ann. 1425. Ericus Rex Danorum astutia mundana usus, inconsveta tamen, monetam fieri fecit novam ex toto cupream, & illam solam recipi præcepit, ut vulgabatur, & non aliam, ab incolis regni, sub poena privationis omnium bonorum. & ut moneta prædicta ad manus omnium eo expeditius veniret, mandavit omnibus sibi subjectis, ut monetam quamcunque aliam, si quam haberent, suis præsentarent campforibus & monetariis, & novam pro ea reciperent ab eo factam, qua in emendo & vendendo, & nulla alia, uti deberent. Quod præceptum injustum satis, ut apparet, oppidani & villani audientes, & poenam appositam incidere formidantes, monetas extraneas, argenteas & aureas, supradictis monetariis præsentaverunt, & pro auro & argento cuprum receperunt, & sic Regem ipsum suosque campfores & monetarios ditaverunt, se ipsos vero depauperaverunt. Videntes autem mercatores

„ Mynt, samt befalede sine Undersaatter at aflevere deres gode Mynt til hans
 „ Berederere og Mynte-Mestere: Men at Risbmændene, som mærkede, at denne
 „ Færdighed blev dem til Skade, holdte deres Zahre tilbage: Endelig at Dron-
 „ ningen strax derpaa affskaffede denne onde Mynt, og lod slaae god Mynt i
 „ Staden, efter Soestædernes Mynte-Fod. „

Messenius (k¹⁰) efter at have fortalt, hvad der tilbrog sig paa Reisen til Jerusalem, henfører det om Mynten til Aar 1425., og siger, at Dronningen ofte tilforn hemmelig havde forbedret Mynten.

Jeg siger, at, skient Hoved: Sagen upaatvivselig har havt sin Rigtighed, er den dog ikke just skeet paa den Maade, som nu er anført. K. Eric var ikke kommen tilbage fra sin Reise før September-Maaneds Udgang 1424., da han befandt sig til Helsingborg (1¹⁰). Fra den Tid af, og indtil Foreeningen med Stæderne blev sluttet, havde han alt før kort Frist til at kunde anstille nogen Myntning. Det var ikke vel mueligt at holde en saa offentlig Handling skjult for

catores & advenæ, prudentiam hanc mundanam non in bonum eorum vergere, merces suas apud se retinuerunt, & res pro rebus commutare studuerunt. Regina tamen non valens audire detractiones & oblocutiones hominum, in dedecus & vituperium honoris domini sui Regis & mariti sonantes, statim post dictam monetam cupream abjecit, & bonam monetam cum civitatibus maritimis æquivalentem fabrefecit, ac eam recipi ab omnibus mandavit.

(k¹⁰) Joh. Messenii Scandia illustrata. Stockholm. 1700. fol. Tom. III. pag. 49.

Anno 1424. ineunte, in Pomeraniam Ericus contendit, & inde Cracoviam Poloniae accedens, illic XII Februarii, nuptias Regis Vladislai, cum Sophia celebratas, sua cohonestat presentia. Quando etiam cum Vladislao agit, de filia Hedvige, suo patrueli desponsanda Bugislao. Deinde Budam Ungariae profectus, ad Sigismundum Cæsarem, litis arbitrum à se adversariisque priori anno delectum, XXVIII. Junii, sententiam illius assequitur, Jutiam sibi australem tenore firmissimo adjudicantis. Hinc proinde alacrior, votivæ Jerosolymam se accinxit peregrinationi, & in reditu suo proditus effugit per quendam Casaris aulicum, Buda cuidam Turcarum destinata, quod Scandia foret toties Monarcha, dato clam auro, periculum evadit.

Anno 1425. Ericus in Scandiam reversus, pro argentea complet illam monetam cupream affatum signatam. Illius vero dolens vicem optima Regina Philippa, & mariti consulens exultationi, hoc tempore, velut aliàs frequenter, clanculum percutit argenteam, tacite per regna dispersam.

(1¹⁰) Olof Dalins Geschichte des Reichs Schweden. Leipz. 1757. 4to. 2. Th. p. 493.

for Kongen, som den, der i October strax efter gif for sig mellem Dronningen og Stæderne. Man indseer ikke heller, hvad Fornødenhed der var i; Thi ligesom Dronningen aldrig havde brudt til, at hendes Gemahl skulle fortørnes paa hende, saa læser man heller ikke andet, end at han jo altid var fornøjet med hendes Opførsel, undtagen den eene Gang, da hun vilde være Kaper, og derved faldt ham ind i det Haandværk, som han paaastod, alleene at være Mester i, og derfor vilde have sig selv forbeholdet.

§. 19.

Stædernes Mynte-Foreening:

Recessus Hanfæ. fol. 365. a.

1403.
6 Febr.
arii.

Witlik si alle denghennen, de dessen breffseen, edder hēren lesen, dat Wi Borgermestere vnde radman̄ der Stede nascr., alse Lub, Hamborch, Rostoch, Stralessund, Wismer, unde Luneborch, vme nuttigheit vnser Stede, vnde vnser borge, vnde vmme des gemene besten willen, eendrachtliken slan willen laten, in vnser Steden, ene Munte, dar mede de ene deme anderen vuldoen, vnde sinen noghe machen, mach. In deffer wise, dat wi willen slaen late eene Wittenpenik (1) van IIII pen. lub, also, dat der pen van IIII pen wegene Mrk schal holden IX. pen finer saye, dat is xii $\frac{1}{2}$ loet fynes lodiges suluers, dar schalme inspisen iii $\frac{1}{2}$ loet coppers, dar schalme van scroden, vnde maken, van der wegen mrk IIII Mrk, waneir dat alrede munter is. Vortmer scolen de holen pen (2) holden negen loet sulus, na der saye, dar schalme inspisen VII loet coppers, dar schalme van scroden vnde maken, van der wegen mrk III mrk, waneir dat alrede mutet is. Vortmer de bellinge (3) scholen hebben VIII loet suluers, na der saye, dar schalme inspisen viij loet coppers, vnde me schal dar van scroden, vnde maken, van der gewegen mrk III mrk, waneir dat alrede mutet is. Vortmer scholen de va Rostok, vnde vame Stralessunde, slan laten hole pen (4) der III pen scolen II lub pen werd wesen, vnde de wegen mrk schal holden IX loet suluers, na der saye. Hir van schalme scroden, vnde maken, van der wegen mrk XI mrk sudesch, vnde IX pen Sund, vnde dit schal en iflik muter van deslj. vorscr. Steden hol.

holden in der wise, alse vorscr. steit, vnde meschal dat Geld varen, in ifliker stad vorscr., vd des copmas budele, edder vor deme Stapele vp der Mute, wor me ieuest wil, up des muters leuend, vnde en iflik muter scal sodayn Gelt likelaten schroden, vnde wegen, in den clouē, bi sinem ede, vnde de Werkman, de dat gelt plecht to schrodende, de schal sinen Muntemeste sweren bi sinem ede, dat he sodayn Gelt van der smeden nicht schal antworden, wañeir dat alrede mutet is, id en holde so vele in der schrodinge, alse vorscr. is. vnde werit, dat God vorbede, dat ienich Muter brokastich worde in dessz. saken, den schalme richtē an sin hogeste; vnde werit, dat he der stad, der munter he were, entworde, also dat se en nicht vorbringen kunden, sunder argelift, de Stad schal den andern Steden beteren IIII^c. mr. lūb. Vnde desse pen van IIII pen scole hebben, alse de Lub, den Lubesche Arn an beiden siden, de Hamborgeschen ene Borgh an beiden siden, de van Rostok enen Grip an beyden siden, de vame Sunde ene Stralen up beyden siden, de Wismschen ene halue Ossencop vnde ere schilt half in beyden siden, de van Luneborgh enen Louwen an beyden siden; vnde en man schal deffen VI Steden iseren smeden, vnde de schal to Lub wesen, vp dat me den pen bekennen mach; vnde werit sake, dat de yserē snider storue, so schalme de fuluē punt sume ene andn snide antwordeden, de se vortan snyde. vortm schal en iflik van dessz. Stede beden, dat nen muter, wesseler, edder goltfmit, edder yemat anders, graue schal ienigerleye mute yferne, ok en schal nen muter, wesseler, goltfmit, edder yemant anders, he si war man he si, dessz. vorscr. pen vtschete, vd wege, befniden, edder ienigleye wys vorergerē, bi vorluft fines liues. Vortm schal de tid deffer endracht angan to midvasten negeftkomende, vnde schal vortan waren X jar dar negeft sunder middel volgedē, vmme deffer tid scole dessz. vorscr. Stede nen ander fuluer gelt slan laten, men alse vorscr. is, id enwē, dat se mitenander anders wes endrachtliken to rade worden. Vortm schal en iflik Stad bi ere louē des Jares also vele wictes geldes slan laten, alse se vortbringen kan, sūder argelift, sunder holes gel-

des mach en iflik Stad slan late II^c. lodig. Mrk, vnde nicht mer. Sunder de van Lub. mogen slan laten III^c. lodige m^rc. sodan Geldes. Vortmer is desse mute dar up gefad, wanne datme de lodige m^rk kost vor V m^rk. m^y 1 s. vnde dat me gift dem Muntemestere xxvii pen. ok schal en iflik Stad vorbeden, dat nemat fuluer vtvore schal, he si Borger, edder Gast, bi vorlust des Suluers, vnde L. m^rk lub. vnde werit, dat iemat dar ane vor dacht worde, de schal sik des mit sinem ede vntleddegen, vnde, des to ruchnisse, sind vnser vorscr. Stede Ingele. mit witschop gehage an dess. bref, de geue vnde scr. is to Wismer, na Godesbord, MCCCCIII. Jar. in Sunte Dorothee dage der Hilgen Jucvrowen.

Annærkninger.

1. Wittenpennink.] Paa hoer af disse Zviide gif 4 Lybske Penninge, og 3 Zviide gif paa en Lybsk Skilling, eller 48 paa en Mark Lybsk. Den raa Mark blev udmyntet til 4 Mk. Ebsk., eller 192 stk. Hvert Støkke vejede da $22\frac{2}{3}$ Esh, og, som de vare $12\frac{1}{2}$ lodige (eller $9\frac{3}{8}$ Penning; thi 9 Penning er en Skriver Feil), saa holdt Støkket i siint $17\frac{1}{8}$ Esh, og den siine Mark var udbragt i $245\frac{12}{27}$ ($\frac{2}{3}$) stk. til 5 mk. 1 s. $11\frac{1}{2}$ A Ebsk. Som da en Mark Solo kostede 4 Mk. 1 s. og Myntemesteren fik 2 s. 3 A., var Fordeelen $8\frac{1}{2}$ A. paa Marken.

En saadan Zviid er værd $44\frac{20}{83}$ s. Danske, eller $4\frac{2}{3}$ s., og derefter en Lybsk Skilling $13\frac{2}{3}$ s., og en Mark 2 Rdr. 1 mk. $3\frac{2}{3}$ s.

Da en Rhinsk Gylden 1403. blev sat paa 13 Skilling Ebsk., som forhen er erindret, var Forholdet omtrent $11\frac{1}{2}$.; Thi der gif 82 s. eller $6\frac{4}{3}$ fl. paa den siine Mark Solo i Zviide, og $70\frac{2}{3}$ fl. paa Marken siin i Guild (Praun. p. 97), hvilket gjør $11\frac{2}{3}$. Ligeledes holdt 13 Skilling Ebsk. $689\frac{1}{3}$ eller 690 Esh siin, og en Gylden $61\frac{1}{11}$ Esh siin, hvilket gjør $11\frac{1}{8}$. Regner man en Gylden for 12 s., og Marken siini i Solo for 80 s., bliver Forholdet $10\frac{1}{2}$.

2. Holen pennink.] Af Penninge gif 192 stk. paa mk. Ebsk., og paa 3 mk. Ebsk., eller den raa Mark i Bægt 576 stk., 9 lodige. Hver vejede $7\frac{1}{2}$ Esh, og holdt siin $4\frac{1}{4}$ Esh. Den siine Mark udbragt i 1024 stk. til 5 Mk. 5 s. 4 A. Ebsk. Om kost

Fosningerne vare, som før, 5 mk. 1 β . 3 \mathcal{A} . Altsaa Gevinsten 4 β . 1 \mathcal{A} . Støkket værd $1\frac{1}{8}$ β ., og derefter en Skilling $12\frac{3}{4}$ β ., og en Mark 2 Rdr. 0 mk. 12 β .

3. Hellinge.] Af Zækflinge eller halve Penninge, gik 384 stk. paa Mk. Lbfl., og paa 3 Mk. Lbfl., eller en Mark i Bægt, 1152 stk.; De vare 8-lodige. Vejede, som sagt er, Støkket $3\frac{7}{8}$ \mathcal{E} ., og holdt sin $1\frac{1}{2}$ \mathcal{E} .. Marken sin blev, i 2304 stk. udbragt just til 6 mk. Lbfl. Fordeelen var 14 β . 9 \mathcal{A} . Støkket værd $\frac{1}{8}$ β ., og derefter en Skilling $11\frac{1}{3}$ β ., og en Mark 1 Rdr. 5 mk. $5\frac{1}{3}$ β .

4. Hole pennink.] 3 Rostorfske eller Stralsundske Penninge, galdt 2 Lybfl., hvilket bestorker, hvad tilforn er erindret, at en Sundisk Mark var $\frac{2}{3}$ Lybfl., eller en Lybfl. $1\frac{1}{2}$ Sundisk. Disse Penninge vare 9-lodige. Deraf gik 192 stk. paa en Sundisk Mark, og 883 stk., eller 4 Mk. 8 β . 9 \mathcal{A} . Sundisk, paa den bestikkede Mark. Hvert Støkke vejede $4\frac{8}{8}\frac{20}{3}$ \mathcal{E} ., og holdt fint $2\frac{3}{4}$ \mathcal{E} .. Marken sin i 1567 $\frac{1}{2}$ stk. udbragt til 8 Mk. 2 β . $7\frac{1}{2}$ \mathcal{A} Sundisk, eller 5 Mk. 7 β . $1\frac{1}{2}$ \mathcal{A} Lybfl. Fordeelen var 5 β . $10\frac{1}{2}$ \mathcal{A} . Lbfl. Værdien $\frac{2}{3}$ β ., og derefter en Skilling Lybfl. $8\frac{2}{3}$ β ., en Mark 1 Rdr. 2 mk. $8\frac{2}{3}$ β .

Burderer man en Hviid for $4\frac{1}{2}$ β ., og anseer de andre Mynt-Sorter som Parter af samme, da udkommer følgende Tavle:

Mynternes

Navne	Forhold	og	Værdie.
Mark Lybfl.	- - 1.	- - -	2 Rdr. 1 \mathcal{E} . 8 β .
--- Sundisk	- - $1\frac{1}{2}$ 1.	- - -	1. \mathcal{E} 3. β 0.
Skilling Lybfl.	- - 16. $10\frac{2}{3}$ 1.	- - -	0. \mathcal{E} 0 \mathcal{E} $13\frac{1}{2}$ β .
--- Sundisk.	- - 24. 16. $1\frac{1}{2}$ 1.	- - -	0 \mathcal{E} 0 \mathcal{E} 9.
Hviid, Lybfl.	- - 48. 32. 3. 2. 1.	- - -	0 \mathcal{E} 0 \mathcal{E} $4\frac{1}{2}$.
Penning, Lybfl.	- - 192. 128. 12. 8. 4. 1.	- - -	0 \mathcal{E} 0 \mathcal{E} $1\frac{1}{8}$.
--- Sundisk.	- - 288. 192. 18. 12. 6. $1\frac{1}{2}$ 1.	- - -	0 \mathcal{E} 0 \mathcal{E} $0\frac{3}{4}$.
Halv Penning, Lybfl.	- - 384. 256. 24. 16. 8. 2. $1\frac{1}{3}$ 1.	- - -	0 \mathcal{E} 0 \mathcal{E} $0\frac{1}{8}$.

Da jeg ellers i Maret 1759. har haft Lejlighed til at lade deels veje, deels tillige prøve, adskillige af Stædernes gamle Mynter, meener jeg, det ikke vilde være fremmed, enten for Materien, eller for dette Stød i min Afhandling, om jeg samme Forsøgs Udfald her meddeeler:

- I. (a) En Lilie. Moneta Deminen. (b) En Grif. Deus in nomine tvo. Gaaer paa den raa Mark 175 Stoffer.
- II. (a) Et Ψ paa et slet Kors. Moneta civitatis. (b) En Grif..Rostokcen..... Paa den raa Mark 149 stf.
- III. (a) Meklenborgs Baaben i et Skjold. Moneta nova Barche. (b) Et kronet Drehooved i et Skjold, lagt paa et Kors. Den. Magn. polens. Paa den raa Mark 110 stf.
- IV. (a) En Straale ∇ . Moneta Sundens. (b) Et Kors \ddagger . In nomine tuo Deus. Paa den raa Mark 166. stf.
- V. (a) Den Keiserlige flakte Drn. Moneta nova Lubicens. (b) Et Kors med 4 Roser, een i hvert Qvarteer. Paa den raa Mark 103 stf.
- VI. (a) Hamborgs Baaben. Moneta nova Hamburgens. (b) Et Nalleblad i en Rose, ligger paa et Kors. Signo crucis salvemur. Er 8 Lod 1 Green lodig. Paa den raa Mark 115 stf.
- VII. (a) Den flakte Drn. Moneta nova Lubicensis. (b) En Rose oven paa et Kors. Crux fugat omne malum. Er 9 Lod 2 Green lodig. Paa den raa Mark 111 stf.
- VIII. (a) Wismars Baaben, nemlig et halvt Drehooved og 2 Bielker i et Skjold. Moneta nova Wismar. (b) Et slet Kors. Civitas Magnopolens. Er 9 Lod 14 Gr. lodig. Paa den raa Mark 103 stf.
- IX. (a) Hamborgs Baaben. Moneta nova Hambvrge. (b) Et Kors med 4 Nalleblade, es i hvert Qvarteer. Dominus Deus benedictus. Er 9 Lod 12 Gr. lodig. Paa den raa Mark 100 stf.

Efter Leibn. Script. Brunsv. T. III. p. 222. sloge Stæderne imellem 1411. og 1461. først saa ringe Mynt, som 10-lodige Schillinge, paa den raa Mark 100 stf. Disse ere uden Tvivl No. VIII. og IX., maaskee og No. V. En saadan Schilling er just værd $6\frac{2}{3}$ Skilling i Danst 8-Skillinger. Der gaaer 10 stf. paa en Danst Crone til $6\frac{1}{4}$ Forhojelse paa 100. I Keiserens Mynte-Ordning 1551. tillades frie Gang for Sundische Schillinge eller Sechslinge, 173 stf. paa den raa Mark. Disse ere maaskee No. I.

§. 20.

Mynte-Foreening imellem Dronning PHILIPPA
og Stæderne.

Origin. chartac. Biblioth. b. Arnæ Magnæi.

Wy *Phylippa*, van Godes gnaden, to *Dennemarken*, *Sweden*, *Norweghen*, *Wenden*, vnde der *Gboten*, Konynghinne, vnde Hertoghinne to *Pomeren*, vnde *Wi*, Borgermestere vnde Radmanne der Stede *Lubeke*, *Hamborch*, *Luneborch* vnde *Wismer*, Bekennen in desser jeghenwardyghen Schrift, dat Wy Koninghinne *Phylippa* erbenomet, van sodaner macht vnde beuelynghe wegghen, alse vns vnse alderleueste gnedighe *Here*, in sinem affwesende, de Ryke vnde Land beuolen heft, vnde na rade vnde vulborde der Redere vnser Ryke, van des Suluen vnser gnedighen Heren vnser vnde der Rike Redere vnde Manschop wegghen, vppe de enen Zyde, vnde Wy Borgermestere vnde Radmanne der Stede vorgescreuene, van vnser Stede vnser vnde vnser Menheyde wegghen vppe de anderen Zyde, in gantzer endracht, vmme des menen beste willen to beyden siden enis geworden sint, vmme enen pennyngh vnde mante to hope to flande, vnde to holdende, de ghenge vnde gheue wesen schal beyde in den Ryken, alse verne alse de dar vorkundyghet wert, vnde ok in den Steden vorgescruen, in alle de wyse alse hir nascreuen steit.

1424.
Sondag
for 9
Octobr.

Desse *Munt* vnde *pening* schal heten en *Sofling* (1), vnde de schal gelden der *Lutteken penninge fosse*, de me nu flande wert, vnde de *wegen mark* der *soflinghe* schal holden *eluen loet*, vnde en *quenty*, an Suluere, vnde dar schal man vp *scroden twe* vnde *vertegheste haluen worp*, er it wit wert, vnde alse it wit is, so schal it holden *twe vnde vertygh worpe*. Desses schal wesen *IIII soflinghe vor den worp*, vnde dessen penningh schal men ghelik orden vnde *scroden*, vnde *Munter* schal hebben to *remedie III Grenen*, vnder ofte bouen, doch der mit willen nicht to brukende, also schal id de *Munter* slaen vnde holden vp den *Ketel*.

Item so wille wy hir by slaen laten enen *halen lubeschen penning* (2), tolder noet vmme behoues willen vnde schedynghe der lude vnde menheyde, vnde vorder nycht. De penning schal holden *souen Loet* vnde

I *Quen-*

1 *Quentyn*, to *remedie III Grenen* vnder ofte bouen, doch mit willen des nicht to brukende, alse vorsecreuen steit. Dessen penning schal me scroden vppe de *Mark* gheweghen *verde halue mark Lubesch* vnde wan id wit is, so schal id holden *III Mark* vnde *twe Schillinghe*. Dessen vorsecreuenen penning schal de Munter ok flan vppe den Ketel.

Item de *pennynghe* de alrede gheslaghen fynt in deme Rike to *Denmarken*, de to *ver penninghen* (3) vorkundighet sint, der schal dat stuke gelden der *holen penninghe twee*, de no slaghen scholen werden, vnde de *Aboschen* (4) des ghelik.

Item de *holen penninghe* (5) de nu in *Denmarken* fynt, dar de *Krone* vppe steit, der scholt gaen vnde gelden *tew vor enen*.

Item de *Gotenschen* (6) also, de me nocht to der tiid fleit, vnde se nu gaen, de scholen gelden ghelik, *dren halen penning*, dar de *Krone* vppe steit.

Item de *Witten penninghe* (7) de in den vorsecreuenen Steden gheslagen fynt, de scholen gelden vord an to *ver Lubesch*, alse aldus langhe dan hebben.

Desser vorsecreuenen munte vnde penninghe, schal de *lodighe Mark suluers* gelden *souen lubesche Mark*, ene *sware engelsche Nobe* (8) *twe vnde vertich schillinghe*, de *Krone* (9), de ere *Wicht* heft, *twyntich schillinge*, de *Krone*, de to licht is, *negenteygen Schillinge*, *Rins Golt* (10) ene *Lubesche Mark*, *Arnammes Golt* (11) *verteygende haluen Schilling*, *Biscoppes Gulden* (12) *drutteygen Schilling*, dar na alle ander Golt, en jewelk na fyne werde,

Item desse vorsecreuene munte vnde penning Suluer vnde Golt schal genghe vnde gheue wesen, eneme jewelken deme anderen mede vul to donde, na deme also vorsecreuen is, in deme Rike to *Denmarken*, vnde dar to in *Zweden*, vnde in *Norweghen*, also verne, alse de vorbenomede vnser gnedighe Here, *Wi Koningine Phillippa*, edder vnse nakomelinge, dat vorkundighen werden, *ane to Berghen* (13) dat steit vppe en berad, alse vppe der Stede wedder bedent, tusschen dat vnde *Sunte Nycolawes* daghe neghestkomende, vnde in den vorsecreuenen Steden vnde eren gheboden des ghelik.

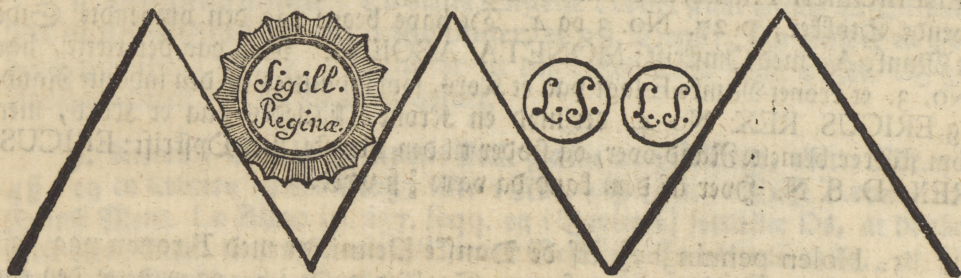
Item

Item desse nygge penning vnde munte, de me nu flande wert in *Dennemarken*, alle vorfcreuen is, des schal de *fejling* hebben to teken *dre Lebaren* (14) vppe der enen syde, vnde en *Cruse* vnde en *ee* vppe der anderen syde, mit namen, alse dar to hort, vnde de *holen penning enen Lebaren*.

Item der Stede enen jewelken bliue by ereme teken (15), dat se aldus langhe ghehad heft.

Item dat nu ment van vns to beyden syden macht en hebben, desse munte vnde penninge to vorergerende, offte to voranderende, id en sche mit endracht, funder alle weghe to vorbeterende, wome deme doen mach, vnde dat de vorbetrynghe, vnde voranderinghe, alle weghe sta by vnsfeme gnedighen Heren, vns *Phillippa* Koninginne vorbenomet, vnde by dem Rederen to beident siden, de da alle jar werden komende to *Kopenhavene*, na vtwisinghe des vorbundes, vnde der tofak. Vppe desse vorfcreuene Artikele vnde Stucke sint *dubbelde schrift* gemaket, beide van enen lude, *de ene vte der anderen ghesneden* (16), de wy to beyden syden mit openen besegelden breuen vulteen scholen vnde willen, na deme also vorfcreuen is, vnde, des to tughnisse, so hebbe Wi *Phillippa* erbenomet, van vnses gnedighen Heren vnser vnde des Rikes wegghen, vnse Secret, vnde Wi *Tidman Steen*, vnde *Hinrich van Haren*, Sendeboden der Stede *Lubeke* vnde *Wismer*, van der suluen vorfcreuenen Stede vnde vnser wegghen, vnse inghesegel vppe beyde schrift ghedrucket. Ghescreuen to *Kopenhauen* na Godes bort Dusent ver hundred in deme ver vnde twynteghesten jare des Sundaghes vor Sunte Dionysius daghe des hilligen mertelers.

Dronningens Seigl i rodt Box neden under udi midten paatryft; de tvende Sendebuds Seigl i gront Box et stykke fra ved siden for den højre Haand tryft.



Uden paa skrevet

Et breff vm Munten imellem myn Fruwe D. P. oc Stædhernæ.

Uuuu

Ano

Nummerkninger.

1. Sosslinge] Disse Sosslinger, eller halve Lybste Skillinge, hver til 6 Smaae Penninge, vare 11 Lod 1 Dointin, eller $11\frac{1}{4}$, lodige, og, med Remedio, som var 3 Green, 11 Lod $1\frac{1}{2}$ Green, eller $11\frac{1}{2}$, lodige. Paa den beskiffede Mark, før den kom i Riedelen, gif $41\frac{1}{2}$ Kast, 4 Støkker i Kastet, eller 166 Støkker. Men, siden det, som Biinsteenen tog bort, var anslaget til 2 Støkker, holdt Marken, efter Hvid-Rogningen, 42 Kast, eller 168 Støkker, hvoraf hvert vejede $25\frac{1}{2}$ Eß, og holdt fint $17\frac{1}{8}$ Eß. Den fine Mark blev altså saa udbragt, uden Remedio, i $238\frac{1}{4}$ Stk., til 7 Mk. 7ß $5\frac{3}{4}$ Å, og, med samme, i $242\frac{1}{9}$ Stk. til 7 Mk. 9ß $2\frac{3}{9}$ Å. Et Støkke var $4\frac{3}{2}$ ß, eller $4\frac{1}{2}$ Skilling Danste, værd, og, da den lodige Mark Solo kostede 7 Mk., blev der vundet paa Myntningen 9 Skilling $2\frac{1}{8}$ Å.

2. Enen halen Lubeschen penning] De huusle Lybste Penninge vare $7\frac{1}{4}$ lodige uden, og $7\frac{1}{2}$ med, Remedio. Den raa Mark holdt $3\frac{1}{2}$ Mk. Lybß, men, efter Hvid-Rogningen, 3 Mk. 10 Stk., eller 696 Stk., hvoraf hvert vejede $6\frac{2}{8}$ Eß, og holdt fint $2\frac{7}{8}$ Eß. Marken sin blev udbragt, uden Remedio, i 1536 Støkker, just til 8 Mk., og med Remedio, i $1572\frac{1}{8}$ Stk. til 8 Mk. 3ß $0\frac{1}{8}$ Å, hvorefter Støkket var værd $\frac{1}{2}$ Eß (omtrent $\frac{1}{3}$ ß). Regnes hver for $\frac{1}{2}$ af en Sossling, da gælder den $\frac{1}{4}$ ß. Paa Myntningen vandtes 19 Skilling.

3. Ver-penninghen] De Danste Firepenninge-Støkker, samt de
4. Abofchen - -] Abofste, skulle gælde 2 af disse Lybste Penninge, eller $1\frac{1}{2}$ Skilling. Af de Abofste enkelte Penninge findes hos Altesfor Brenner (Eliæ Brenneri Thesaurus Nummorum Sueogothicorum. Holmiæ 1731. 4to) tvende Støkker, p. 27. No. 3 og 4. De have begge paa den omvendte Side et Munke-A, med Omkrift: MONETA ABOENS. Men paa den rette, har No. 3. et kronet Munke-E lagt paa et Kors, som indsluttes af den inderste Rand, og ERICUS. REX. No. 4. derimod en Krone, ligeledes paa et Kors, men som stæerer bemelte Rand over, og spæder til den yderste, med Opkrift: ERICUS. REX. D. S. N. Hver af dem fand da være $\frac{1}{2}$ ß værd.

5. Holen penninghen] Af de Danste Penninge med Kronen paa, gif der 2 paa en Lybß Penning, saa at Støkket galdt $\frac{1}{2}$ ß, og er dette den ringeste Sort i denne Mynte-Ordning. Om slige Penninge med Krone paa, men prægede paa begge Sider, melder Bircherod (Thomæ Broderi Bircherodii

rodii Specimen antiquæ rei monetariæ Danorum. Hafn. 1701. 4to) p. 127. at de ikke siælden forekomme, og anfører selv een, som paa den første Side har Kronen, med ERICUS. REX. D. S. N., og paa den anden et Kors, med MONETA NESTWED., hvilken findes og i Allestor Johan Lauerentzens prægtige Oplag af Museo Regio, Haun. fol. 2¹², No. 62, og ellers ligner No. 7. hos Brenner, p. 28, hvis Opstrift er: MONETA LUNDENSI.

6. Gotenschen.] En Gotlandst Penning skulle giælde 3 Penninge med Kronen paa, altsaa $1\frac{1}{8}$ f. I den Afdeeling om Noblerne har jeg viist, at en Nobel til 403 f. galdt, 1434., 320 Guter, hvorefter en Gutes Værdie bliver $1\frac{83}{20}$ f. eller $1\frac{1}{4}$ f. Men dette veiser sig til deels af Forholdets Forfællighed, da der er lagt $11\frac{1}{2}$ til Grund, i stæden for $10\frac{1}{2}$, som i denne Anordning fastsættes. Regner man efter dette sidste Forhold, saa fand en Nobel ikke vurderes stort højere, end 370 f., hvilket giver $1\frac{5}{2}$ f. paa Guten.

7. Wittenpenninghe] Stædernes Zwiide skulle giælde hver 4 Lybske Penninge eller 3 f. Danske. Efter Stædernes forhen anførte Mynte-Ordning af 1403. skulle der slaes Wittenpenninge, $12\frac{1}{2}$ -lodige, 245 $\frac{1}{4}$ Stk. paa Marken fin, saa at hvert galdt $4\frac{2}{3}$ f. Ligeledes sees hos Praun. p. 118., at De 1411. sloge samme Mynt, 12-lodig, 277 $\frac{1}{2}$ Støcker paa Mark fin, hvert til $3\frac{1}{2}$ f. Seer man hen til Solvprisen, som i begge Aarene var 5 Mk., men nu stegen til 7 Mk., saa erfares, at man i disse sidste Bundering er gaaet en Middelvei, og har ansat dem noget ringere, end det første, og noget højere, end det sidste Slags:

$$7 \text{ Mk.} : 5 \text{ Mk.} = \begin{cases} 4\frac{2}{3} \text{ f.} & ? \text{ f. } 3\frac{1}{2} \text{ f.} \\ 3\frac{1}{2} \text{ f.} & ? \text{ f. } 2\frac{1}{2} \text{ f.} \end{cases}$$

8. Engelsche nobele.] En vigtig Engelsk Nobel skulle giælde 42 Skilling. Da en Lybsk Skilling, eller 2 Seflinger, er 9 f. Danske, saa giælder en Nobel her 3 Rdr. 5 S 10 f., i stæden for at den i Engelland galdt 4 Rdr. 1 S 3 f. Marsagen dertil har jeg nu nylig anført.

9. Krone.] En vigtig Krone skulle giælde 20 Skilling, eller 1 Rdr. 5 S 4 f., og en lættere 19 Skilling, eller 1 Rdr. 4 S 11 f. Disse Kroner vare Fransk Mynt. Le Blanc (p. 237. seqq. og i Tavlerne) fortæller Os, at de aller først blev slagte under Charles VI., efter Befaling af 11 Martii 1384., af fint Guld, 60 Støcker paa Marken, og at man slog ikke anden Guld Mynt fra den Tid af, indtil de første Louis d'Or blev myntede, under Louis XIII. d. 3 Aprilis 1640.

Disse Kroner bleve kaldede ESCUS COURONNE'S, eller, à la Couronne, undertiden og, slæt og ræt, Couronnes, eller Couronnes de France, fordi der var en Krone over Skjoldet, med det Franke Baaben i, som staaer paa den rætte Side, eftersom Afstrøffet hos Le Blanc viiser.¹

Da den Colniske Mark er $\frac{1}{10}$ af den Franke, hvilken sidste altsaa vejer $4581\frac{1}{10}$ Eß, saa falder paa hvert Støkke af disse Kroner, omtrent, $76\frac{2}{3}$ Eß, og er da hvert, i Forhold $10\frac{2}{7}$, 2 Rdr. 4 ß. Det kand altsaa ikke være de første Kroner, som her omtales: men enten de af 7 Novembris 1411. til 64 Stk. Mk. fin, vog, omtrent $71\frac{1}{2}$ Eß, og værd 1 Rdr. 5 ð 8 ß, eller de af 1421. d. 26 Aprilis, til 66 Stk. Mk. fin, vog $69\frac{2}{22}$ Eß, værd 1 Rdr. 5 ð 3 ß, og snarere de første, end de sidste. De lættre Kroner kand ikke være andre, end de, som bleve slagne under Charles VII., 1423. d. 28 May, til 68 Støkker paa Mark fin, hvoraf hvert vejede $67\frac{1}{2}$ Eß omtrent, og var altsaa 1 Rdr. 4 ð 14 ß værd.

Førend jeg forlader denne Materie, er det vel ikke af Vejen at erindre, at i Frankrige 1384. kostede Marken i Guld 65 l. 10 s., og i Sølv 5 l. 16 s., saa at Forholdet var $11\frac{1}{2}$: 141 l. galdt Guldet 70 l. Sølvet 6 l. 15 s., saa at Forholdet var $10\frac{1}{2}$. Men det er mærkeligt, at 1421. galdt Guldet 72 l., og Sølvet 7 l., saa at Forholdet var net op det samme, som i denne Anordning, nemlig $10\frac{2}{7}$. Dog steeg det kort efter, neml. 1423., til $11\frac{1}{7}$, da Guldet kostede 84 l., og Sølvet 7 l. 10 s.

10. Rins Golt] En Rhinsk Gylden galdt en Mark Lybß, eller 1 Rdr. 3 ð. Af de Rhinske Gylden, som, fra 1409. af, bleve slagne, (Fraunp. 97.) gik 72 Stk. paa Marken fin, følgelig, da den ledige Mark Sølv galdt 7 Mk., var Forholdet, som før er sagt, $10\frac{2}{7}$.

Bed ellers at sammenholde den Ligning imellem Nobler og Rhinske Gylden af 1390., med denne, synes her enten de første at være for høit, eller de sidste for lavt, ansatte; Thi $13: 31 = 16? f. 38\frac{1}{3}$. og $31: 13 = 42? f. 17\frac{1}{2}$. Men noget gjør hertil, at af de Gylden før 1390. gik 69 Stk., og af de efter 1409., 72 Stk. paa Marken fin. ($72: 69 = 17\frac{2}{3}? f. 16\frac{1}{2}$.) Ej at tale om andre Aarsager. Dog er det vist, at, naar man regner Noblerne paa $30\frac{1}{2}$ Stk. og de Rhinske Gylden paa 72 Stk. Marken fin, kommer Noblen, naar Gyldener skal giælde 16 ß, kun til at staae paa $38\frac{2}{3}$ ß, imen denne, naar hiin skal giælde 42 ß, paa $17\frac{1}{2}$ ß.

11. Arnammes golt] En Arnheimsk Gylden galdt $13\frac{1}{2}$ Skilling, eller 1 Rdr. 1 ð $9\frac{1}{2}$ ß. I en Mynte-Forening mellem de Rhinske Chur-Førster og Staden Colln, Søndagen Exaudi 1420. (Hirsch. VII. Th. p. 30, 33.) findes disse Ord: Item, einen alten Arnheimischen Gulden, der sein Gewicht hat,

hat, der soll gelden XVII Wiſpenning. Om diſſe Zwilde forklares i det foregaaende, at de vare 8 Penning ($10\frac{2}{3}$) lodige, og at deraf gif 104 Stokker paa den raa, altsaa 156 Stk. paa den ſiine Mark. Da nu Marken ſiin, eſter denne Anordning, udbringes kun i 122 Skilling, ſaa kand der, eſter den Regning, ikke heller falde meere end $13\frac{1}{2}$ Skilling paa en ſaadan Gylden. ($156:122=17? .f 13\frac{2}{3}$.)

Der findes i det geheime Arkiv adskillige, ved diſſe Tiuder udgitte, Breve, lydende paa Arnheimſke Gylden, ſaaſom:

1424. have Borgemeſter og Raad, ſaavel til Brüssel, ſom Zutphen, qviteret R. Eric, paa nogle Skipperes Begne, de forſte for twe hondert viif ende veertich Arnheimſche Guldene (311 Rdr. 2 D), ſamt for en tredie Deel af ſeuen hondert ende ſellendertich Arnheimſche Gulden (935 Rdr. 2 D); og de ſidſte for en tredie Deel af achthundert ende twen Arnheimſcher Guldene (1019 Rdr. 1 Mk. 4 ſ.).

Samme Aar d. 28 Junii (Vigil. Petri & Pauli), til Kiøbenhavn, har Dronning Philippa ſaaet en Uvittering af Cort van Vrden paa Symon van Vrdenſ Begne for VII^c XLIX Sundiſche Mark, og V Sund. Schillinge, i Uebermündiſche hvide Penninge, og CII Armsche Guldene (129 Rdr. 3 D 10 ſ.), og V Sund. Schillinge.

1433. profekto Lucie Virginis (13 Decembris), Grete, relicta Hans Schröders, tilſtaaer at have conductive de Capitulo Eccleſie Haſſnenſis fundum cum taberna, tilhørende Eccleſie b. Virginis, a ſummo ponte, dicto Höwbro, occidentaliter verſus mare Haſſnis ſituatum, under Biſkor, at hun ſkal give til Uſgiſt quinque bonos florenos Arneneſes (6 Rdr. 2 Mk. 2 ſ., eller, for ikke at giøre den gode Rone Urat, 6 Rdr. 1 Mk. 13 ſ.) pro penſione dicti fundi taberne, vel monetam currentem, dictos quinque florenos valentem.

12. Biſcoppes Gulden] Biſkops-Gylden ſkulle giælde 13 Skilling, eller 1 Rdr. 1 Mk. 5 ſ. Om dette har været Yttrechtſke, ſkal jeg ikke kunde ſige. I den forhen paaberaabte Mynte-Foreening af 1420. ere de Yttrechtſke Gylden gandske forbudne. De, ſom findes i Wardinernes Indberetning, anlangendes Mynt-Sorterne, til Keiſeren, 1551. (Hirſch. 1 Th. p. 323. ſeqq.) ere alle yngre. Af de ældſte findes hos Joh. Tob. Köhler tvende, under No. 1664. og 1665.

13. Ane to Berghen] Hvorfor Bergen ſkulle undtages, er mig uvitterligt; Thi jeg ſeer ikke, at dette kand have havt nogen Sammenhæng med den Anſtalt Kongen havde for, at giøre Bergen til en Stabel-Stad (Hvirk. p. 761. ad An. 1431.), for derved at forhindre, at ingen Fremmed maatte ſelle til

Island, Finmarken &c. for at handle, men de alle skulle nødes til at tage de Bahre, som de der søgte, i Bergen. Formodentlig havde Stæderne havt lige saa stor Fordeel derved, som Underaatterne. Imidlertid udvirkede Kongen hos Henry VI., at det d. 28 Aprilis 1434. blev de Engelske forbudt at handle andensteds end paa Bergen (Villam de Northeberne), (Rymer. Foeder. X. 578), og dette blev holdt saa nøje over, at, da Johannes, en Engelsk, 1436. af Paven var beskiftet til Biskop i Holum, og han ikke torde begive sig til Landet, førend han havde ladet Tilstanden udspæide ved Skipper Johan May, maatte han selv, tillige med Riibmand Johannes Bristowe de Coventre, og Ricardus Weston, Stokfishmonger af London, stille Borgen, hver for 40 Pund, i fald Skipperen foretog sig andet, end hans Erinde medførte. (Id. X. 645. See og X. 682. til Aar 1438.)

14. Dre Lebaren] Jeg skulle høilig tvivle paa, at der haves nogen Mynt, af R. Eric, med Leopard paa: Men jeg meener dog at have fundet Spor til dem i de Lybste Lebarde, som anføres i R. Karl Knudsens Forordning, givet i Srokholm Lamberti Dag (17 Sept.) 1453., hvilken findes paa Latin hos Brenner p. 32, og hvorudi adskillige fremmede Mynter, indtil videre, taxeres imod den Stokholmske Mynt, saaledes, som nærmere sees i undertegnede Tavle, som jeg derover har forfattet, med hosføjet Vurdering i Danske Penge, efter den Lybste Lebard, som jeg anslaaer til $\frac{3}{4}$ S.

Mynternes Navne	Forhold		og		Værd.		
Stokholmsk Mark	-	-	1.	-	-	-	1 Rdr. 3 S og
- - - Dre	-	-	8.	1.	-	-	0. 1. 2.
Stædernes Skilling	-	-	17 $\frac{5}{11}$.	2 $\frac{2}{11}$.	1.	-	0. 0. 8 $\frac{1}{4}$.
Dansk Skilling	-	-	19 $\frac{1}{7}$.	2 $\frac{2}{7}$.	1 $\frac{1}{10}$.	1.	0. 0. 7 $\frac{1}{2}$.
Stokholmsk Orrug	-	-	24.	3.	1 $\frac{3}{8}$.	1 $\frac{1}{4}$.	0. 0. 6.
Dansk Hvid, it. Samel Engelsk	64.	8.	3 $\frac{2}{3}$.	3 $\frac{1}{3}$.	2 $\frac{2}{3}$.	1.	0. 0. 2 $\frac{1}{4}$.
Grot, it. Nye Dansk Engelsk	96.	12.	5 $\frac{1}{2}$.	5.	4.	1 $\frac{1}{2}$.	0. 0. 1 $\frac{1}{2}$.
Stokholmsk. Gothlandsk. it. Stæ-							
der Penning it. Vbsf. Lebard	192.	24.	11.	10.	8.	3.	2. 1. - 0. 0. 0 $\frac{3}{4}$.
Dansk Lybft	-	-	384.	48.	22.	20.	16. 6. 4. 2. 1. 0. 1. 0 $\frac{3}{8}$.

15. Erems teken] Disse Tegn sees af Forordningen 1403. at have været for Lybek en Ørn, for Hamborg en Befæstning, for Rostok en Grib, for Stralsund en Straale, for Wisnar et halvt Ore Loved, og for Lyneborg en Løve.

16. De ene vte der anderen ghesneden] I stedet for at man nu omstunder udstæder Hoved-Breve, og lader sig give Gienparter deraf, saa var det i de midlere Tider Skik, at begge Breve, hvoraf hver Part skulle have sit, bleve paa een og samme Tid, og paa eet og samme Papiir, udstædde. De bleve derpaa skaarne fra hverandre, og det paa tvende Slags adskillige Maader. Paa den første Maade bleve de afskaarne i lige Linie, og i saa fald var den Længde, igien nem hvilken Snittert gif, malet eller paaskrevet, paa det at Snittert kunde deele Skriften i to Parter, som siden kunde passes sammen, ligesom det seer paa vore Banco-Sedler. Saadanne Breve kaldtes Chirographa, hvorom findes adskillige Vidnesbyrd i Du Canges Glossario, saasom: Duplex charta facta est de hac re in uno pergameno, quæ divisa est per medium, altera data est Gerberto, altera retenta est in Monasterio. — Og, paa et andet Stæd: Similis charta data est Constantio Molendinario — unde scissa est pictura, que pingebat utramque. — Af den Beskaffenhed er det, som Mabillon de Re Diplom. p. 429. anfører af Ludovico VII., Aar 1167., hvorpaa det overstaarne Ord er **CIROGRAPHUM**.

Den anden Maade var, at skære dem i Tænder, eller Tækker, som med denne Anordning er skeet, hvoraf de bleve kaldede Indenturæ, hvilket Ord findes brugt af Ingulfo, som var Skriver hos Wilhelmus Conquestor, og døde 1109., i hans Historie ved det Aar 975., og endnu sædvanlig forekommer i det Engelske Sprog. Af saadanne slags Breve har Mabillon ingen seet yngre, end 1344. Altsaa vidner dette Brev at deres Brug saa meget længere har vedværet.

Førend jeg slutter disse Anmærkninger, kand jeg ikke lade det blive uberørt, at, naar man ligner denne Anordning med den af 1403., erfæver man, at Myntesoden, endog uden Hensigt til Solv-Prisens Forhøjelse, i denne sidste er forringet, da en Lybsk Skilling efter samme giælder kun 9 sk Danske, da den burde giældet 9 $\frac{2}{3}$ sk. (7 D: 5 S = 13 $\frac{2}{3}$ sk? f. 9 $\frac{2}{3}$ sk.) Og, da Forholdet tillige er faldet fra 11 $\frac{1}{2}$ eller 11 $\frac{1}{2}$ til 10 $\frac{2}{3}$, saa seer man, hvor meget meere Guldet i dets Pris der ved er forringet.

Og hermed vil jeg da slutte, og alleene tilføje en Table over det, i enne Anordning forekommende, Mynters Forhold, og Værdie efter den Danske gangbare Mynt.

Mynt.

Vinterens

Navne	Forhold								Verdie					
Engelske vigtige Robler - - -	1.	-	-	-	-	-	-	-	3 R. 5 S 10 S.					
Franske vigtige Eroner - - -	$2\frac{1}{10}$.	1.	-	-	-	-	-	-	1. 5. 4					
Franske lette Eroner	$2\frac{4}{19}$.	$1\frac{1}{19}$.	1.	-	-	-	-	-	1. 4. 11.					
Marksybskeller Rhin- ske Goltgylden -	$2\frac{5}{8}$.	$1\frac{1}{4}$.	$1\frac{3}{16}$.	1.	-	-	-	-	1. 3. "					
Arnammer Golt- gylden - - -	$3\frac{3}{27}$.	$1\frac{1}{27}$.	$1\frac{11}{27}$.	$1\frac{5}{27}$.	1.	-	-	-	1. 1. $9\frac{1}{2}$					
Bisfops Goltgylden	$3\frac{1}{13}$.	$1\frac{7}{13}$.	$1\frac{6}{19}$.	$1\frac{3}{13}$.	$1\frac{1}{26}$.	1.	-	-	1. 1. 5.					
Lybske Skillinger -	42.	20.	19.	16.	$13\frac{1}{2}$.	13.	1.	-	9.					
- - Søslinger -	84.	40.	38.	32.	27.	26.	2.	1.	$4\frac{1}{2}$.					
- - Hvilde " -	126.	60.	57.	48.	$40\frac{1}{2}$.	39.	3.	$1\frac{1}{2}$.	3.					
Aboske og Danske Firepenninge -	252.	120.	114.	96.	81.	78.	6.	3.	2.	$1\frac{1}{2}$.				
Gorlandiske Pen- ninge - - -	336.	160.	152.	128.	108.	104.	8.	4.	$2\frac{2}{3}$.	$1\frac{1}{4}$.				
Lybske hvide Pen- ninge - - -	504.	240.	228.	292.	162.	156.	12.	6.	4.	2.	$1\frac{1}{2}$.			
Danske hvide Pen- ninge med Krone	1008.	480.	456.	384.	324.	312.	24.	12.	8.	4.	3.	2.	1.	$\frac{1}{2}$.

